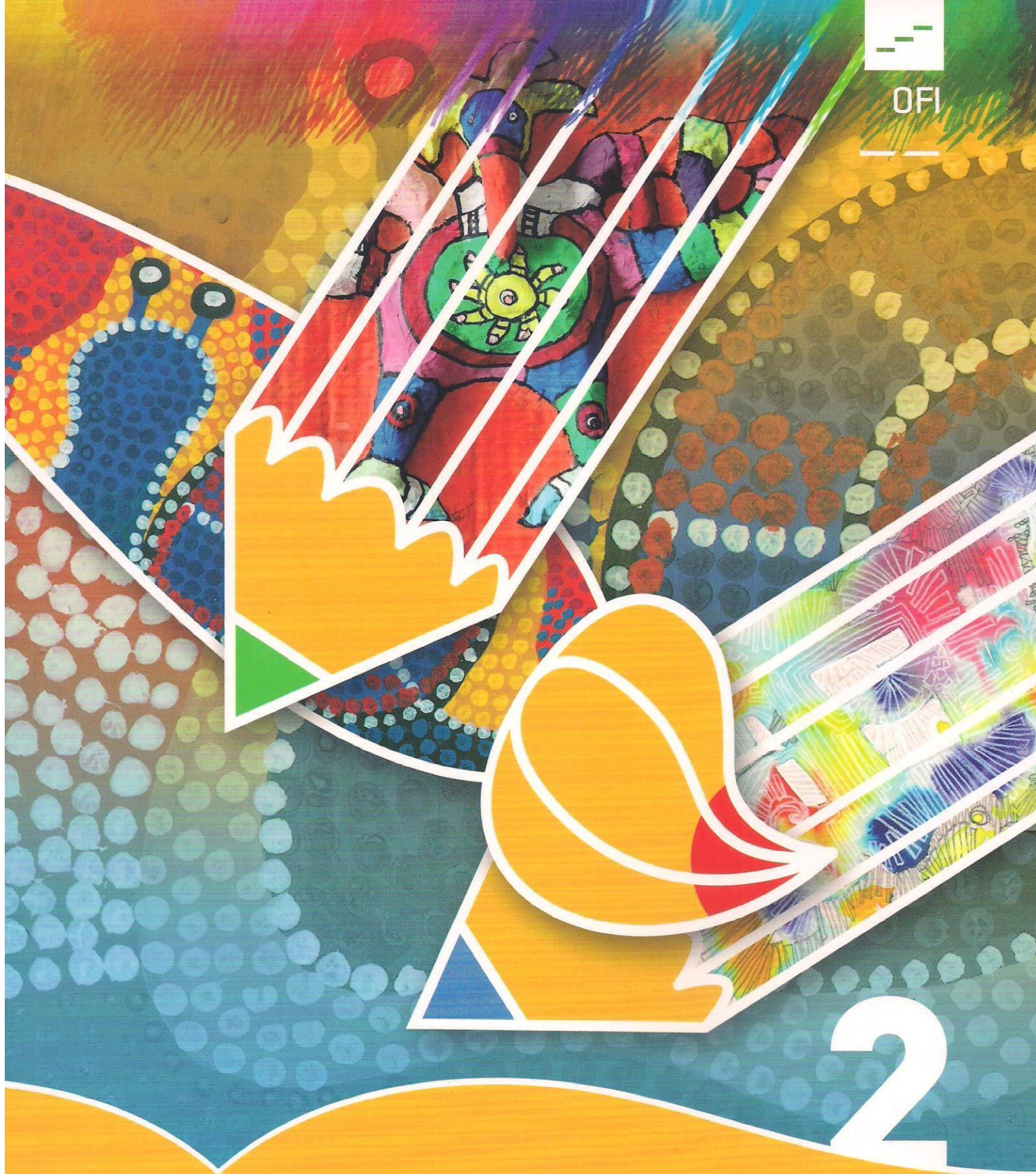

OFI

2

Horváth Katalin
Imrehné Sebestyén Margit

A KÉPZELET VILÁGA

vizuális k

Tanári példány
2019/2020-as tanév

KEDVES MÁSODIK OSZTÁLYOS!

Érdekes kalandra hívunk a képzelet birodalmába. A vizuális kultúra tanórán a művészetekkel fogunk foglalkozni. Megismerheted a híres művészek alkotásait, elmondhatod a képekről, a szobrokról és környezetük tárgyairól a véleményedet. Ha figyelmesen szemléled a képeket, elárulják azokat a titkaikat, amelyeket neked már csak szavakba kell öntened. Ebben segítségedre lesznek a képekhez kapcsolódó kérdések és feladatok. Természetesen a gyakorlatban is megismerheted az egyes képzőművészeti technikákat. A feladatok megoldásához szükséged lesz színes ceruzákra, filctollakra, akvarellfestékre vagy temperára, és pasztellkrétákra. Néhány feladathoz – többnyire a közösen végzett csoportmunkához – kellenek csak más anyagok és eszközök. Ezek közös beszerzését a tanórán megszervezhetitek.

Szeretnénk, ha idén is érdeklődéssel tanulmányoznád a könyv illusztrációit és feladatait. Az egyes témakörökön belül több alkotó feladat is szerepel. Nem kell mind-egyiket megoldanod. Válaszd azt, amelyik a legközelebb áll a gondolataidhoz, az élményeidhez és a képzeletedhez! Ha szívesen dolgozol egy feladaton, biztosan olyan lesz a végeredmény, amellyel megörvendezteted majd a tanítót és szüleidet is. Az igényes és szép eredményhez természetesen nem elég a jó ötlet, szükséged lesz a szorgalmadra is.

Reméljük, hogy második osztályban is az egyik kedvenc időtöltésed lesz a rajzolás, a festés és a mintázás, és örömmel várod a vizuális kultúra tanórákat. Sok sikert kívánnak mindehhez:

A szerzők

Jelzések a tankönyvben

A legfontosabb fogalmakat vastag betűvel kiemelten olvashatod.

Ha * szerepel egy szó mellett, akkor annak magyarázatát a könyv végén lévő *Kislexikonban* találod meg.

Technikai leírás

Elolvásával megismerheted egy adott alkotás elkészítésének módját.

Így jelennek meg a szövegben a kérdések és a feladatok.

A SZÍNEK TÁNCA

Az új tanév kezdetére biztosan kaptál egy doboz színes ceruzát. **Próbáld ki**, hányféle színből áll a készleted! **Rajzold** mindegyik ceruzával különálló színfoltokat, majd kísérletezz azzal, hogy milyen árnyalatokat kapsz, ha egymásra színezel két-két színt! Beszéljétek meg, hogy milyen színek keletkeztek a sárga és a piros, a piros és a kék, végül a kék és a sárga összekeverésekor!

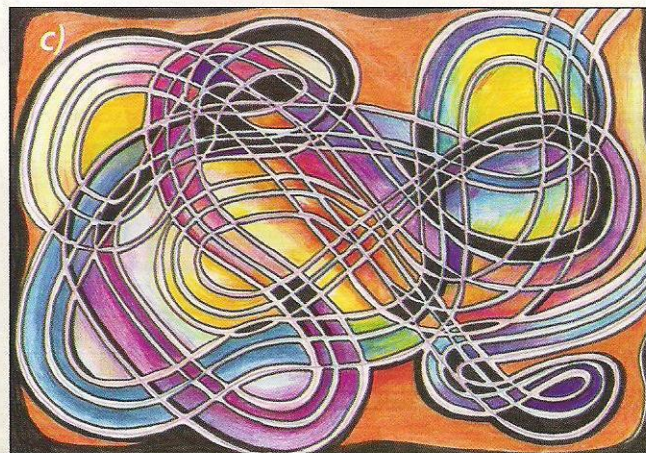
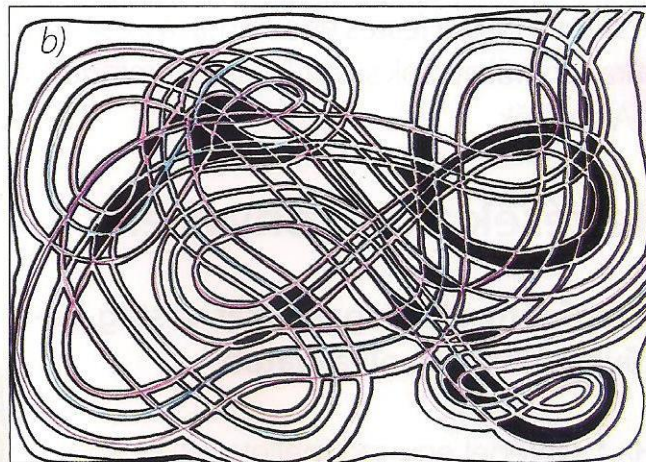
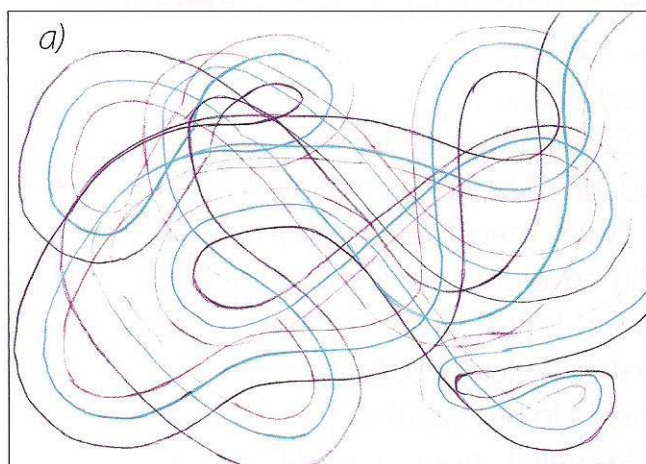
Jegyezd meg, hogy a sárga, a piros és a kék színeket főszíneknek* nevezzük! Egyiket sem tudjuk más színekből kikeverni, de belőlük többféle mellékszín* is létrehozhatunk.

Firkakép

a) Válassz három különböző színű ceruzát! Tedd egymás mellé, és fogd össze szorosan! Indítsd el a ceruzák táncaát! **Rajzold** lendületes vonalakat úgy, hogy a három ceruza együtt mozogjon, mindegyik szín ugyanazt az ívet írja le!

b) **Folytasd** a firkarajzot sötét színű filctollal! Rajzold körbe a vonalak közötti területet! Figyelj arra, hogy a filctollal ne lépd át a ceruzavonalakat, mindig csak mellettük haladj!

c) **Színezd ki** a filctollrajzzal körbehatárolt területeket színes ceruzával! Keverj ki különböző színárnyalatokat is az egymásra színezéssel!

Játék a vonalakkal

Vonalpárbaj

- a) Vizezd be a rajzlapodat, és cseppents rá néhány világos színű festékfoltot! Hagyd, hogy egymásba folynak a különböző színárnyalatok!
- b) Amíg szárad a festék, **olvasd el** a *Színes ceruzák* című verset! Ezután **rajzold** tele a festékfoltokkal lealapozott rajzlapodat a versből megismert formákkal! Egészítsd ki egyéni ötleteid szerinti szereplőkkel is a jelenetet!
- c) A kép készülhet csoportmunkában is. A megkezdett rajzot 2-3 percenként adjátok tovább, és folytassátok egymás munkáját a saját elképzelés szerint!
- d) Találjatok ki egy rövid történetet a közösen készült képről! Meséljétek el, hogy kik a szereplői, és mit fejeznek ki a színek és a formák!

K. László Szilvia: *Színes ceruzák*

Kék, zöld, piros, sárga,
Sok-sok színes ceruza!
Egész világ be van zárva
Nézd, ebbe a dobozba!
Amikor én kieresztem,
Kiszabadul a világ,
Színes nyájam terelgetem,
Dolgoznak a ceruzák.
Ha úgy tetszik, ragyog a nap,
Ha akarom, hó esik,
Vidám nyuszik ugrándoznak,
Aztán egymást kergetik.
Erre, színes tulipánok
Nyújtogatják nyakukat,
Amarra meg margaréták
Legyezgetik szirmukat.
De legjobban azt szeretem,
Ha az egész papíron
Velem játszik, velem nevet
Apa, anya, kishúgom.

Kis Virág: *Labirintus* (2003), akvarell*, fehér és szürke színes ceruza

Krix és Krax

Hallgasd meg tanítódtól a *Krix és Krax* című mesét! **Gyűjtsd ki** a mese fő- és mellékszereplőit! Beszéljétek meg, hogy milyen kalandokat éltek át az irkafirkagyerekek és a színes ceruzák! Milyen formákat keltettek életre a ceruzák? Mi történt az irkafirkagyerekekkel? Válaszd ki a történet egy vagy több részletét, majd **rajzold meg!**

Volt egyszer két színes ceruza: egy piros és egy kék. Élhettek volna szépen, békességben, ám ehelyett folyton-folyvást bosszantották egymást. Bizony sokat veszekedtek, verekedtek.

Később azonban az öreg ceruzahegyező kibékítette őket. Jó barátok módjára balagtak egymás mellett a sima papírucon. Hát amint mennek, mendegélnek, kivel nem találkoznak? A vándorbatyuját cipelő fekete vándor ceruzával...

A három újdonsült jó barát együtt folytatta útját. Fekete nagyon szeretett csiszicsúszkálni, és Pirosnak és Kéknek nyomban megtetszett ez az új játék. Így aztán a csúszkálás eredményeképpen egykettőre gyönyörűen összefirkálták a papírost.

Ha valamivel betelünk, új multság után nézünk. Pirosék is azon tanakodtak, milyen új játékot találjanak ki. De tanakodás közben sem kímélték a hegyüket, javában firkálgattak.

– Nézzétek csak, mit rajzoltam! – kiáltott fel hirtelen Piros.

– Nézzétek csak, én mit rajzoltam! – kiabálta Kék.

Fekete nem kiabált, nem dicsekedett, mert ő csak pontokat rajzolt.

Aztán hirtelen gondolt egyet, és hopp! – belerajzolta a pontokat a másik kettő rajzába. Így születtek meg az irkafirkagyerekek, a két kis irkafirkafiú. A pontokból szemek lettek. Mind nagy szemet meresztettek. Fekete pedig gyorsan orrot, fület, száját rajzolt.

– De jó volna, ha megelevenednének! – sóhajtoztak a ceruzák, és csodák csodája! – azok nyomban meg is elevenedtek.

A két virgonc irkafirkafiút Krixnek és Kraxnak nevezték el, s nyomban megrendezték a világ legvidámabb névadó ünnepségét. Krix és Krax a nagy hancúrozás közben még a ceruzákra is felmászott...

A testmozgás meghozta a jó étvágyat, s hogy lakomázhassanak, a ceruzák sietve asztalt és gyümölcsöt rajzoltak. Krix és Krax vígan majszolta a sok cse-resznyét, meggyet, epret, szilvát, almát és körtét...

Javában folyt a lakoma, amikor két új ceruza állított be hozzájuk.

– A nevem Sárga – mutatkozott be az egyik.

– Barna vagyok – hajolt meg a másik.

– Miért nem fogyasztotok salátát is? – kérdezte a sárga ceruza.

– A saláta csupa vitamin.

– Mert a saláta zöld – felelte kórusban a három régi ceruza. – Mi pedig nem tudunk zöldet rajzolni.

– Sebaj! – nevetett a Sárga. – Kék, rajzold kék salátát, s én majd csodát teszek!

Kék rajzolni kezdett, Sárga a nyomába eredt, s ahogy mondta: csoda történt – a kék színből a sárga nyomán ZÖLD lett. Krix és Krax csak ámult-bámult.

Most kezdődött csak az igazi mulatság: a ceruzák összerajzoltak tücsköt-bogarat: bocit, birkát, csikót, cicát, tyúkot, kakast, kecskét, pillangót és katicabogárkát...

Izgalomról ezúttal Krix és Krax gondoskodott. Ugyanis világot akarván látni, se szó, se beszéd, megszöktek azon a fekete lyukon át, amit szórakozottságában a fekete ceruza rajzolt. S mert a ceruzák semerre se lették őket, nyomban lerajzolták Szimatot, a csalhatatlan nyomozókutyát.

Ezalatt az eltűntek lapról lapra vándoroltak, mígnem egy rettentő nedves lapra nem értek. Biztosan leöntötte valaki. A vizes papíron álldogálni életveszélyes volt számukra: szétfolytak, alakjuk megváltozott, színük kifakult. Ijedtükben gyorsan odébbálltak. Igen, meg se álltak a sárga lapig, ahol Krix tágra meredt szemmel bámulta Kraxot.

– Gyere gyorsan! Fussunk tovább – kiabálta Krix –, mert ezen a sárga lapon megváltoztál, megzöldültél!!!

Futásnak eredtek, s a piros lapig meg sem álltak.

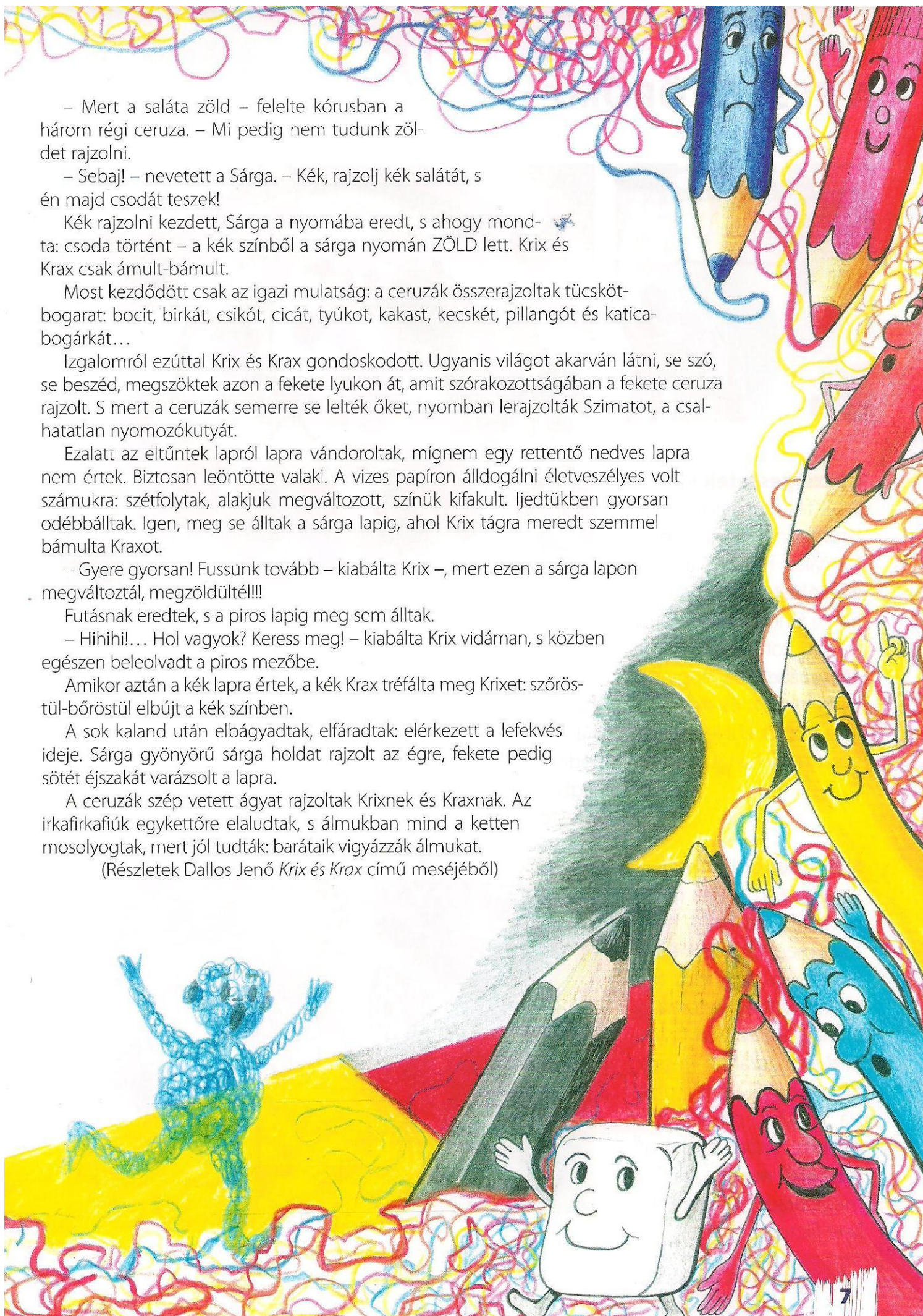
– Hihihii!... Hol vagyok? Keres meg! – kiabálta Krix vidáman, s közben egészen beleolvadt a piros mezőbe.

Amikor aztán a kék lapra értek, a kék Krax tréfálta meg Krixet: szőröstül-bőröstül elbújt a kék színben.

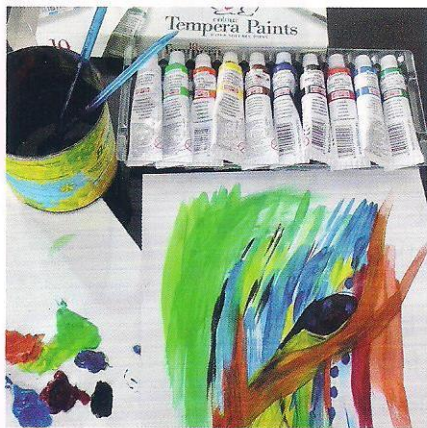
A sok kaland után elbágyadtak, elfáradtak: elérkezett a lefekvés ideje. Sárga gyönyörű sárga holdat rajzolt az égre, fekete pedig sötét éjszakát varázsolta a lapra.

A ceruzák szép vetett ágyat rajzoltak Krixnek és Kraxnak. Az irkafirkafiúk egykettőre elaludtak, s álmukban mind a ketten mosolyogtak, mert jól tudták: barátaik vigyázzák álmukat.

(Részletek Dallos Jenő *Krix és Krax* című meséjéből)

A FESTÉS ÖRÖME

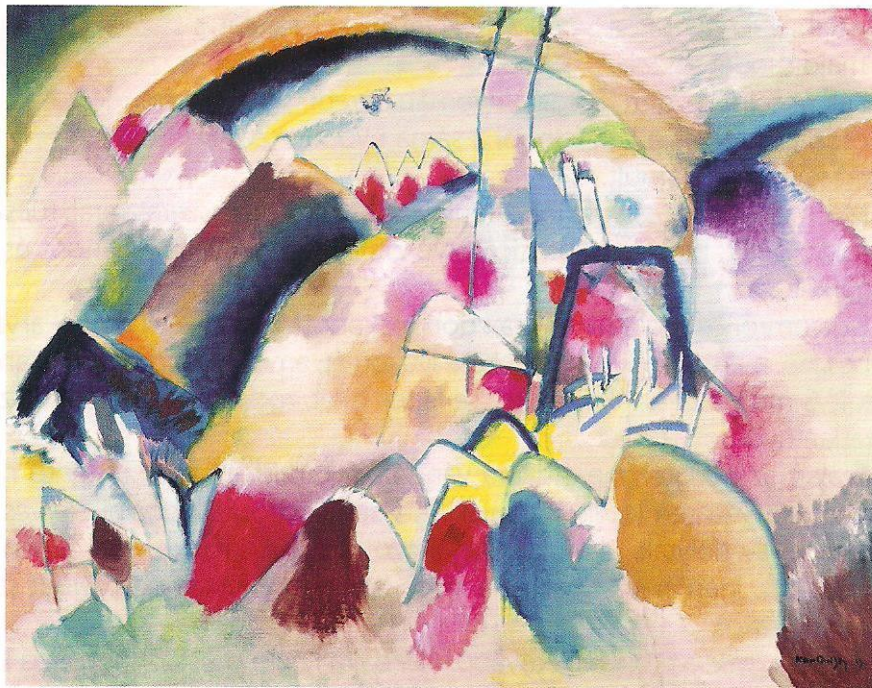

Beszélgessetek Kandinszkij festményéről! Soroljátok fel, milyen színeket és formákat használt a festő!

Meséljete el egy történetet, amely a képen látotokról jutott az eszetekbe! **Játsszátok el**, hogy milyen hangok és mozdulatok fejeznék ki a legjobban a festmény hangulatát!

Színfoltokból formák

Vizezd át az egész rajzlapot! Ne várd meg, hogy a lap megszáradjon! **Fess** rá kisebb-nagyobb festékfoltokat! Hagyd, hogy a foltok egymásba folyjanak! Amíg szárad a festék, nézgesd a színfoltokat! Ha figyelsz, meglátod a bennük rejtőző formákat! **Rajzold meg** ezeket a megszáradt felületre fekete filctollal!

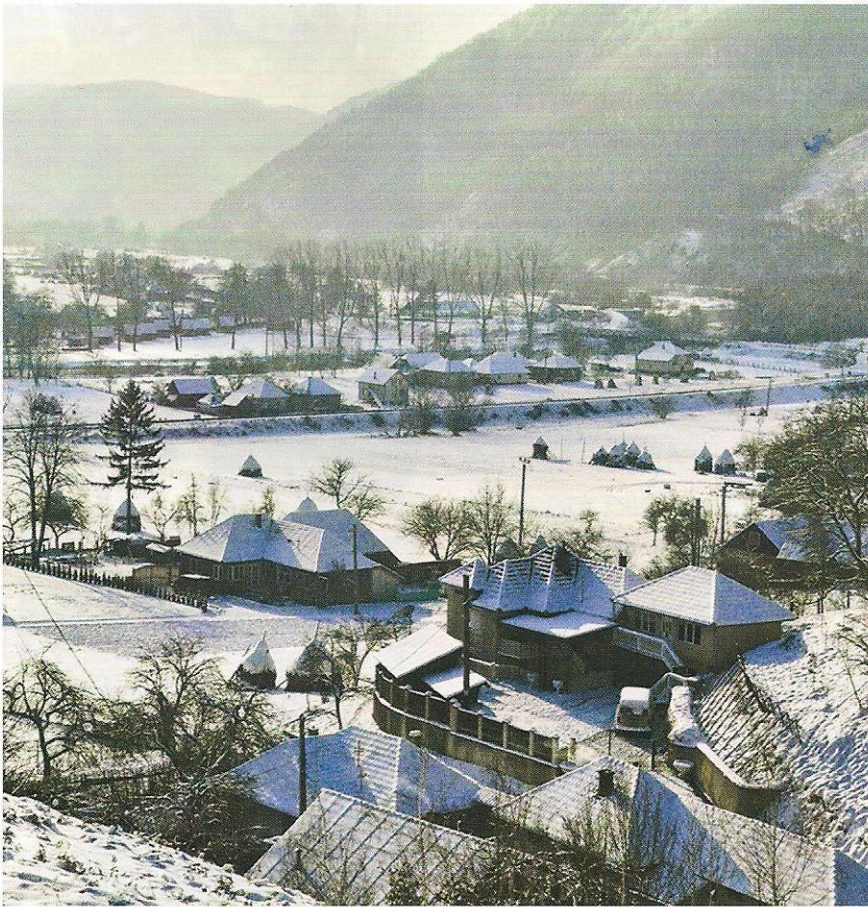
Vaszilij Kandinszkij: *Tájkép templommal* (1913), olaj, vászon, 117,5 x 140 cm

A ceruzák vidám táncához hasonlóan képzelhetjük el az éppen alkotó festő ecsetjeit is. „Nem kell ellenállni, hagyni kell, hogy magával ragadjon bennünket a vad áradat” – mondta Kandinszkij. Ezek a könnyedén és lazán egymásba kapcsolódó vonalak és színfoltok elvarázsolnak, és egy mesebeli világba repítenek bennünket. Képzeletünk szárnyalhat, hiszen a festő nem téríti el gondolatainkat konkrét formákkal.

Bőte Brigitta: *Itt van az ősz*, akvarell, filctoll. Bonyhád, BONI (tanár: Vercse Adél)

A színek beszéde

Téli tájkép, fotó

Paul Klee (paul klé): *Az aranyló nap* (1920), olaj, toll, karton, 28,7 × 32,9 cm

Mit gondolsz, hogyan szólnak hozzánk a színek? Nagyon egyszerű a válasz, hát a saját nyelvükön, a színek nyelvén. Képesek arra, hogy különböző tulajdonságokat, érzéseket és hangulatokat is kifejezzenek. Ha figyelsz rájuk, megérted, hogy mit mondanak.

Egyes színek vidámságot, derűt varázsolnak maguk köré, mások lehangolnak, szomorúvá tesznek. Vannak színek, amelyek a napfény melegét idézik fel, mások viszont a hideg érzetét keltik.

Beszélgetés a színekről

A tájképfotó és Paul Klee festménye különböző évszakokat és különböző időjárást fejez ki.

Meséljétek el, hogy mit láttok a képeken! Képzeljétek el, ha belépnétek a képekbe, akkor milyen hőmérsékletet éreznének! Milyen öltözetet kellene viselnetek ezen a képzeletbeli kiránduláson?

Gyűjtsétek össze közösen a téli hideget és a nyári meleget érzékeltető színeket! A felsorolásban segítenek a megfigyelt tájképek.

A színek harca

Színkompozíció – Csoportmunka

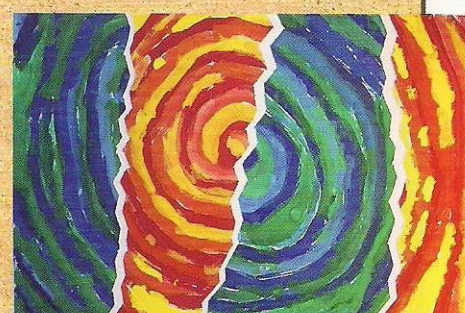
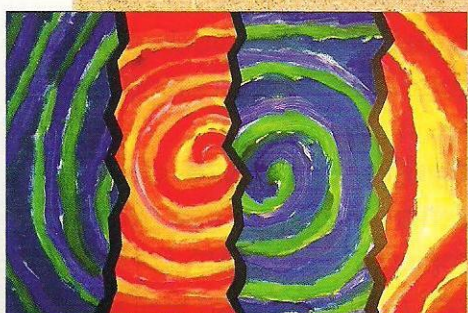
Készítsetek közösen a hideg és a meleg színek ellentétere épülő színkompozíciót! Az osztály fele csak hideg, a másik fele csak meleg színeket használjon! A hideg színeket választók zöld, zöldessárga és kék árnyalatokkal, a meleg színeket választók sárga, narancssárga és piros színekkel fessenek!

Anyagok és eszközök: A/3-as fehér rajzlap és A/3-as méretnél nagyobb fekete rajzlap alaplaponak, tempera, olló, ragasztó.*

a) Fess lendületes ecsetkezeléssel az egész rajzlapot kitöltő csigavonalat az egyik színnel! Ezután a fehérén maradt csigavonalat töltsd ki a többi színnel! Mindkét esetben folytonos vonallal fess!

b) A festék száradása után dolgozzatok párban! Tegyetek egymásra egy hideg és egy meleg tónusú képet! Vágjátok fel cikcakk vonalban három helyen! Készítsetek ki egy fekete és egy fehér alaplapot! Váltakozva ragaszátok fel egymás mellé – kis távolságra egymástól – a felületükre a hideg és a meleg színekből álló sávokat!

Diákmunkák: *Színek harca*, tempera. Keszthely, Csány-Szendrey ÁMK (tanár: Kovács Éva)

Időjárásjelzés színekkel

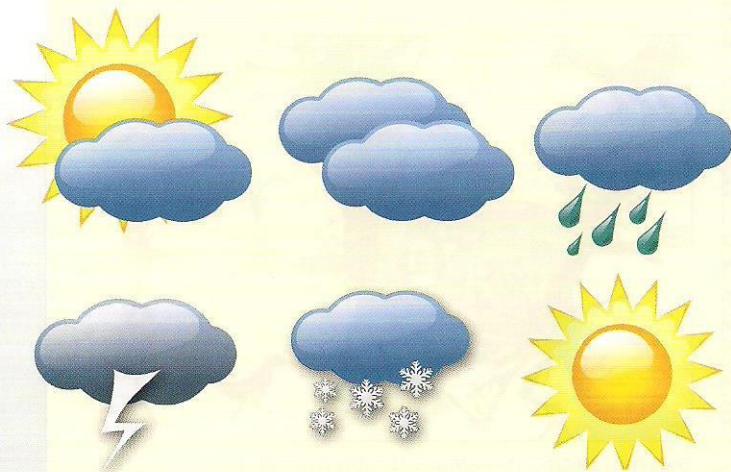
1. **Gyűjtsetek** különböző, az időjárást jellemző kifejezéseket, szólásokat és közmondásokat! Pl. *Borús az idő. Szakad az eső. Elvonult a vihar. Hétágra süt a nap.* Meséeljétek el, hogy milyen színekkel fejeznék ki a tartalmukat!

2. Válassz egyet a gyűjtött kifejezések közül, és **fedd meg** a tartalmát érzékeltető színekkel! Ragaszthatsz a festett képre az adott időjárási hangulathoz illő tépett színespapír-darabkákat, színes papírból formázott golyócskákat vagy színes papírból kivágott formákat. Meséelj a kész festményedről! Mondd el, hogy mi történik a képen!

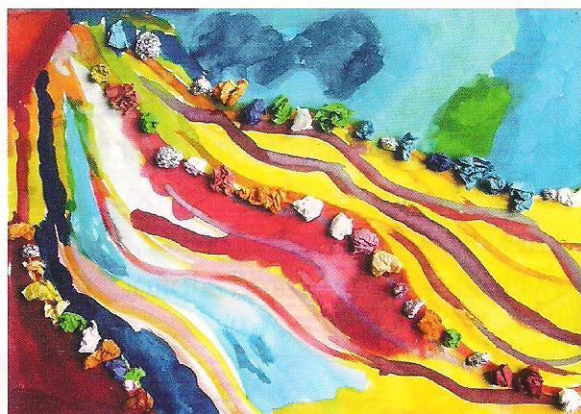
3. **Figyeld meg**, hogy a televízióban a meteorológus milyen egyszerűsített képi jelekkel közli a nézőkkel a várható időt! Készítsetek saját tervezésű időjárási szimbólumokat (egyszerűsített rajzi jeleket)! Osszátok be egymás között a következő időjárási jelek elkészítését:

1. Verőfényes jó idő várható. 2. Felhőátvonulás. 3. Viharos idő orkán erejű széllel. 4. Eső. 5. Havazás. 6. Borult idő. 7. Viharos idő várható sok villámlással. 8. Felhős égbolt, de időnként előbújik a nap. 9. Havas eső várható. 10. Ne hagyjuk ott-hon az esernyőt! 11. Vigyázat, csúszós út!

Játsszátok el a kész jelekkel a meteorológus szerepét!

Időjárásjelző piktogramok

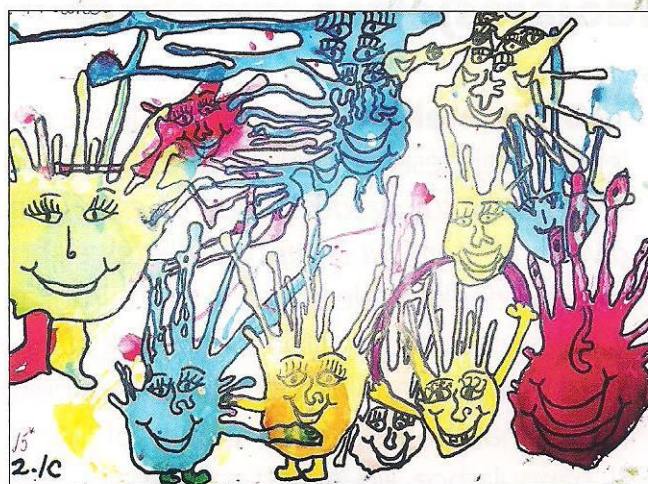

Diákmunkák: *Időjárásjelzés színekkel.* Szeged, Gedői Általános Iskola és AMI (tanár: Fiedler Judit)

Fújt pacniképek

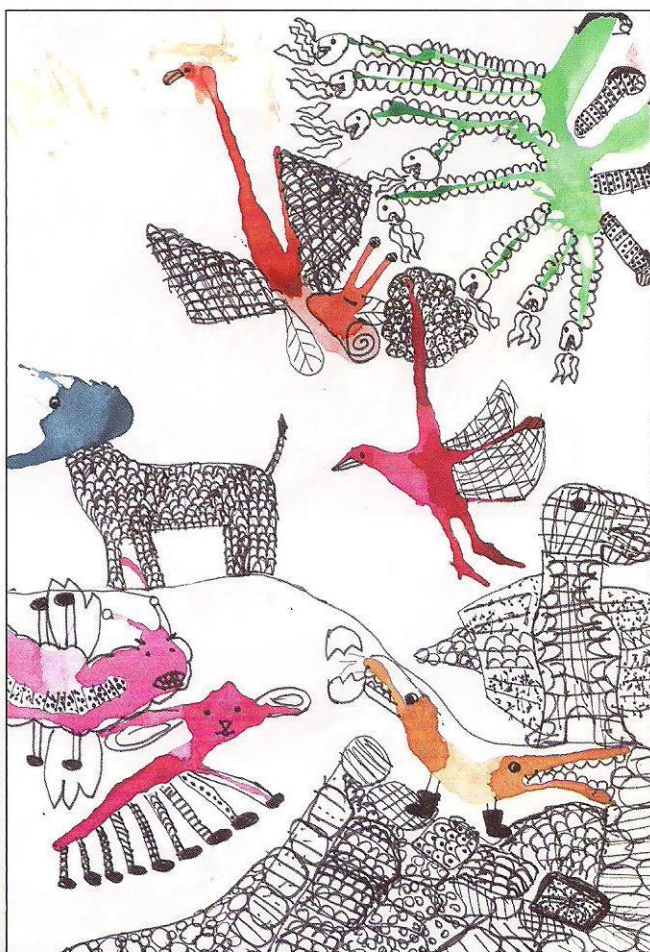
Érdekes játék, amikor egy megkezdett vonalba vagy foltba belelátunk valamit. Képzletünk önkéntelenül is kiegészíti a látott alakzatokat. Olyan dolgok rajzolódnak ki a szemünk előtt, amelyek nincsenek ott, vagy nem is léteznek.

1. Teremts szabálytalan színfoltokból kiinduló képzeletbeli figurákat! Tegyéél néhány egymástól elkülönülő festék- vagy tintafoltot a rajzlapra! **Fújd szét** szívószállal! A száradás után folytasd filctollal! Kész is lesz a pacnilény, ha különböző testrészetekkel – kezekkel, lábakkal, fejjel, szárnyakkal – is kiegészítéd a foltot.

Farkas Csilla: Pacnilények, akvarell, filctoll. Szolnok, Fiumei Úti Általános Iskola (tanár: Rab Beatrix)

„Állj meg néha, és nézd meg a falak foltjait, vagy nézz bele a hamvadó tűzbe, föl a felhőkbe vagy le az iszapba... Figyeld meg a különféle keveredésű köveket, ha ki kell találnod valamilyen színteret, különböző tájakra emlékeztető dolgokat találhatsz ott hegyekkel, folyókkal, sziklával, fákkal, hatalmas síkságokkal, völgyekkel... és furcsa figurák élénk mozgalmasságát.” (Leonardo da Vinci)

Bogdányi Rózsa: Folton folt figurák, akvarell, filctoll (tanár: Lázárné Verebes Ilona)

Szabó Veronika: Pacnifigurák. Akvarell, filctoll (tanár: Lázárné Verebes Ilona)

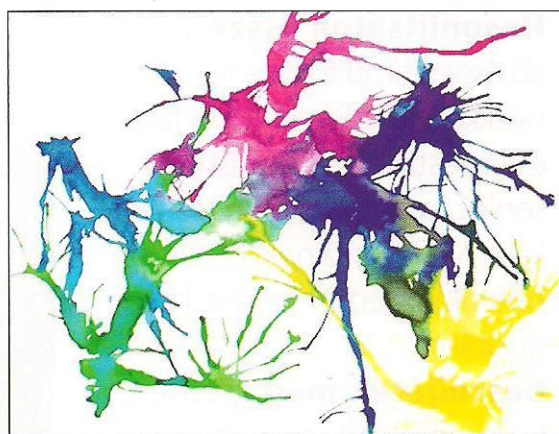

Pauszni Mária: Pacnifigurák, akvarell, filctoll (tanár: Lázárné Verebes Ilona)

2. Tűzijáték a palota udvarán

Magyarországon először Mátyás király esküvőjén tartottak tűzijátékot 1476-ban. Képzeld el, hogy milyen lehetett az égbolt, amikor a rakétákat fellőtték a levegőbe, és amikor szétrobbantak, szípkázó színekkel festették meg az eget!

- Rajzold meg a királyi palotát úgy, hogy a rajzlap felső területét üresen hagyod! Olajpasztellel vagy filctollal dolgozz!
- Cseppents különböző színű festék- vagy tintafoltokat az üresen hagyott területre! Fújd szét szívószállal a pacnikat! Utánozd a pacnik szétfújásával a sok ágban szétrobbanó rakétákat!
- Emeld ki a foltokat körvonalrajzzal és a szípkázás hatását keltő pontokkal, karikákkal és csillagocskákkal! Vékony hegyű filctollal dolgozz!

Diákmunkák: *Tűzijáték a palota udvarán*, olajpasztell, tűfilc. Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI (tanár: Fiedler Judit)

A TERMÉSZET KÉPEI

Egy szép táj, az ágas-bogas, magas fák látványa mindenkit elbűvöl. Amikor ősszel sétálunk az erdőben, többen rácsodálkozunk arra, hogy milyen változatos a levelek formája, milyen pompás színárnyalatokban tündökölnék. Ezt az élményt sok művész is átélte már. Közülük néhányan szívesen örökítik meg alkotásaikon az erdei kirándulásokon látottakat.

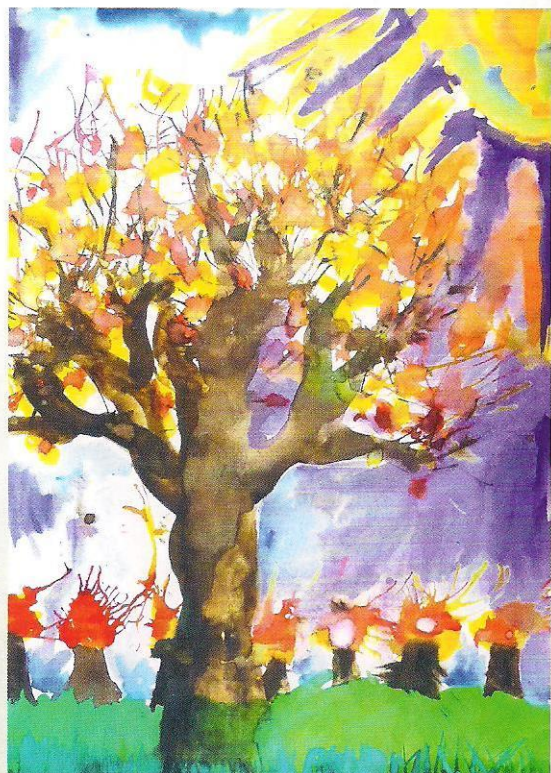
A művészetben nagyon gyakran találkozhatunk a természetből kölcsönzött mintákkal, díszítésekkel. A műalkotások között vannak valóságűek, de léteznek olyanok is, amelyek a formákat leegyszerűsítve, átalakítva tárják a szemünk elé.

Hasonlítsátok össze az *Erdő ősszel* című fotót a festményekkel! Soroljátok fel a fotó és a festmények közötti hasonlóságokat és különbségeket! Milyen színekkel érzékeltetik a képek az őszi hangulatát?

Beszélgétek meg közösen, hogy melyek a valóságű ábrázolás jellemzői!

Vida Szabolcs: *Erdő ősszel*, fotó

Deák Dávid: *Ősz*, festékfújás. Szeged, Gedői Általános Iskola (tanár: Fiedler Judit)

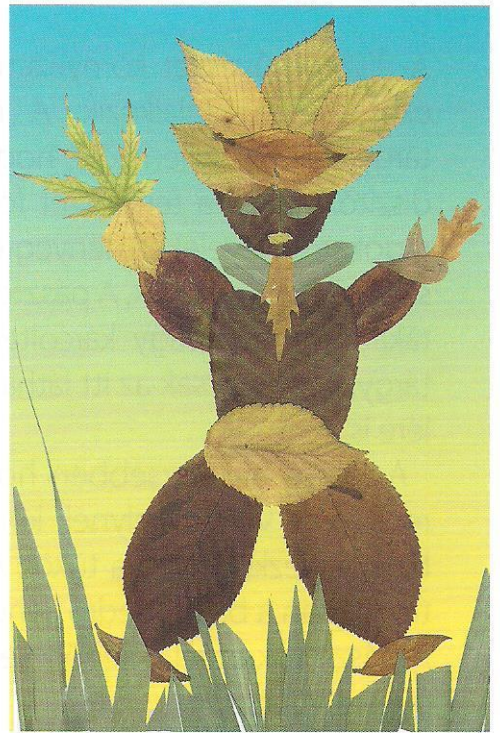

Paul Ranson (pól renszon): *Az erdő széle* (1895), olaj, vászon, 60×81 cm

Levélkollázs

A kollázs technikájának lényege, hogy a kompozíció egyes részletei vagy az egész kép ragasztott darabokból áll. Pl. felragasztható a képre papír, textil vagy különböző sík- és térbeli tárgyak.

1. **Gyűjts** különböző alakú és különbözőképpen elszíneződött leveleket! Kisimítva helyezd újságpapírok közé, majd préseléssel simítsd ki a felületüket!
2. **Készíts** a levelek felhasználásával őszi tájképet! Ragaszd fel a kép előterébe a nagyobb leveleket, a háttérbe a kisebb leveleket! Fess tájképi környezetet a leveleknek! Olyan hatásra törekedj, hogy a felragasztott levelek fáknek látszódjanak!
3. **Ragassz** a különböző méretű levelekből ember- vagy állatformát, vagy egy mesebeli, kitalált lényt! Először az elképzelésed szerint rendezgesd el a préselt leveleket, majd a legjobb ötletedet ragaszd fel a lapra!

Levélfigura, kollázs*

Diákmunkák. Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI (tanár: Simon Edit)

DÍSZÍTŐMŰVÉSZET

A díszítőművészet környezetünk tárgyainak ékesítésével foglalkozik. A népművészeti* tárgyak közös jellemzője, hogy a felületüket díszítő minták a természet formáit (pl. a virágokat, a leveleket) lényegre törően, egyszerűsítve ábrázolták. A pásztorok* szép mintákat faragtak (vagy karcoltak) a használati tárgyakra, akár csak az itt látható tükrös fedelére is.

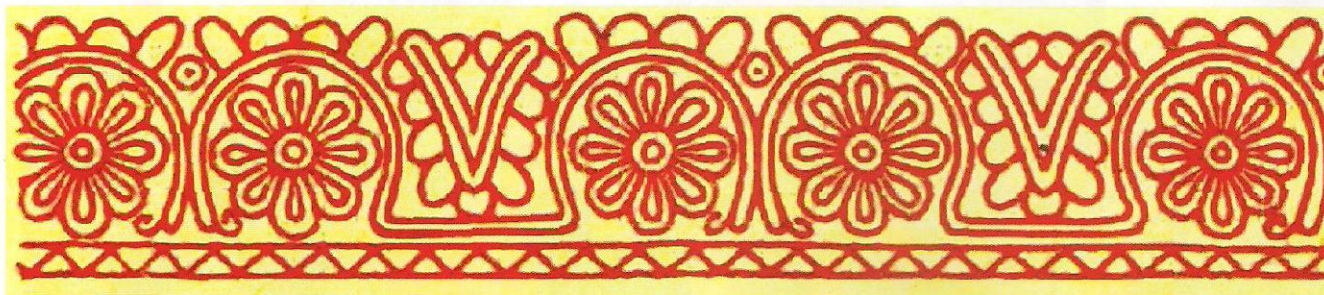
A tükrös olyan zsebben hordható, kisméretű tárgy volt, amelynek kihajtható keretében helyezkedett el a tükör. A tükör mellettti vájatban a bajuszpedrő kenőcsöt tartották. A pásztorok ezzel a kenőccsel pödörték hegyesre a bajszukat.

Az asszonyok és lányok gyönyörű hímzésekkel ékesítették a ruhákat, a kendőket, a terítőket, még a lepedőszéleket is.

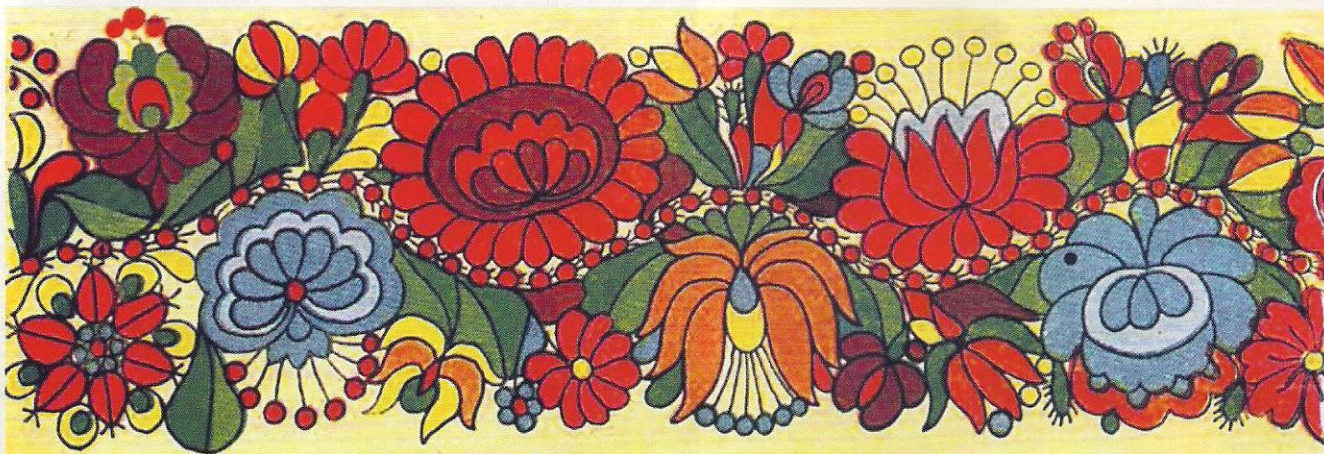

id. Kapoli Antal: *Tükrös* (tükörtartó dobozka), Néprajzi Múzeum

Az itt látható tükrös fedelére egy fa jellegzetes levelét és termését faragta a pásztor. Vajon melyik lehet az a fa? **Nevezd meg**, hogy milyen állatot ábrázol a tükrös!

Kalotaszegi hímzés (varrottas) mintasora

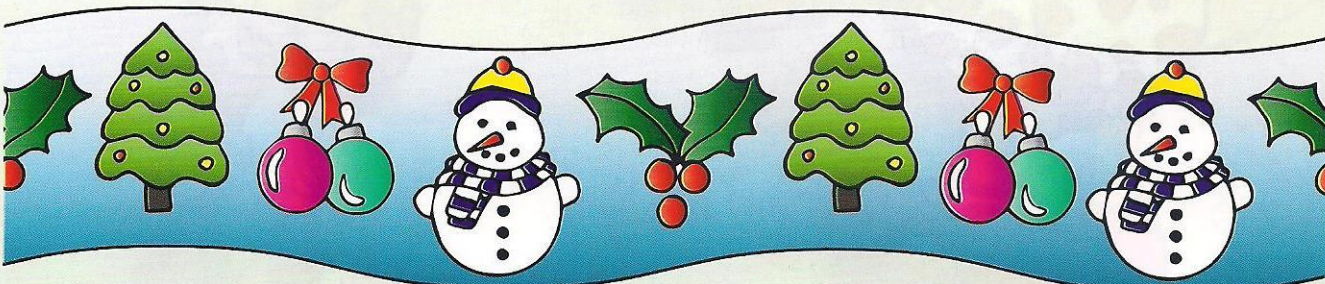
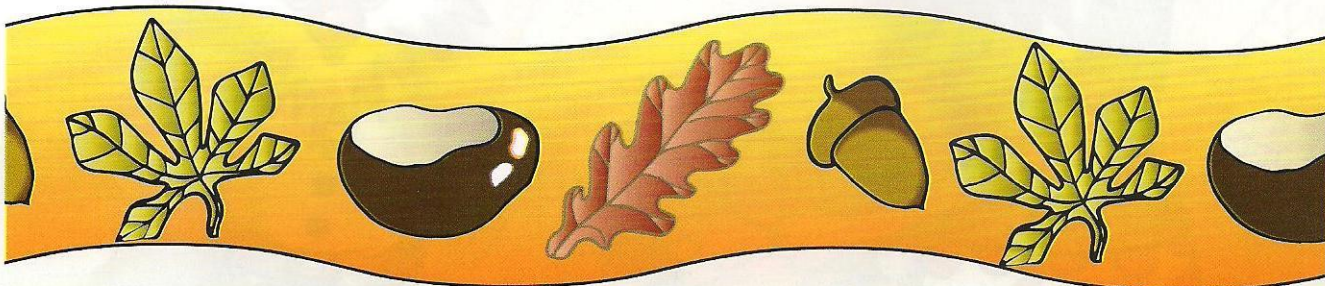
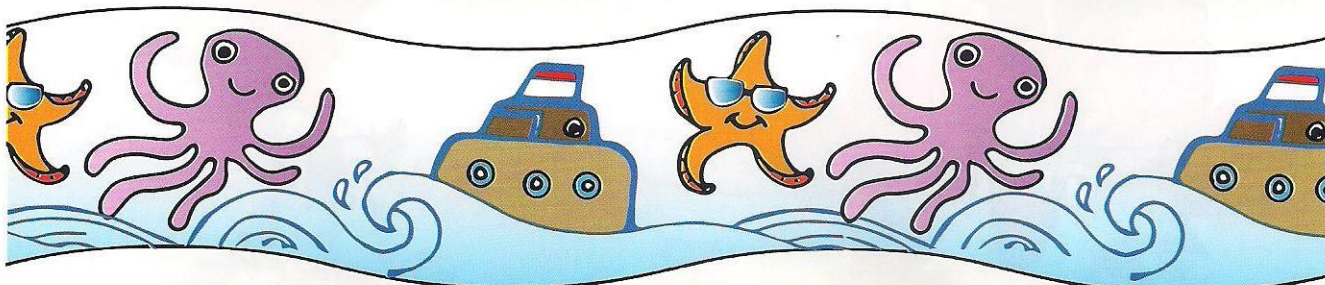
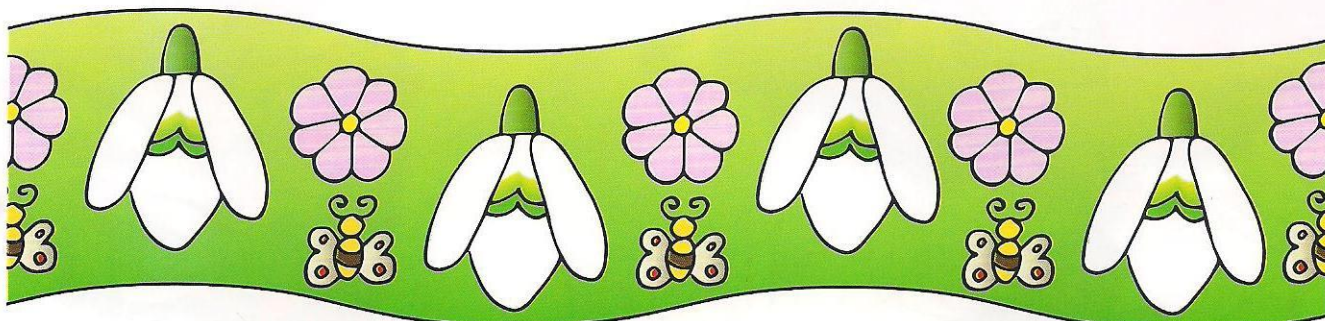

Mezőkövesdi matyó hímzés mintasora

Az évszakok bálba mennek

Az évszakok – Tavasz Tündér, Nyár Napsugár, Ősz Anyó és Tél Apóka – elhatározták, hogy este elmennek Meseország királyának ünnepi báljába. Szerettek volna egy szép sálát felvenni erre az ünnepélyes alkalomra, de ilyen sálát nem árultak a vásárban. Megkérték Leleményes Tódor udvari kelmefestőt¹, hogy készítsen számukra olyan mintájú sálát, amelyről azonnal felismerik őket Meseország lakói.

Képzeld magad a kelmefestő helyébe! **Készítsd el** az évszakok báli sáljait! **Vágd ki** műszaki rajzlapból a hosszúkás alapformát! **Rajzolj** a sálakra az évszakokhoz illő egyszerű mintákat! Használhatsz sablont is. Színezd vagy ferd a rajzot az évszagnak megfelelő színekkel!

¹ kelmefestő (textilfestő): a szövetek festésével foglalkozó személy

Falevelváros lakói

A rajzokon látható manók Falevelvárosban laknak. Egy nap elhatározták, hogy nagy ünnepséget rendeznek, és vendégeket is hívnak. Feltételül csupán azt szabták, hogy csak azok léphetnek be a város kapuján, akik hozzájuk hasonlóan mindig magukon viselnek vagy magukkal hordanak egy levelet.

Rajzold le, milyennek képzeled a város lakóit és az ünnepségre érkező vendégeket!

Frottázolt figurák

Választható feladatok

1. Őszi avarkép állatkákkal

Tegyél egy frissen gyűjtött levél fonákjára (arra az oldalára, ahol jobban kidomborodik az erezte) egy vékonyabb (pl. fénymásoló-) lapot! Satírozd át színes ceruzával vagy zsírkrétával! Használj az őszre jellemző színeket! **Rajzolj** erre a felületre olyan kis állatkákat, amelyek bűvóhelyet keresnek a lehullott levelek között!

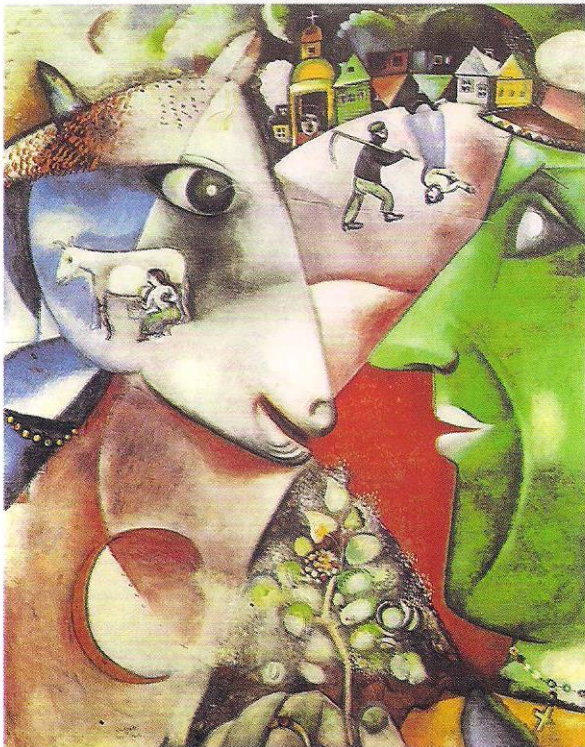
2. Fantázialények

a) Helyezz lapot egy levél erezetes oldalára, és **satírozd** át színes ceruzával! Többször is felhasználhatod ugyanazt a levelet.

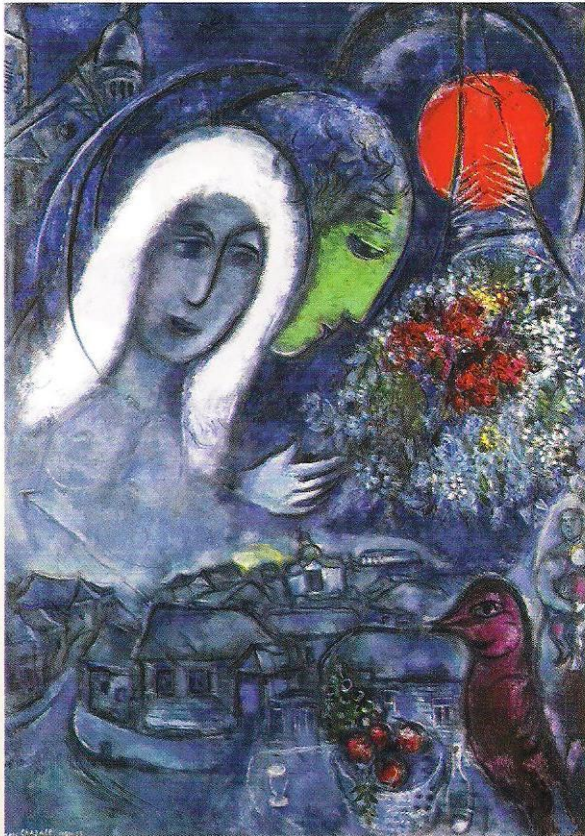
b) Egészítsd ki a levélfrottázst rajzolással és színezéssel úgy, hogy a foltból egy mese jószágos és rosszcsont szereplői legyenek! Nevezd el a figurákat! Olyan neveket is választhatsz, amelyek csak a képzeletedben léteznek.

ÁLOMKÉPEK FESTÉSE

Marc Chagall (márk ságál): *Én és a falu* (1911), olaj, vászon, 191 × 150,5 cm

Marc Chagall: *Mars mező* (1955), olaj, vászon, 149,5 × 105 cm

Marc Chagall híres, orosz származású festőművész, aki később Franciaországban telepedett le. Élményeit, gondolatait nem a valóságot pontosan lemásolva, hanem mesészerűen jelenítette meg. Az *Én és a falu* című képén az Oroszországban töltött fiatalkori emlékeit ábrázolta. Azt a falut (Vityebszket) festette meg, ahol gyermekkorában élt.

Sorold fel, hogy milyen tárgyakat és élőlényeket fedezel fel az *Én és a falu* című festményen! Milyenek ezek a formák a valósághoz képest? Meséj arról, hogy a te álmaidban is történtek-e már hasonló furcsaságok!

Figyeld meg a kép kompozícióját (elrendezését)! Alapvetően mértani formákból épül fel, körből (amely a Napot is jelképezi), háromszögekből és lendületes ívekből. Keresd meg ezeket, és húzd végig rajtuk az ujjad!

A festő számára a színek mindig fontosak voltak. Gyakran festett a valóságtól eltérő, merész színeket! Például a férfi arca zöld, a madár lilás árnyalatú, a Hold vörös és rózsaszín.

Álomképek festése

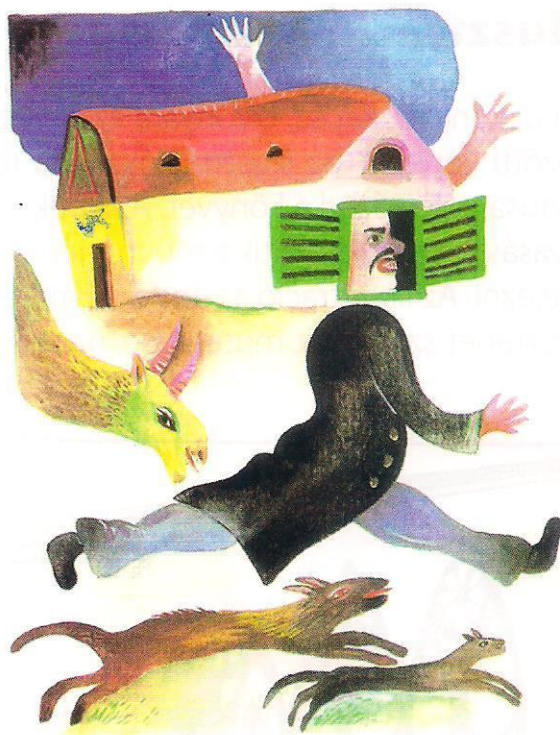
Álminkban és a képzeletünkben nincsenek akadályok, bármi megtörténhet.

Készíts olyan álmoképet, amelynél az egyes formák átfedik egymást, és további formákat rejtenek! A színek se valóságosak, hanem mesebeliek legyenek! Az alkotásban további segítséget jelent, ha megnézed a következő oldal illusztrációit is.

A képzelet formái

Keresztes Dóra festő- és grafikusművész* számos mesekönyvet illusztrált. Képeit képzeletbeli alakok népesítik be. Figuráit úgy alakítja ki, hogy azok jellemző vonásait leegyszerűsíti, néha kicsit torzítja a mondanivaló érdekében. Gyakran merít ihletet a magyar népművészetből is.

Állapítsd meg, miben hasonlítanak Keresztes Dóra és Marc Chagall alkotásai! (Különleges fantáziavilág tárul eléd, ha megnézed Keresztes Dóra *Álommalom* című animációs* filmjét, amely megtalálható az interneten*.)

Keresztes Dóra: *Tükörképek* (illusztráció), akvarell

Bajcsi Bettina, Finder Laura, Bogár Gréta, Maceán Balázs: *Firkából figura*, filctollrajz, színes ceruza. Üröm, Művészeti Iskola (tanár: Gyantár Berta). A képalkotás kötetlen firkarajzzal, lendületes vonalak felvázolásával indult. Ezekbe a firkákba kellett beleláttni, majd filctollal megerősíteni a különböző meghökkentő, érdekes formákat. A figurákat a kontúrok és az árnyalatos színezés (tónusozás) emelte ki a háttérből.

Illusztráció készítése

Ha új könyvet kapsz, bizonyára azzal kezded, hogy belelapozol, és megnézed a szövegek közötti képeket, az illusztrációkat. Ha tetszenek az illusztrációk, akkor kíváncsi leszel, és biztosan elolvasod a könyvet. A képek nem csupán díszítenek, de kedvet is teremtenek az olvasáshoz, és elősegítik a mű megértését. Olyat is elmondanak, amit szavakkal nem lehet kifejezni. Az illusztráció az irodalmi mű tartalmát fordítja le képre. A jó illusztráció nemcsak a történet szereplőit mutatja be, hanem a mű hangulatát is érzékelteti.

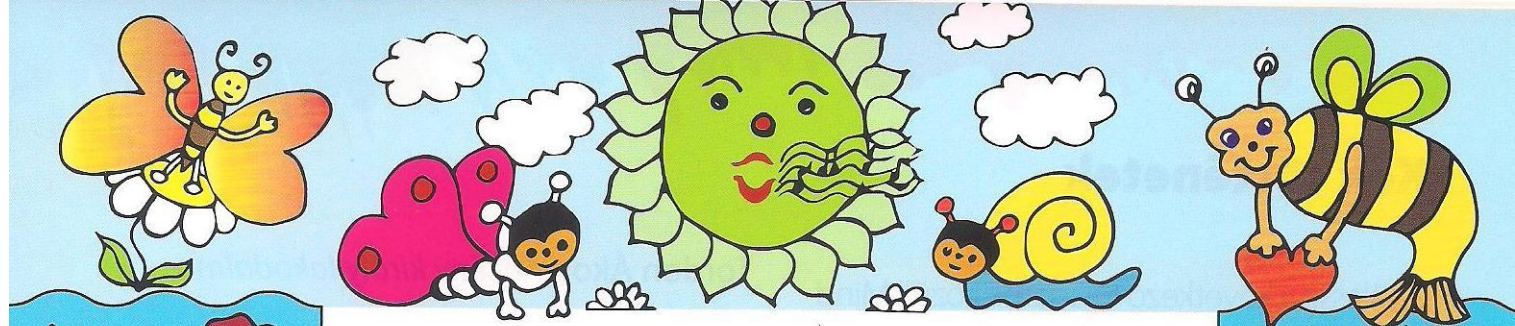

Hajnal Gabriella rajza

Hogyan készíthetsz jó illusztrációt?

1. Olvasd el figyelmesen a művet!
2. Gyűjtsd össze a főszereplőket és a legjellegzetesebb mellékszereplőket!
3. Jellemezd a cselekmény helyszínét és a szereplőket! Mely szereplőket kedvelted meg, és kiket sorolsz a rosszak közé?
4. Tervezd meg a kompozíciót*! Válaszd ki a legérdekesebb eseményt, a legfontosabb tárgyakat! Hangsúlyozd kedvenc főszereplőd alakját!
5. A színes kidolgozásához válassz olyan technikát, amellyel a legjobban tudod kifejezni magad!

Meseillusztráció készítésekor olyan jeleneteket is tervezhetsz, amelyek a valóságban soha nem láthatók. Például átláthatsz a falon, az emberek akkorák lehetnek, mint a ház. Sőt, a történet különböző időben zajló jeleneteit akár egy képbe is belerajzolhatod.

„Csodák és furcsaságok”

Olvasd el a verset, majd hunyd be a szemed! Képzületünk csodaországában minden lehetséges. „Kék rét fölött tehenek” repkedhetnek, és zöld színt ölthet magára a nap.

Engedd szabadjára a képzeleted! **Fess vagy rajzolj** egy furcsaságokkal teli csodaképet! A festéshez használhatsz temperát vagy akvarellt.

Julian Tuwim: *Csodák és furcsaságok*

Júliusban hulltak egyszer
égszínkék hópelyhek,
ugattak a madarak,
kutyák csiripeltek.

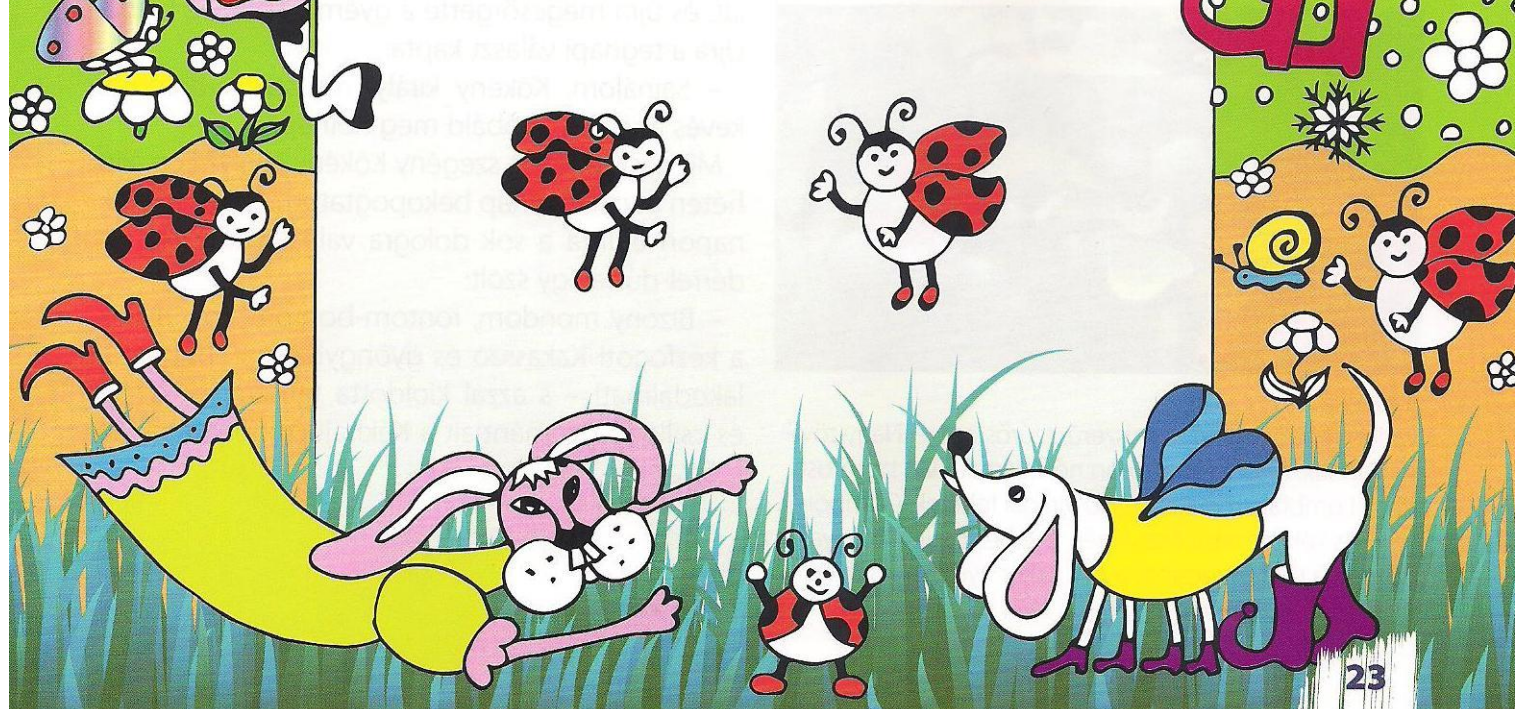
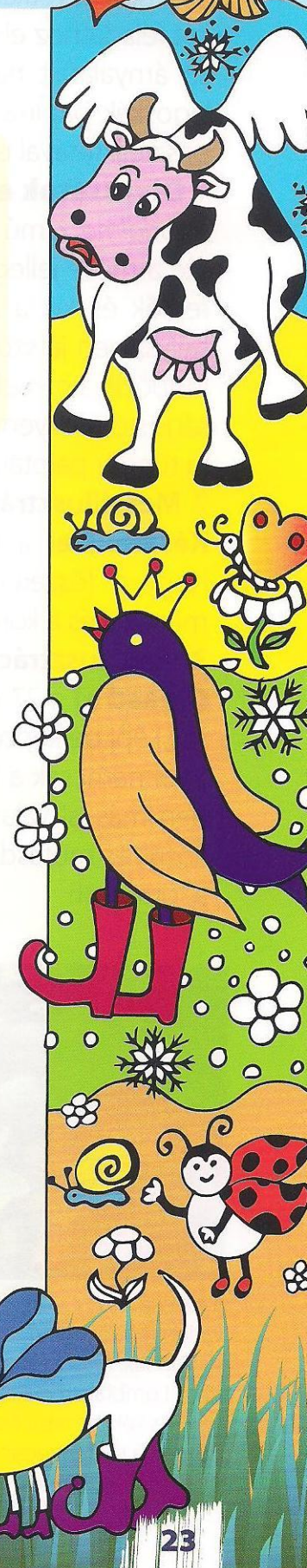
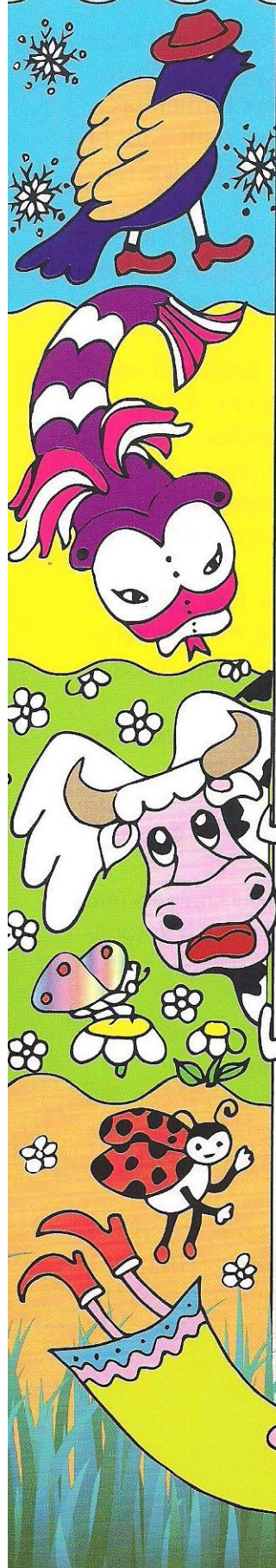
Kék rét fölött tehenek
röpködtek a légben,
s mint a fű, oly zöld nap
énekelt az égen.

Virágokra fészket rakott
pillangók csapatja.
Ilyen lett a világ – de csak
egy-két pillanatra.

Szemhunyásnyit éltem csak
e csodavilágban,
mert én ezt a sok csodát –
csukott szemmel láttam.

S mikor kinyitottam –
eltűnt földön-égen
minden csoda, újra úgy volt
minden, ahogy régen.

Szépen mendegélt a világ
a megszokott úton...
De azóta a szememet
gyakran be-behunyom.

Kék történetek

Válassz a következő feladatok közül! Mindkét feladathoz elsősorban a kék különböző árnyalatait használd! Dolgozhatsz világoskék papírra fekete filctollal és fehér pasztellkrétával is!

1. **Olvasd el** közösen a *Kökény király lakodalma* című mesét! Gyűjtsétek össze a mese jellegzetességeit! Kik a főszereplők és kik a mellékszereplők, milyen helyszínen játszódik a jelenet? Miben különbözik a mesebeli kökénybokor a valóságostól? Milyennek képzeled el a Kékfejű tündér palotáját?

2. **Meseillusztráció készítése**

Készítsd el a mese illusztrációját úgy, hogy a főszereplők alakját kiemeled a mérettel és a kompozícióval!

3. **Versillusztráció készítése**

Olvasd el a 27. oldalon található *Kék verset!* Lépj be képzeletben abba a kék tájba, ahol nemcsak a kökény kék, hanem minden más is! Válassz a versben felsoroltak közül, és mutasd be kék színárnyalatokkal a formákat!

A kökény

Vadon termő, sűrű ágrendszerű, szúrós cserje. Nagy tövisei vannak. Ahol csoportosan nő, átjárhatatlan bozótost alkot. Lombfakadás előtt nyíló virágai fehérek. Gömbölyű, hamvas kék termése ősz végén érik be. Éretlenül fanyar ízű, de ha már megcsípte a dér, akkor nyersen is ízletes.

Tordon Ákos: *Kökény király lakodalma*

Barna dombon innen, kéklő hegyen túl, volt egyszer egy kerek erdő. A kerek erdőben egy kökénybokor. Éppolyan kék szemű kökényt termett, akár a többi, s a levele is csak olyan volt, mint a többi közönséges kökénybokoré, mégis más volt a többinél. (...)

Miben különbözött hát ez a kökénybokor a többitől? Csak abban, hogy a mindig víg kedvű, fütyörésző szélmanócskák helyett tündér lakott benne! Mégpedig a Kékfejű Tündér!

Mert hiszen lakhatott volna az Ezüsthajú vagy akár az Aranyhajú Tündér is. De nem. A Kékfejű Tündér palotáját rejtette a kökénybokor.

Kék szemű kökényből épült ez a palota. Kék volt a fala, ablaka, ajtaja. Kék volt a szőnyeg, a függöny, a bútor, s minden oly pirinyó, hogy belefért egy kökényszembe.

A Kékfejű Tündér szépségének híre bejárta a világot. Jöttek is a kérők seregestül, minden irányból, de javarészt elvétették az utat, s nem jutottak el a kökénypalotáig.

Hanem Kökény király ismerte az utat, s bekopogtatott a Kékfejű Tündér kékre festett ajtaján...

– Sajnálom, Kökény király, ma sok a dolgom, az időm kevés, próbáld meg holnap... – felelte a Kékfejű Tündér.

Másnap újra bekopogtatott Kökény király, és újra elmondta mondókáját. Újra megemelte a koronáját, és újra megcsörgette a gyémántjait. De hiába. Újra a tegnapi választ kapta:

– Sajnálom, Kökény király, ma sok a dolgom, kevés az időm, próbáld meg holnap...

Mi mást tehetett szegény Kökény király? Egy álló héten át mindennap bekopogtatott. Ám a hetedik napon elunta a sok dologra való hivatkozást, és dérral-dúrral így szólt:

– Bizony mondom, rontom-bontom: ma tartjuk a kézfogót! Kakasszó és gyöngyharmat, holnap a lakodalmat! – s azzal kioldotta tarisznyája száját, és csillogó gyémántjait a Kékfejű Tündér lába elé szórta.

– Kettőn áll a vásár, Kökény király – felelte csendesen a Kékhajú Tündér, miközben sorra felszedegette a szerteszét gurult gyémántokat. Ám amint megérintett egy gyémántot, azon nyomban kökénnyé vált az. Összeszedte, kosarába tette, és Kökény király kezébe adta.

Nagyot ámult, nagyot bámult Kökény király, és kökénnyé lett gyémántjait szerteszét szórta a kökényesben. Három napig dúlt-fúlt haragjában. Mérgében kilencszer vágta földhöz a koronáját, végül is elcserélte az egyszeri juhászbojtár szépen szóló furulyájáért. Hanem egyszerre azon kapta magát, hogy bár mindig máshova akart menni, a lába mégis mindig a Kékhajú Tündér kökénypalotája felé vitte. Szívbeli bánatát világgá furulyázta. A panaszos dalra kihajolt ablakán a Kékhajú Tündér. Most ő ámult-bámult, s hevesebben kezdett dobogni a szíve, mert egyszeriben megtetszett neki a furulyázó Kökény király.

– A feleséged leszek, Kökény király! – rebegte szemlesütve.

– Kettőn áll a vásár, szép Kékhajú Tündér! – válaszolta dacosan-morcosan a megsértett Kökény király. – Már nem házasodom: birodalmam elfújta a szél, kökénnyé lett gyémántjaim szerteszórtam a kökényesben, királyi koronámat elcseréltem az egyszeri bojtár furulyájáért; mire házasodjam hát?

– Így is jó! – felelte a Kékhajú Tündér kékesfehérre vált arccal, és becsapta az ablakot.

Kinn búsult az egyik, benn búsult a másik, semmiben sem különbözve két durcás gyerektől. (...)

– Segíteni kellene rajtuk! – mondták a fülemülék a sárgarigóknak... De egyik sem segíthetett, mert egytől egyig költöző madarak voltak, és mindannyiuknak vándorútra kellett kelniük. Végül is az itt telelő madarak segítettek rajtuk... Súgtak-búgtak, amíg csak mosolyogni nem kezdett a Kékhajú Tündér, és kacagásra nem fakadt Kökény király. Azon kacagott Kökény király, hogy újra ott áll a kökénypalotában, a Kékhajú Tündér szobájában, és elismétli mondókáját:

– Bizony mondom, rontom-bontom, ma tartjuk a kézfogót, kakaszó és gyöngyharmat, holnap a lakodalmat!

– Legyen úgy, amint kívánod! – felelte a Kékhajú Tündér, Kökény király nyakába borulva. (...)

Tóth Ágnes: *Kék vers*

Tenger-partján kék a város,
A sok ház is csupa kék,
Kék kenyeret süt a lisztből
Kemencéjében a pék.

Kék a kutya, kék a macska,
Sötétkék a kövezet,
Kék cipőmnek kék orrával
Rugdosok kék köveket.

Égszínkék a veréb szárnya,
Ibolyakék a szeme,

Indigókék hangszóróból
Felcsendül egy kék zene.

Olyan kék, akár a tinta,
Vagy a szilva, a kökény,
Mint amilyen anyukámon
A kék pettyes kis kötény.

– Kelj fel, Pisti! – mondja anya –
És kék hangon kelteget:
– Elaludtál, kék pacára
Ejtve buksi fejedet!

Győrfi Vivien, Holacsek Vanda,
Brauer Izabell: *Kék tündér*. Bonyhád,
BONI (tanár: Kertész Jánosné)

HOGYAN KERÜL A CSIZMA AZ ABLAKBA?

Egy réges-régi legenda szerint Szent Miklós – aki püspök volt – számos jó cselekedetet vitt véghez életében. Talán az volt közülük a legemlékezetesebb, amikor egy nagyon szegény szomszédjának éjjel, titokban egy arannyal teli zsákot dobott be a nyitott ablakán. Azért ajándékozta neki az aranyat, hogy mind a három lányának megvehesse a hozományát (a menyasszony ruháit, ágyneműit), és férjhez adhassa őket. Csakhogy a legkisebbik lány felébredt és megnézte, honnan jön a nesz. Mire odaért az ablakhoz, már csak egy piros ruhás alakot látott eltávolodni a messzeségben.

Ez az eredete annak a szokásnak, hogy december 5-én este szépen kitisztított cipőt vagy csizmát teszünk az ablakba, hátha minket is megajándékozik a jótévő Mikulás.

Érdekesség, hogy Angliában (Nagy-Britanniában) és más országokban karácsonykor érkezik a Mikulás, és a kandallóra akasztott zoknikba teszi bele az ajándékokat. A gyerekek pedig cserébe egy pohár tejjel és aprósüteménnyel kedveskednek neki.

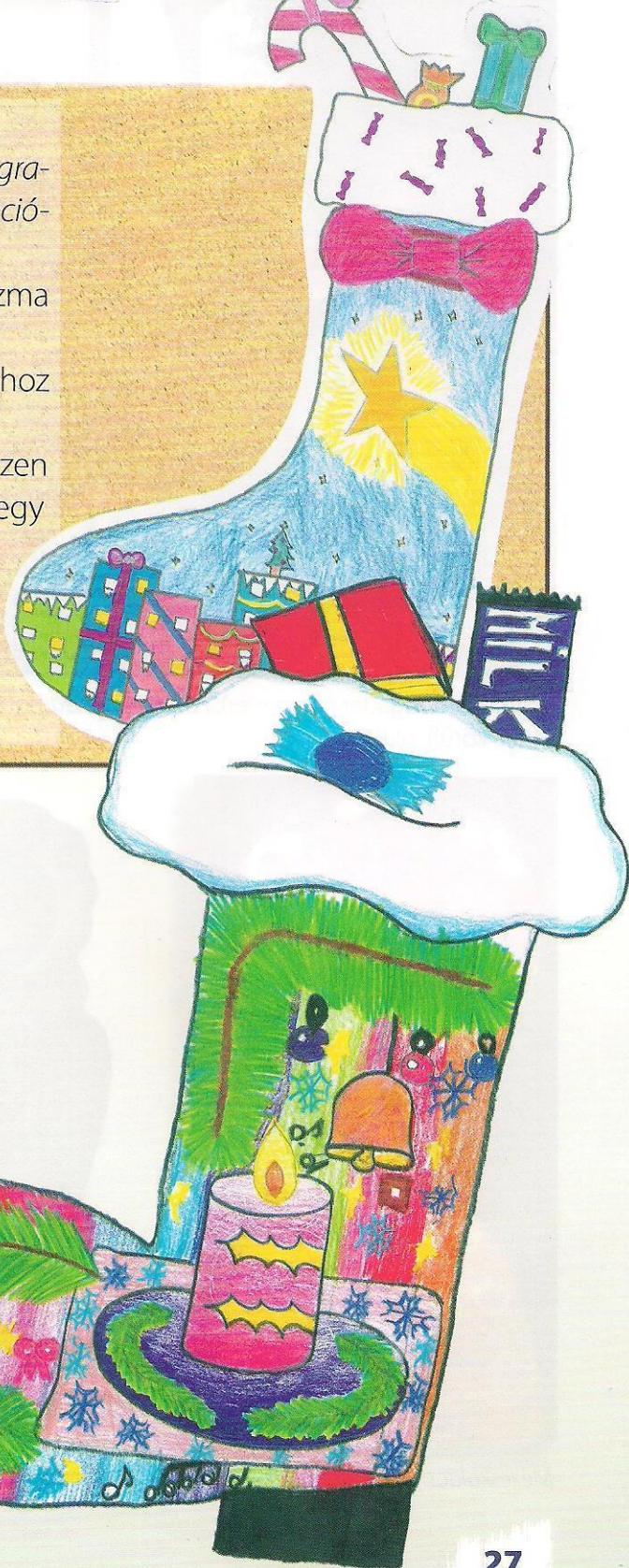

Mikuláscsizma készítése

Anyagok és eszközök: fehér A/4-es műszaki rajzlap, grafitceruza, filctoll, színes ceruza, olló (a közös dekorációhoz ruhaszárító csipeszek, piros kötözőszalag).

- Rajzold fel a lapra a csizma körvonalát! A csizma szára legyen olyan magas, mint a lap!
- Díszítsd a csizma felületét a télhez és a Mikuláshoz illő mintákkal, jelenetekkel!
- Csak akkor vágd ki a formát a lapból, ha készen vagy a színezéssel! Hagyj a körvonal mentén egy vékony fehér sávot!

Mutatós dekoráció lehet, ha a csizmákat ruhaszárító csipesszel felcsíptetitek egy hosszú piros kötözőszalagra, és közösen feldíszítitek velük az osztálytermet.

Mentovics Éva: Mikulás-Köszöntő

Édes, kedves Mikulás,
köszöntünk most téged.
Eljöttél az idén is,
ahogy megígérted.

Látjuk, hogy a tartásod
teli zsáktól görnyedt.
Rakd le nehéz puttonyod,
pihenj meg egy csöppet!

Sok-sok színes ajándék
nyomja fáradt vállad.
Tudjuk, hogy a Világot
több százszor bejártad.

Tudjuk, hogy a szánoddal
tovasiklasz újra.
Néhány darab süttivel
gyűjts erőt az útra.

KARÁCSONYI KÉSZÜLŐDÉS

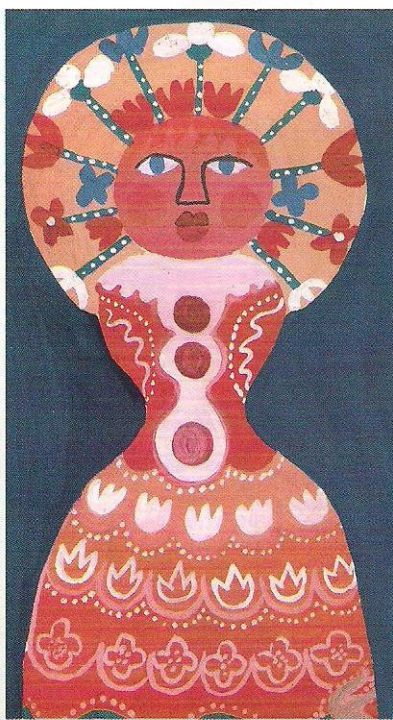
Martin Schongauer (songauer): *Pásztorok imádása* (1472 körül), olaj, fa

Minden évben nagy várakozás előzi meg karácsony napját. Ezen a napon nem csak a kis Jézus születését ünnepeljük, hanem várjuk a csodát. Várjuk a család összetartó szeretetét és a kedves szavakat. Őrizzük a szokásokat azzal is, hogy karácsonyi dalokat énekelünk, és hagyományos karácsonyi ételeket készítünk.

A karácsonyi készülődéshez hozzátartozik a mézessütemények és a mézeskalács figurák sütése. A szépen kidíszített, egyedileg megtervezett forma a karácsonyfára is felkerülhet, szépen becsomagolva pedig még ajándéknak is alkalmas.

Melyek a legjellegzetesebb karácsonyi formák? Az angyal, a fenyőfa, a csillag, a harang, de kidíszíthetsz egy szív- vagy virágformát is.

Beszélgessetek a karácsonyi időszak más szokásairól és hagyományairól! Idézzétek fel Jézus születésének történetét a festmény alapján! Tervezd meg egy mézeskalácsforma alakját és díszítését!

Mézeskalácsforma terve

Mézeskalácsforma

Tari Márta: Mézeskalács angyalka

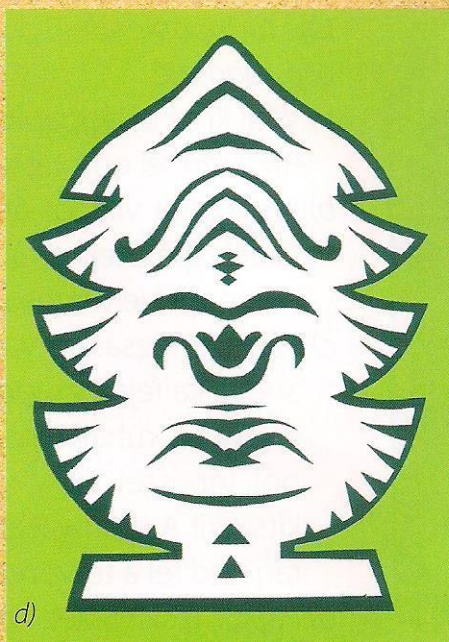
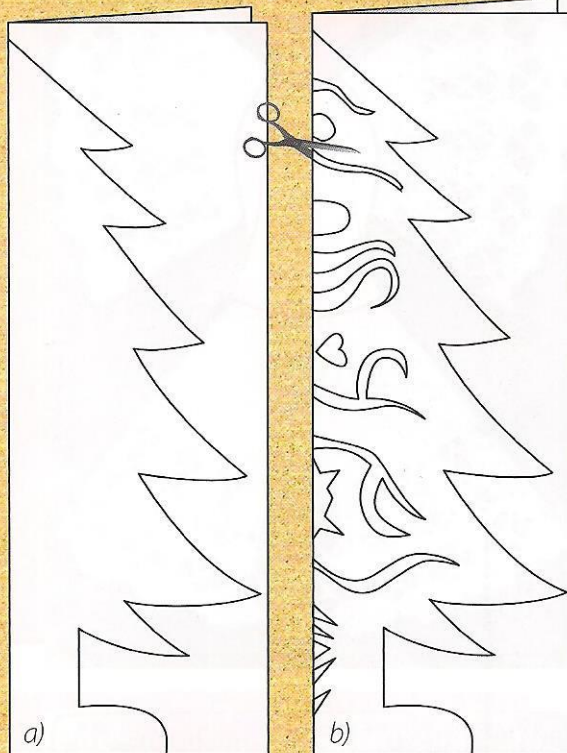
Karácsonyi dekoráció

Díszítsétek ki az osztálytermet saját készítésű rajzokkal, festményekkel vagy a karácsonyt jelképező formákból kiinduló papírkivágásokkal!

Karácsonyfa papírkivágással

Anyagok és eszközök: két A/4-es méretű színes papír, egy A/4-es méretnél kisebb fehér írólap, grafitceruza, olló, folyékony ragasztó.

- Hajtsd félbe hosszában a fehér írólapot! Rajzold az írólapra a karácsonyfa felét! A fa középvonala a hajtásvonalra essen!
- Vágd ki a körvonal mentén a formát! Kis ollóval vágj a belsejébe is mintákat! A vágást a forma közepétől és a szélétől indítsd! Ügyelj arra, hogy ne vágj túl széles foltokat, és az egyes minták ne érjenek egymáshoz!
- Ragaszd fel a kivágásokkal díszített fehér karácsonyfát a sötétebb színű színes papírra! (Vigyázz, nehogy feltépődjön a kivágásokkal mintázott papír!) Vágd körül úgy, hogy a színes papír szegélyt alkosson a fehér fa körül!
- Ragaszd fel a kész kivágást a világosabb színes papír közepére!

Karácsonyi ajándékozás

Készíts karácsonyi ajándékot! A saját magad alkotta tárgy vagy festmény értékét növeli, ha az előállítás közben szeretettel gondolsz arra, akinek szánod.

Angyalka tortapapírból – kollázs

Anyagok és eszközök: A/4-es méretű színes papír alaplap, csipkés mintájú tortapapír, olló, ragasztó, filctoll, színes ceruza.

- Tervezd meg az angyalka alakját! Nagyítsd ki a rajzodat akkorára, hogy kitöltse az A/4-es méretű rajzlapot!
- Vágd ki a képen látható módon színes papírból az angyalka fejét, tortapapírból a szárnyait és a szoknyáját! Ragaszd fel ezeket a részleteket az A/4-es lapra felvázolt terv megfelelő helyére!
- Vágd ki egy fehér vagy halvány színű papírból a felsőttestet, majd ezt is ragaszd fel!
- Rajzolj filctollal részleteket (arc, haj, háttérminta)! Színezz árnyalatokat színes ceruzával!

Angyalka újságpapír alapon – kollázs

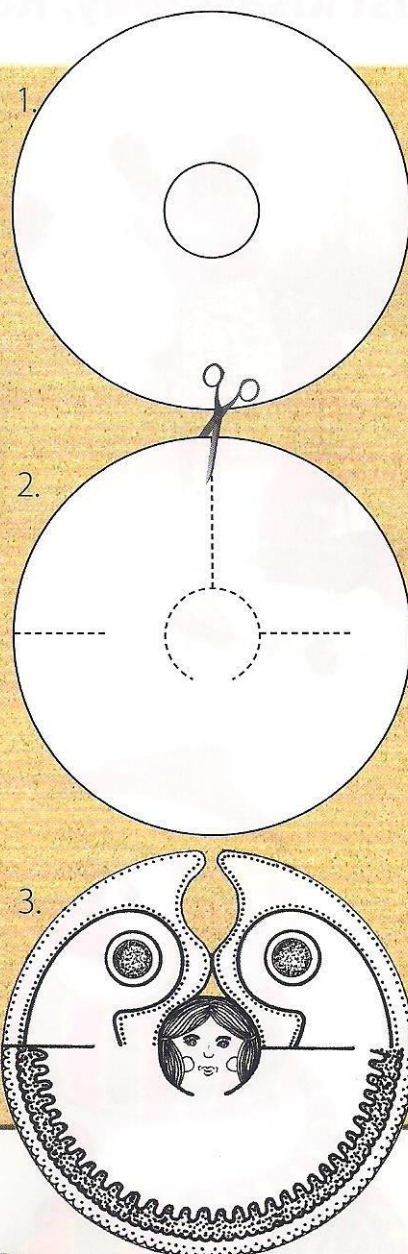
Anyagok és eszközök: A/4-es papír méretű újságpapír (színes képek nélküli napilap), grafitceruza, csipkés mintájú tortapapír, színes papírok, festék vagy pasztellkréta, olló, ragasztó.

- Vágj ki az újságpapírból egy A/4-es méretű lapot! Ragaszd fel egy vastagabb lapra!
- Színezd át világos árnyalatokkal az újságpapír felületét (pasztellkrétát, színes ceruzát vagy festéket használj)! Ne tüntesd el teljesen a betűs felületet!
- Vágd ki rózsaszín vagy narancssárga papírból az angyalka fejét, és ragaszd fel a lap felső felére! Az angyalka ruháját halvány színárnyalatú papírokból tépéssel vagy vágással, és ragasztással alakítsd ki! A szárnyakat tortapapírból vágd ki, majd ragaszd fel a tervezett helyre!
- Rajzolj részleteket: haját, arc részleteket, a háttérbe pedig hópolyheket vagy hókristályokat!

Angyalka formájú függődísz

Anyagok és eszközök: műszaki rajzlap, ceruza, olló, vonalzó, filctoll.

1. Az első ábrán lévő nagyobb és kisebb kört közös középponttal a tanítód fogja neked előrajzolni. A 2. résztől már önállóan is tudsz dolgozni. Jelöld be a kivágásra szánt körvonalakat! A 2. ábrán szaggatott vonalak jelzik, hogy hol és meddig kell bevágnod a szárnyak összekapcsolódó részeit és a fej körvonalát. (Vigyázz, hogy a fejet két oldalról megközelítve csak a nyak vonaláig vágd ki! Mindenképpen hagyj egy kisebb részt, amely az angyalka ruhájához kapcsolódik!)
2. Ha szép vonalú szárnyacskákat szeretnél készíteni, akkor ne csak egyenesen vágd be a szárnyak vonalát a fejig, hanem hullámzó vonal mentén dolgozz (lásd a 3. ábrán)!
3. A 3. ábra rajzán bemutatjuk, hogyan lehet díszíteni az angyalka ruháját, szárnyait, de kitalálhatsz másfajta díszítési lehetőségeket is. (Vattát, csipkemintás tortapapírt vagy egy szép textilszalagot ragaszthatsz a ruhájára.)

Ferenci Fruzsina:
Angyalka függő-
dísz. Budapest,
Németvölgyi
Általános Iskola,
(tanár: Horváth
Katalin)

Füst kisasszony, Korom úrfi

Hol, hol nem, egy nagy kéményben élt Korom úrfi. Ahogy ott édegélt, mindennap elsuhant a szeme előtt egy csudaszép leány. Hosszú haja volt, és olyan fátyol lebegett körülötte, amilyen még egy királyleánynak sem igen van. Beleszeretett Korom úrfi az örökösen elsuhanó leányba, aki nem volt más, mint a szépséges Füst kisasszony... Megkérte kedves komáját, Kéményseprő bácsit, húzná ki őt a kéményből, mert Füst kisasszony nyomába akar szegődni. Ki is húzta a kéményből Korom úrfit a jószívű Kéményseprő bácsi, s a kis legény Füst kisasszony nyomába szegődött...

Megkérdezte a vakító Hó herceget, hová tűnt el Füst kisasszony.

– Elment a hóemberek báljába. Szereti a Hóember királyt.

Ettől aztán még jobban elszomorodott Korom úrfi. El is indult a hóemberek báljába. Nagy volt a tánc a fagyban, meleg volt a hóemberek szíve, majd elolvadtak a nagy mulatságban.

– Füst kisasszonyt keresem – mondta Korom úrfi.

– Talán Szén kisasszonyt, ő itt van a szemünkben meg az orrunkon – s mutatták: valóban ott is volt. Csak Füst kisasszony nem volt sehol.

Visszamaszott a kéménybe Korom úrfi, leste ismét Füst kisasszonyt. Jött is az ismét, de most már Korom úrfi bátorságot vett, s megszólította:

– Hová, hová, Füst kisasszony?

– Téged gazdagítlak, azután elszálllok... – mondta kedvesen a szépséges leány...

Mert füstből rakódik a korom, ezért Korom úrfi és Füst kisasszony szerelme ma is tart...

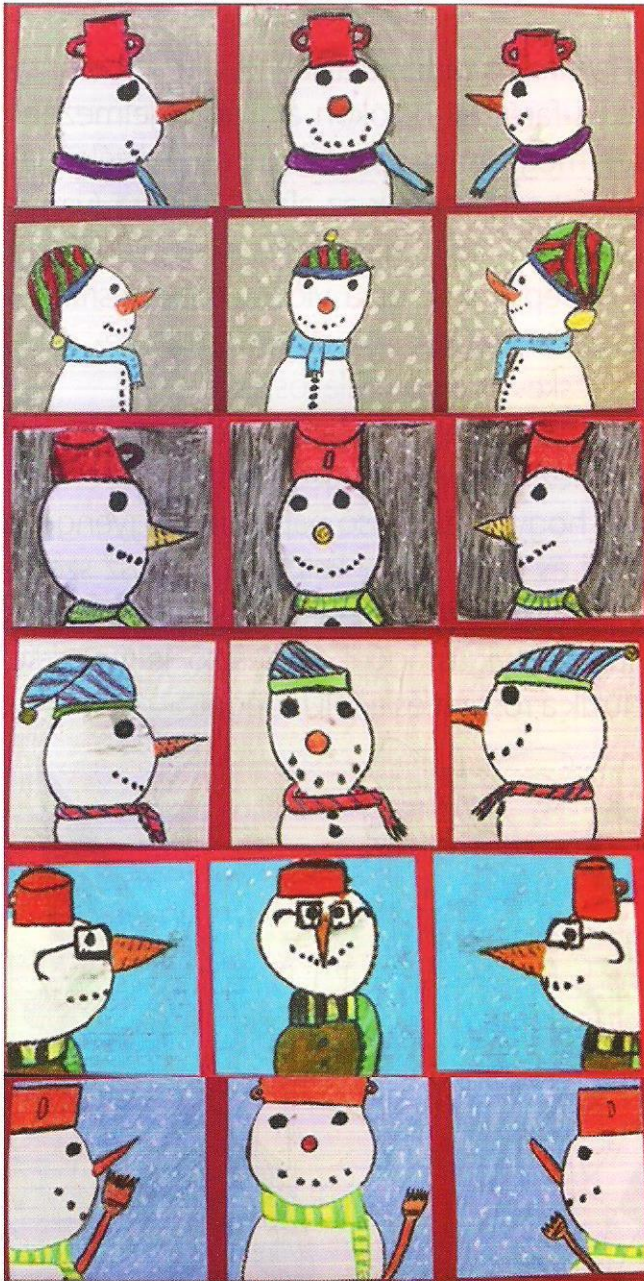
(Részletek Páskándi Géza meséjéből)

1. Mutasd be, milyennek képzeled el a mese főszereplőit, Füst kisasszonyt és Korom úrfit!

2. Beszéljétek meg, hogy kik vettek részt a hóemberek bálján! **Rajzolj** egy jelene-tet a hóemberek táncmultságáról! **Hallgassátok meg** közösen Gryllus Vilmos *Hóember* című dalát!

(A dal és a hozzá készült animációs film megtalálható az interneten.)

Előnézet – oldalnézet

Diákmunkák. Keszthely, Csány-Szendrey ÁMK
(tanár: Kovács Éva)

Képzeld magadat a hóemberek báljába, ahol te grafikusként veszel részt! A 34. oldalon látott hóembertől azt a megbízást kaptad, hogy **rajzold meg** a portréját szemből és mindkét oldalról. Ügyelj arra, hogy az azonos arcrészletek egy magasságba kerüljenek! Rajzolj segédvonalakat! A rajz mérete: A/3-as lap hosszirányú fele.

Mondjatok példákat, hogy egyes tárgyaknak melyik nézete a legjellegzetesebb!
Mondj példákat arra, hogy egy emberről az oldalnézeti vagy előlnézeti portréjából* tudunk meg többet!

A jellemző nézet

Az élőlényeknek és a tárgyaknak is van jellemző nézete. Ez azt jelenti, hogy erről az oldalról könnyebben felismerjük az adott formát, mert innen nézve tudunk meg róla a legtöbbet. Egyes formának az előlnézete, másoknak az oldalnézete vagy a felülnézete a legjellegzetesebb.

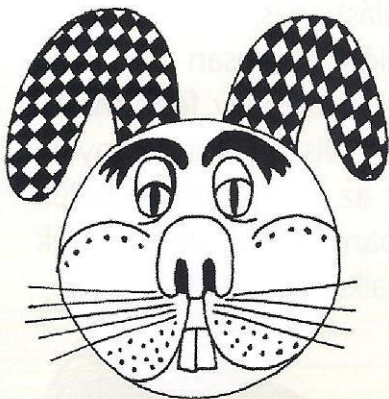
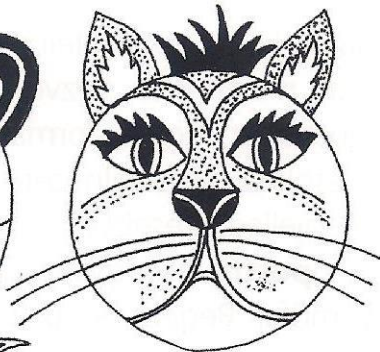
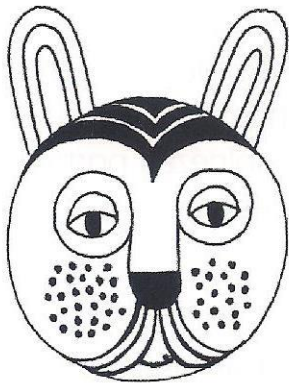
A **portré** az egyik legrégebbi művészeti műfaj. Régebben szobrokon, festményeken és rajzokon örökítették meg magukat az emberek. A portrékészítés manapság sem ment ki a divatból. Az emberek többnyire nem rajzban, festményen vagy szoborként örökítetik meg magukat, hanem fényképeket készítenek egymásról.

A portré ábrázolhatja a személy képmását szemből, oldalnézetből (profilból) vagy különböző más elfordulásban is.

A portrérajzolás előtt alaposan tanulmányozni kell az ábrázolt személy fejformáját, a magasság-szélesség viszonyított arányait, és a részletek helyét az egész formán belül. Az arányos rajzolásban segít a szemmérték és a **segédvonalak** alkalmazása.

ISMÉT ITT A FARSANG!

A farsang a táncmultságok, a bálók időszaka. A farsangi bálokon általában jelmezben kell megjelenni. A maszkok és öltözékek alkalmat teremtenek az alakoskodásra (vagyis valakinek vagy valaminek a megjelenítésére, a szerepjátékra) és a vidám mókázásra. Különösen kedvelt volt régen a medve-, a ló-, a kecske- és a gólyaalakoskodás.

A farsang zajos multságai egy régi hiedelemhez kötődnek. Régen azt hitték az emberek, hogy a tél utolsó napjaiban elgyengül a Nap, és ezért életre kelnek a gonosz szellemek. Ekkor elhatározták, hogy hangos felvonulással, vigassággal és ijesztő jelmezekkel elűzik a rosszat és a téli hideget.

Közeleg az iskolai farsang.

Rajzold meg, hogy te milyen jelmezbe szeretnél öltözni, vagy milyen álarc mögé bújni a legszívesebben!

Álarcok papírtányérból

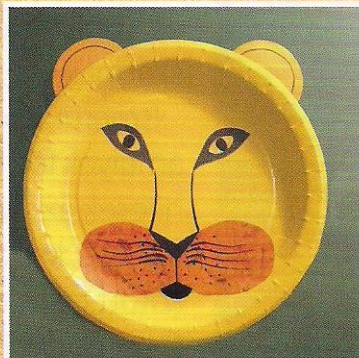

Vidám farsangi álarcot készíthetsz egyszerű papírtányérból is. A képeken egy oroszlánt ábrázoló papírtányér készítését mutatjuk be.

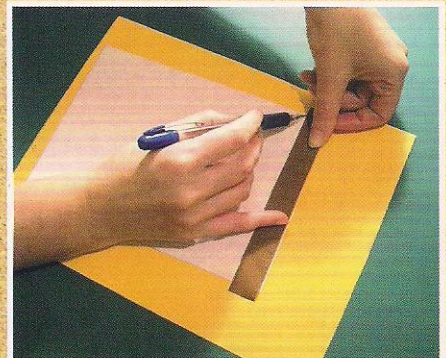
Anyagok és eszközök: egy papírtányér, színes lapok (zöld, narancssárga, citromsárga és barna színűek), fekete filctoll, olló, ragasztó, cellux.

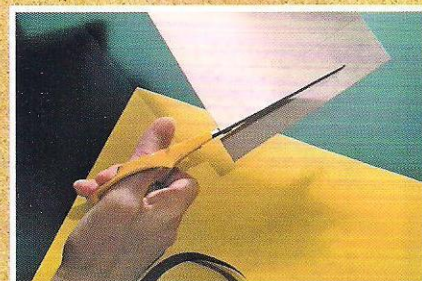
1. Készítsd el a szemeket és a füleket, majd ragaszd fel őket a képnek megfelelően!

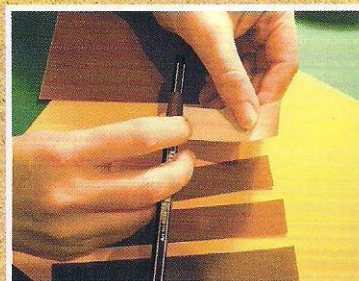
2. Vágd ki a narancssárga színű lapból az orr alatti részt, és ragaszd fel! Rajzold meg az orrot, a bajuszt és a száját!

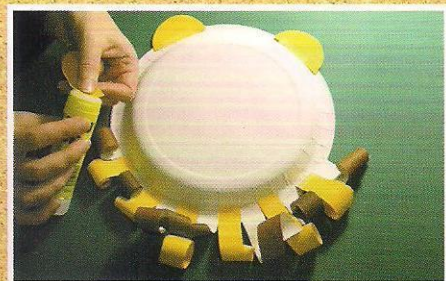
3. Vágj ki egy 2 cm széles csíkot, és egymás mellé téve rajzold fel a barna és a narancssárga lapra!

4. Vágd ki a barna és a narancssárga papírból az egyenlő szélességű csíkokat!

5. Tekerd fel szorosan egy filctollra a csíkokat, így lesz göndör az oroszlán sörénye!

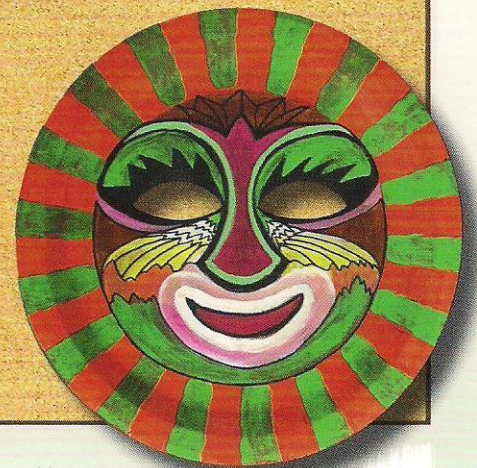

6. Ragaszd fel a sörény csíkjait az álarc hátoldalára! Erősítsd meg celluxszal is!

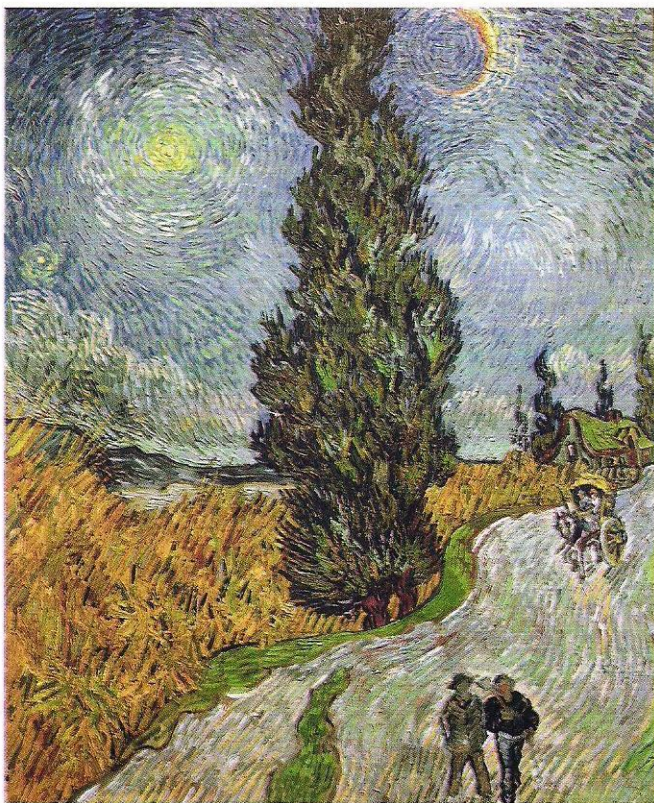

7. Fordítsd vissza az álarcot, és készítsd el vékonyabb csíkokból a haját is!

Másfajta álarcot is készíthetsz papírtányérból, ha a hátoldalára változatos formákat festesz temperával.

PONT – VONAL – FOLT

Vincent van Gogh (vinszent ván gog): *Országút éjjel* (1890), olaj, vászon, 92 x 73 cm

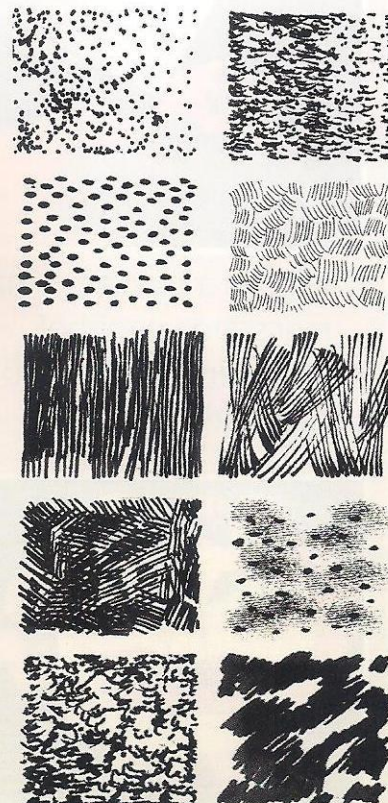
Környezetünket különböző alakú és méretű formák alkotják. A rajzokat és a festményeket is különböző alapelemekből hozzuk létre. A legkisebb ezek közül a pont. Ha több pontot rajzolunk közel egymáshoz, akkor vonalat vagy foltot kapunk. Egy adott felületen a különböző sűrűségben megjelenő pontok és vonalak különböző erejű tónusoknak látszódnak.

Ismerünk olyan grafikákat* és festményeket, amelyek fő alkotóelemei a pontok. Pl. nagyon híresek az ausztráliai őslakosok apró pöttyökből álló képei, Georges Seurat pontokból alkotott festményei, és Van Gogh apró, szaggatott ecsetvonásokkal festett képfelületei.

Utánozzátok hangokkal és mozdulatokkal a pontot, a vonalat és a foltot! Játsszátok el, hogy milyen lenne a vonal és a folt, ha ti lennétek a pontok!

Georges Seurat (zsorzsz szörá): *A Szajna partján* (1887), olaj, vászon, 65 x 81 cm

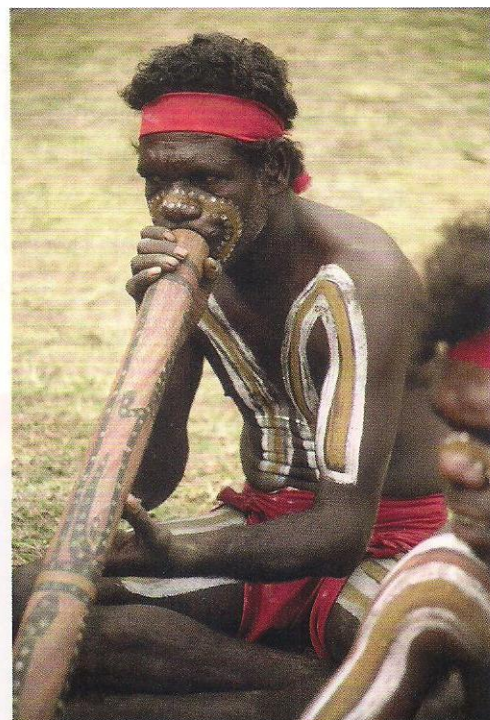
Hangszer készítése

Készíts egyszerű hangszert! Ötleként nézd meg az észak-ausztráliai őslakosok fúvós hangszerét bemutató képeket!

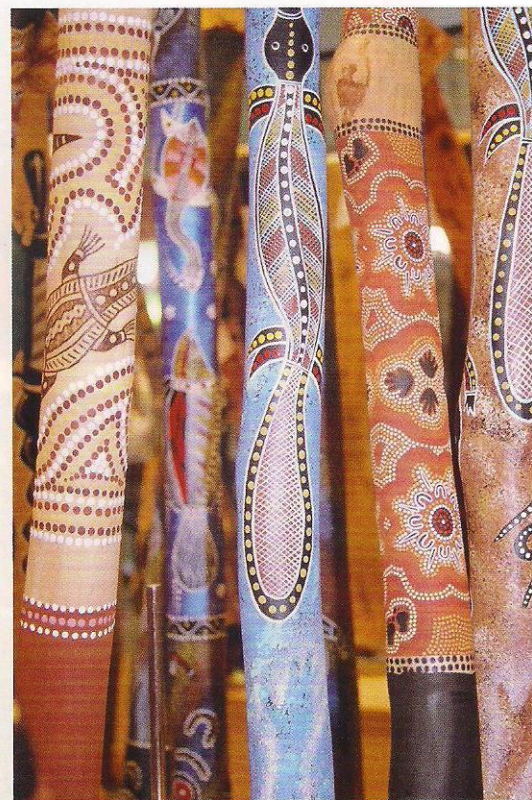
Didzseridu készítése

Anyagok és eszközök: egy hosszabb papírhenger (pl. könyvhai papír kéztörlő papírhengere, az alufólia-tekerics papírhengere), tempera, vastag és vékony ecset.

- Fesd be a papírhenger felületét néhány színnel!
- Az alapozás száradása után fess rá apró pontokból álló mintákat! (Vékony ecsetet vagy fültisztító pálcikát használj!)
- A minta száradása után szólaltasd meg a hangszereket! Trombitáld bele az egyik végén! Próbáld meg, hogyan szól, ha pl. berregsz, brummogsz, dörmögsz a nyílásba stb.! Kísérletezzetek különböző hanghatásokkal! Alkossatok egy rögtönzött fúvószenekart!

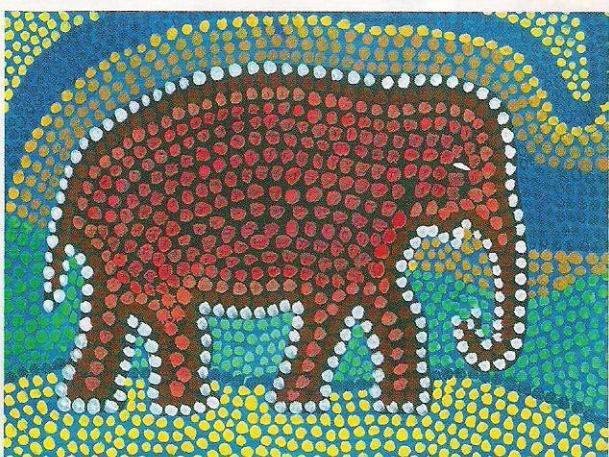
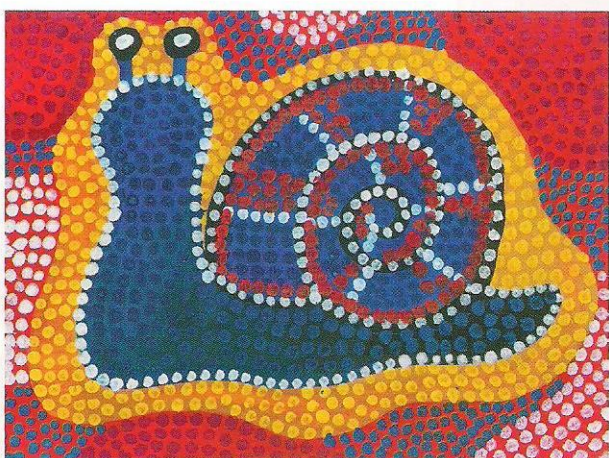
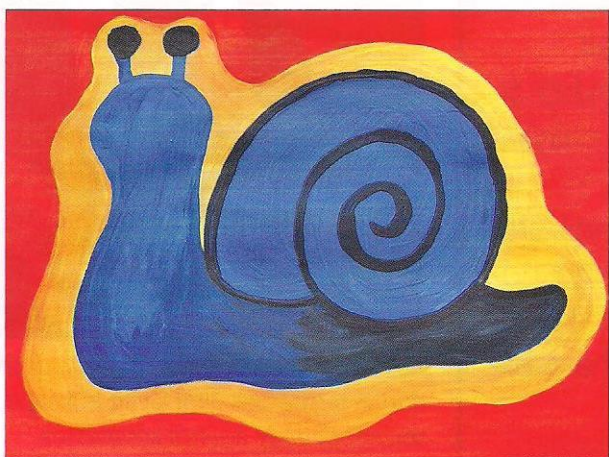
Ausztráliai őslakos és hangszere, a didzseridu. A természetes által kivájt eukaliptuszfa törzséből vagy ágából készítették. A felületére festett minták nagy részét pontokból alakították ki. A trombitához hasonlóan kell befújni.

Didzseridu díszítése

Pont-ország

Képzeld el, hogy a mesebeli Pont-ország festői csak pontokból álló képeket festenek! Pontokból áll az állatok teste és a környezete is. A formák alakját is úgy hangsúlyozzák, hogy körbepötytyözik a körvonalakat, és festékpöttyökkel díszítik a felületüket is.

Pont-ország állatkái

Anyagok és eszközök: grafitceruza, tempera, különböző vastagságú ecsetek, fültisztító pálcika, színes karton.

- Az állatok festése előtt gyakorold a pontfestést! Fess kisebb-nagyobb pontokból kialakított felületet!
- Vázold fel a tervezett állat körvonalát a rajzlapra!
- Fesd ki egy színnel vagy néhány színnel a háttérrel, egy másikkal pedig az állat testét!
- A festék száradása után emeld ki az állat körvonalát festékpöttyökkel! A körvonal festéséhez egy színt használj!
- Díszítsd az állat felületét és a háttérrel is festékpontokból álló vonalakkal és foltokkal álló mintákkal!

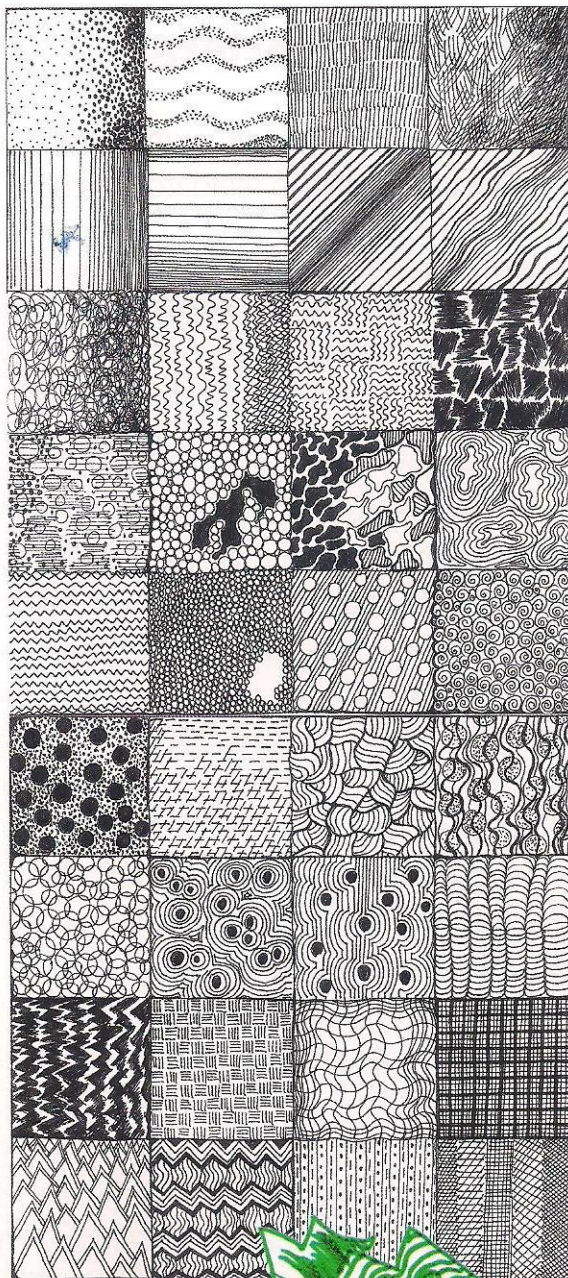
Miklós Bálint: *Vonalak és foltok pontokból*, tempera.
Hosszúhetényi Általános Iskola (tanár: Grosch Szilárd)

A pontoktól a foltokig

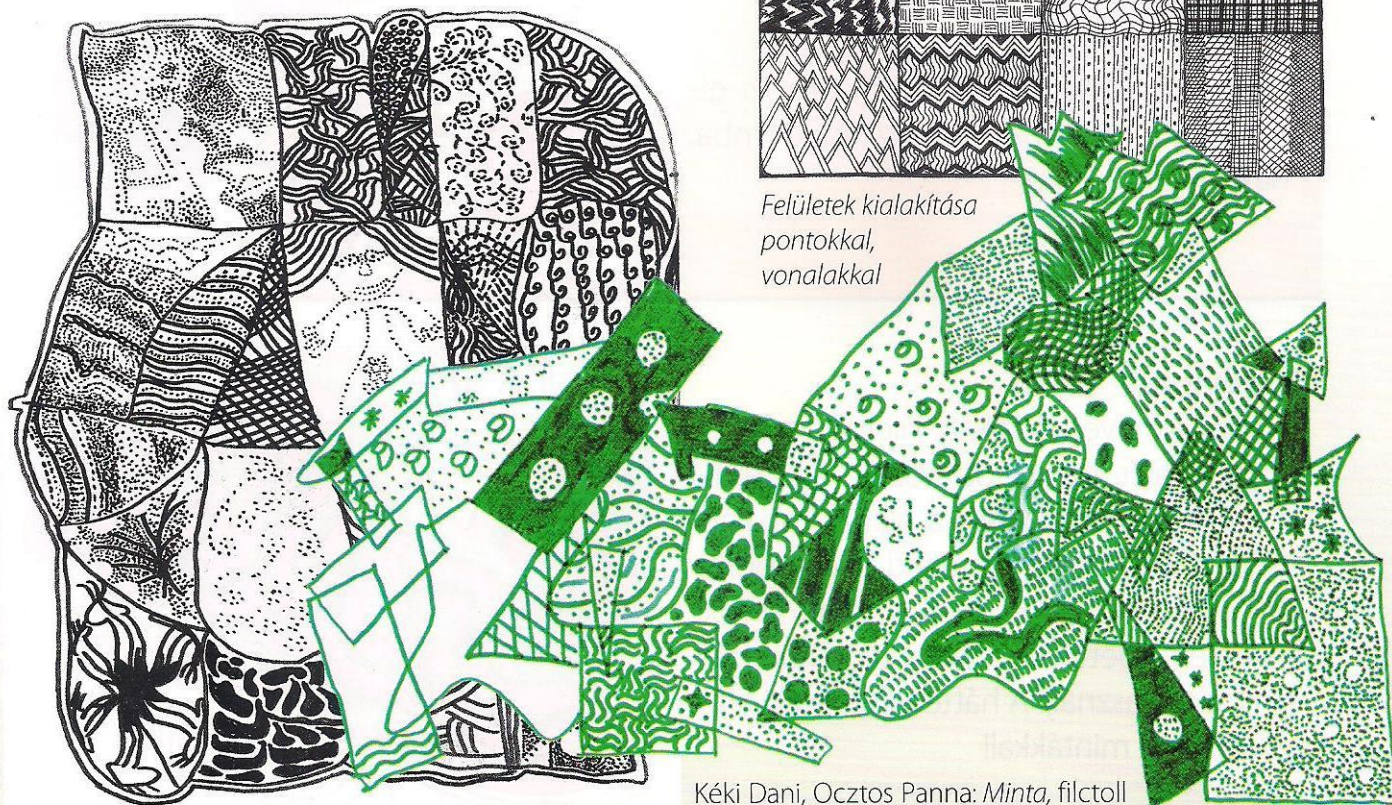
Már egy grafitceruzával vagy egy filctollal is csodákat alkothatsz, ha változatosan alkalmazod a pontokat, a vonalakat és a foltokat. A rövidebb és hosszabb vonalak lehetnek egyenesek, de tekerhetnek görbén és szabálytalanul is. Ha erősebben rányomod a lapra a ceruzád hegyét, akkor vastagabb és sötétebb lesz a vonal, ha gyengébben, akkor vékonyabb és halványabb lesz. A vonalnak irányuk is van: lehetnek vízszintesek, függőlegesek és átlósak. Az is előfordul, hogy utolérik saját magukat, és ekkor egy formát zárnak be.

Készíts pontokból és vonalakkal képzett grafikai lapot! Oszd fel a rajzlapot több különböző méretű, szabályos vagy szabálytalan részre! Töltsd ki a részleteket különböző mintákkal!

Kísérletezz a különböző pont- és vonalfajtákkal (kicsi-nagy, sűrű-ritka, egyenes-görbe, szabályos-szabálytalan, vékony-vastag, zárt-nyitott stb.)!

Felületek kialakítása
pontokkal,
vonalakkal

Kéki Dani, Ocztos Panna: *Minta*, filctoll

Grafikai kísérletek

Kísérletezz a pontok, a vonalak és a foltok játékával!

Válassz a következő feladatok közül!

1. Egyenesekkel és ívekkel alkotott kompozíció

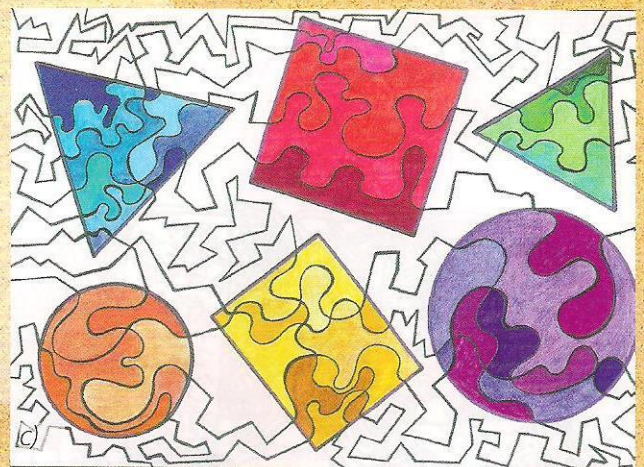
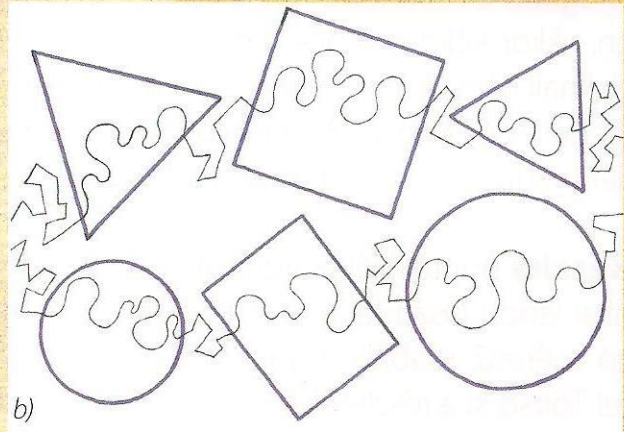
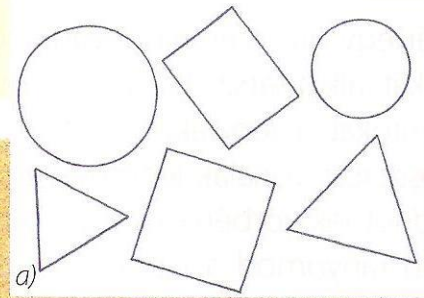
Anyagok és eszközök: A/4-es rajzlapok, körző vagy kör alakú sablonok, vonalzó, fekete filctoll, színes ceruza, olló.

a) Vágj ki a rajzlapból néhány szabályos formát, pl. négyzetet, háromszöget, kört, téglalapot! Ugyanaz a forma kisebb-nagyobb méretben is szerepelhet. Csúsztatgasd feljebb-lejjebb, jobbra-balra, és a legjobbnak tartott megoldást rajzold körül a rajzlapon! Egyensúlyos elrendezésre törekedj!

b) Töltsd ki a rajzlapot filctollal rajzolt egyenes és íves vonalakkal! A háttérben indított egyenesek a formákon belül íves vonalakként folytatódjanak!

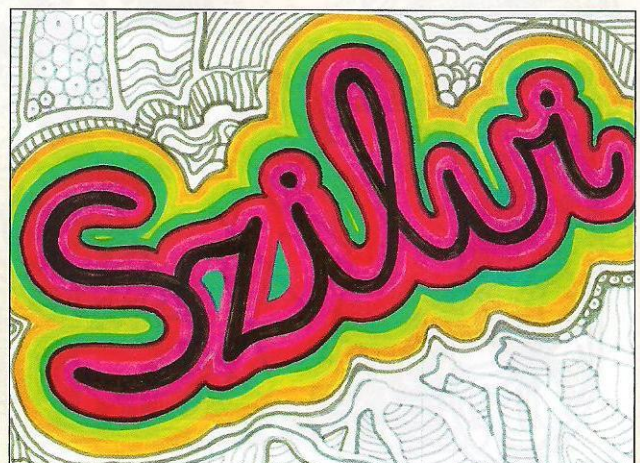
c) Emeld ki a formákat színezéssel! Egy formán belül egy szín több árnyalatát használd!

Ugyanez a feladat más formákkal is elkészíthető, pl. alma, körte, virág, gomba, ház, fa stb.

2. Névírás

Írd fel a nevedet fekete filctollal a rajzlapra! A filctollrajz előtt vázold fel ceruzával! **Szélesítsd meg** a filctoll vonalát, majd a körvonalat ismételd meg többször a kedvenc színeiddel! A színes sávok kövessék a betűk rajzolatát! Legalább három színt használj! A háttérrel töltsd ki filctollal rajzolt mintákkal!

Tarkabarka

Betyár lóháton, tükrös, magyar népi fagaragás

Két különböző stílusú alkotás látható ezen az oldalon. Az egyik egy népművészeti tárgy, amelyet az 1840-es években faragtak, a másik pedig egy napjainkban készült festmény.

Szyksznian Wanda (siksnyan vanda): Lovas kép

1. **Hasonlítsátok össze** közösen a két alkotást! Szempontok: téma (mit ábrázol), a kidolgozás, a technika, a valóságos ló és az ábrázolt lovak különbsége.

2. **Olvasd el** a *Kurta-furcsa, tarka-barka* című verset! Beszéljétek meg, hogy hol játszódik a jelenet, kik a szereplők!

3. Milyennek képzeld el a vers kurta-furcsa szereplőjének tarkabarka ruháját? **Rajzold meg** egy választott színes eszközzel!

Kurta-furcsa, tarka-barka (Német népköltés)

Most elmesélek valamit,
kezdem, figyeljétek!
Egyszer volt egy kurta-furcsa,
tarka-barka öreg,
aki mindig kurta-furcsa, tarka-
barka nadrágban feszített.
S egy kurta-furcsa, tarka-
barka kard verte oldalát,
így ülte meg kurta-furcsa,
tarka-barka lovát.
S a kurta-furcsa, tarka-
barka utcákon így ügetett,
ahol játszott a sok kurta-
furcsa, tarka-barka gyerek.
Ó, kurta-furcsa, tarka-
barka csöpp népség, iramodj!
El ne taposson kurta-furcsa,
tarka-barka lovam valahogy.
No ugye, e kurta-furcsa, tarka-
barka öregről én
mily kurtán-furcsán, tarkán-
barkán szövöm mesém!

(Tandori Dezső fordítása)

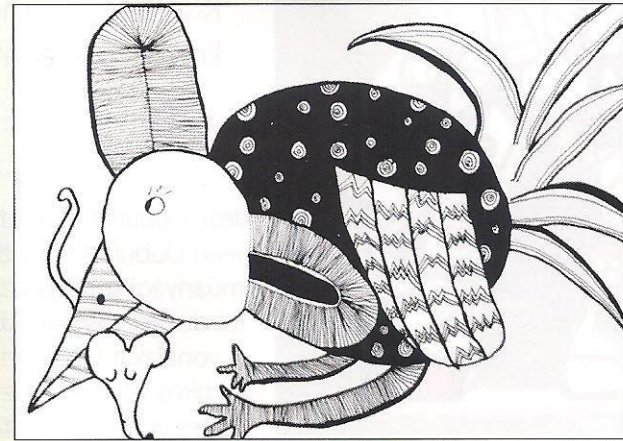
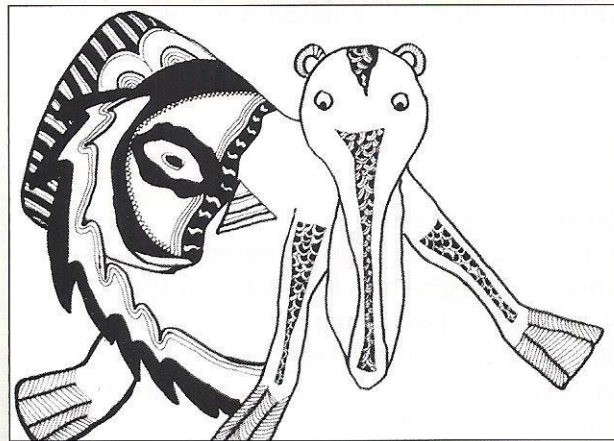
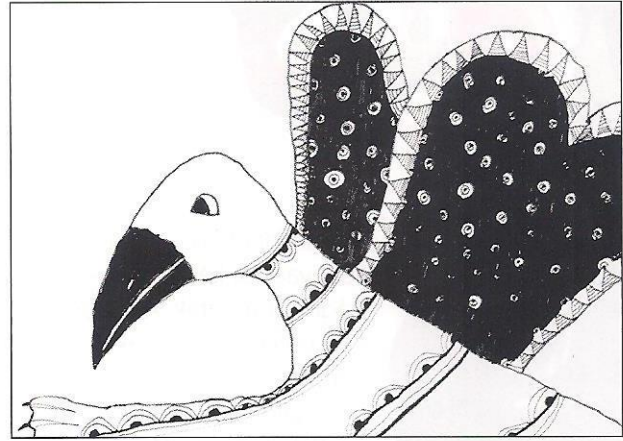
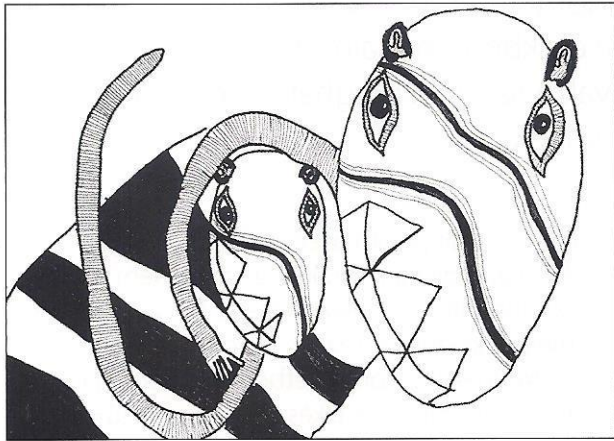
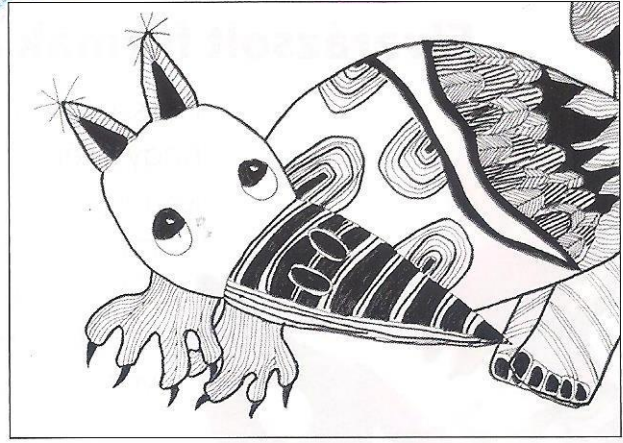
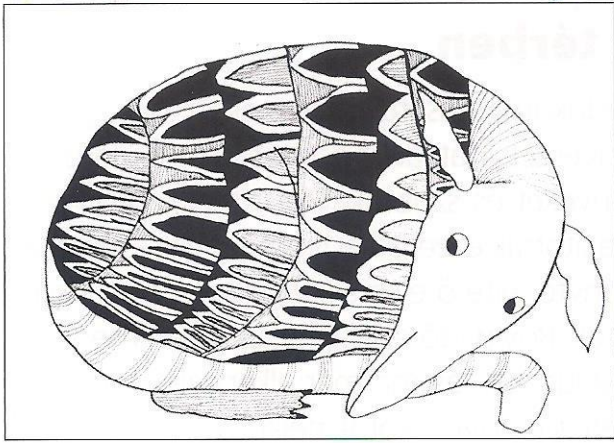
A forma felülete

Az ábrázolt formákat többféle módszerrel is kidolgozhatjuk. Választhatjuk azt a megoldást, hogy a felületüket a látottak utánzásával, valósághűen alakítjuk ki. A másik megoldás az lehet, ha a valós formákat kitalált mintákkal díszítjük. Ez utóbbi megoldással gyakran találkozhatasz a mesekönyvek illusztrációi között.

Rajzold meg kedvenc mesefiguráidat, majd díszítsd a felületüket kitalált mintákkal! Lehet pl. a maci cikcakk mintájú vagy pöttyös, a nyuszi pedig kockás fülű. Ha több formát rajzolsz egymás mögé takarásban, akkor ügyelj arra, hogy a felületek jól elkülönüljenek egymástól! Alkalmazz különböző sötét és világos tónusokat!

Szabó Sára: *Tánc*, filctollrajz
A szereplők a kép jobb szélétől hajolnak be a képbe, és vidáman integetnek a nézők felé. Ez a mozgalmas, átlós kompozíció jól érzékelteti a tánc hangulatát, és elvezeti a tekintetünket egyik szereplőről a másikra.

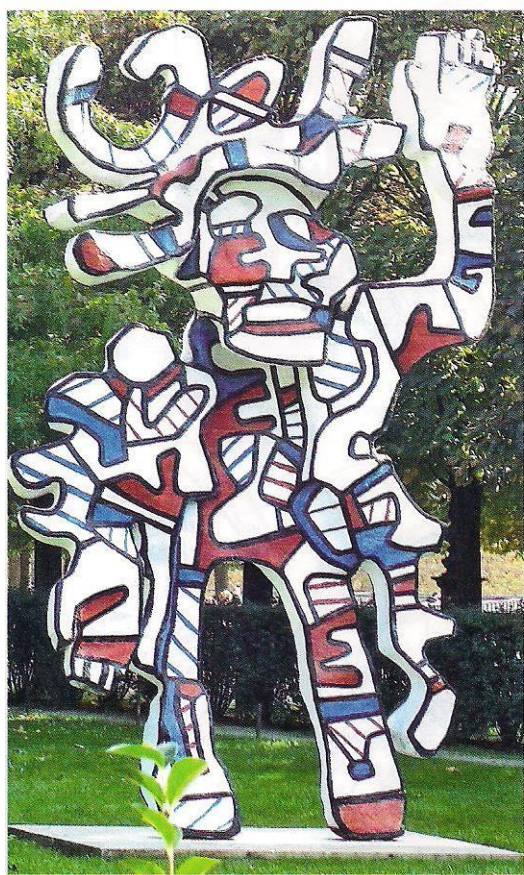
Valós állatformák tanulmányozásából kiinduló fantáziállatok. Feladat: a forma és a felület átalakítása torzítással és kitalált mintákkal. Tusrajz. Üröm, Művészeti Iskola (tanár: Gyantár Berta)

Elvarázsolt formák a térben

Hosszú évszázadokon keresztül megszokott dolog volt, hogy a képzőművészek a látványt pontosan bemutató, valóság-hű festményeket és szobrokat készítettek. Amikor a művészek szakítottak ezzel a hagyománnyal, és elkészítették a látványtól eltérő első alkotásaikat, az emberek meghökkentek. Rövid idő elteltével azonban megkedvelték az új stílusokat, és ma már elképzelni sem tudnánk a kísérletező kedvű alkotók nélkül a művészetet. Mesebeli világot teremtettek az itt látható szobrok alkotói a képzeletükben megálmodott formák térbeli megvalósításával. A szobrok meghatározói a játékos formák és az élénk színek.

Niki de Saint Phalle (niki dö szán fáll) szobra. Szobrait papírmáséból, gipszből vagy műanyagból készítette. A fantasztikus formák, a díszítominták és a színek nem a valóságot utánozták. A szobrok felületét feltűnő, élénk színekkel festette be, vagy színes mozaikkockákkal rakta ki. Hatalmas méretű köztéri szobrai és a szökőkútként is működő színes szobrai feltűnően emelkednek ki a környezetből. Különleges játékokból álló játszóparkokat is tervezett. Több változatban is elkészítette a sokfejű sárkány, a hatalmas madár szobrát.

Beszélgessetek a 46–47. oldalon látható szobrokról a következő kérdések segítségével!

Mit ábrázolnak a szobrok? Milyen valóságos formákhoz hasonlítanak? Miben hasonlítanak a valósághoz, és miben térnek el attól? Hogyan neveznéd el a szobrokat (milyen címet adnál nekik)?

Mondjátok el véleményeteket a formákról, a színekről és a felületeket díszítő mintákról! Gyűjtsétek össze a stílus jellegzetességeit!

Kísérletezz a megismert stílussal! Válassz a 47–49. oldalon lévő feladatok közül!

Jean Dubuffet (zsán dübüfé) szobra Párizsban

Jean Dubuffet francia festő és szobrász volt. Sajátos, egyedi stílusú szobrait műanyagból vagy papírmáséból* készítette. A formák körvonalát és a felület díszítését vonalakkból és foltokból alkotta meg.

A vonalakat feketével rajzolta meg, és a fehéren hagyott foltokon kívül kék és piros festéket használt. Egyes foltokat teljesen befestett, másokat csak színes vonalakkal töltött ki.

Játszótéri szobor

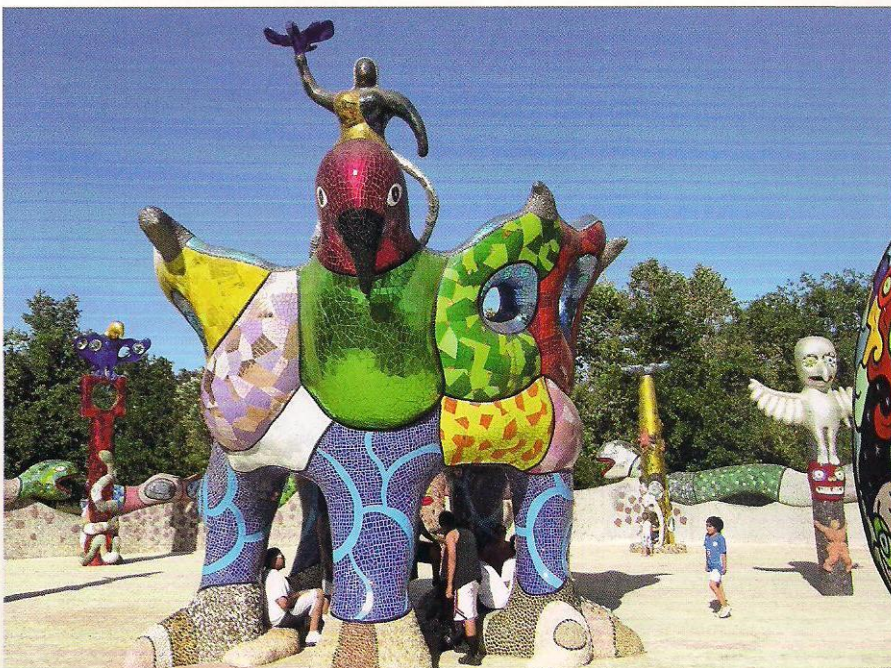
1. **Tervezz** egy olyan szökőkút szobrot, amelyet szívesen látnál egy játszótéren! A tervezés szempontjai: érdekes formája legyen, feltűnő minták és élénk színek díszítsék a felületét!

2. Játszótéri szobor tervezése. Válasszatok szavazással az egyénileg tervezett játszótéri szobrok közül egyet, és **készítsétek el** nagy méretben, **csoporthalmazban!**

a) Rajzoljátok fel egy nagyméretű papírra a forma körvonalát! Osszátok fel az osztály vagy a közösen dolgozó csoport létszámának megfelelő részre a felületét! Vágjátok szét a felosztás mentén! Ajánlott témák: dinoszaurusz, hétfejű sárkány, soktornyos mesebeli palota, kiterjesztett szárnyú madár, kitalált fantázialények.

b) Mindenki egy részletet színezzon vagy festsen be saját tervezésű mintákkal és élénk színekkel! (Technika: tempera, olajpasztell vagy filctoll.)

c) Illesszétek egymáshoz a kész darabokat, és ragasszátok fel egy nagy kartonra a közösen kialakított mesebeli formát!

Játszópark Kaliforniában

Niki de Saint Phalle szobrai

Alkossunk együtt domborműveket!

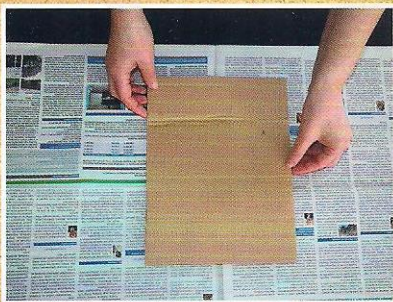
Az előző oldalakon megismerkedhettél Niki de Saint Phalle szobrászművész alkotásaival. Érdekes arányú, vidám szobrai jókedvre derítik az utcán sétálókat. Meríts ötletet a bemutatott szobrokból! Próbáld ki a papírmasé technikát! **Alkoss** különleges figurákat!

Papírmasé domborművek*

Anyagok és eszközök: tempera, ecset, ecsetestál, újságpapír, tapétaragasztó, műanyag edény, víz, olló, kartondobozlapok, amelyek alátétként szolgálnak.

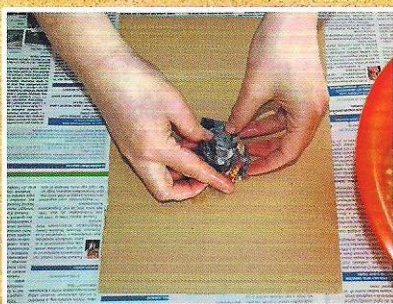
Mielőtt elkezdenéd a munkát, tegyél az asztalra újságpapírt a környezet tisztaságának megóvása érdekében!

a–b) Önts az edénybe vizet, szórd bele a tapétaragasztót, és keverd össze! Ragacsos, áttetsző anyagot kapsz. Nem baj, ha csomós lesz, úgy is lehet a masszával dolgozni. Tépkedd csíkokra az újságpapírt! Kisebb papírgalacsinokat is formázhatsz.

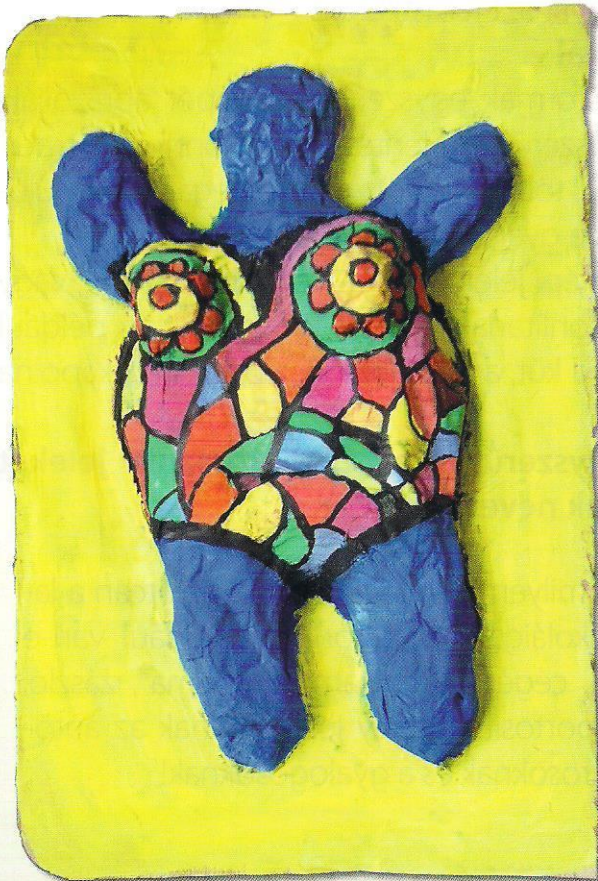
c) Mártsd a csíkokat (vagy a galacsinokat) a tapétaragasztós vízbe! A felesleget mindig húzd le róla! Helyezd a kartonlapra, és simítsd rá a felületre!

d) Fokozatosan építsd fel a kívánt figurát úgy, hogy az összegyűrt papírcsíkokat vagy -galacsinokat mindig belemártod a ragasztós vízbe!

e–f) Ha elkészültél a domborművel, hagyd teljesen megszáradni! Lehet, hogy több napot is igénybe vesz a száradás. Végül fess színesre temperával!

Horváth Katalin: *Papírmasé domborművek*

JELEK ÉS JELKÉPEK

1.

2.

3.

4.

5.

6.

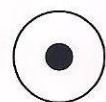
7.

8.

9.

10.

11.

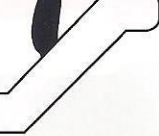
12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

Gondolatainkat nemcsak szavakkal, hanem különböző jelekkel és jelzésekkel is kifejezhetjük. Jelzéseket adhatunk képpel, színnel, hangokkal, füsttel, mozdulattal és betűkkel.

A képi jelek

Képi jeleket sok területen alkalmaznak. Az erdőben irányt jelző **turistajelekkel** találkozunk, a használati tárgyakon **kezelési útmutatók** segítik az embereket a helyes használatra, és a közintézményekben is különböző táblák segítik az eligazodást.

Az utcákon és az országutak mellett **közlekedést szabályozó táblák** állnak. Ezek segítik a tájékoztatást, felhívják a figyelmet a veszélyhelyzetekre, eltiltanak bizonyos cselekvéstől, és utasítanak egyes tevékenységekre. A közlekedési táblákon olyan egyszerű képi jelek láthatók, amelyek gyorsan és könnyen felismerhetők. A KRESZ-táblák és a térképjelek olyan egyezményes jelek, amelyek az egész világon ugyanazt jelentik.

A képi jelek fajtái

- Egyes jelek a formák egyszerűsített képét ábrázolják. Rajzolatuk egyszerű, és jelentésüket is könnyű felismerni. Ilyen például többek között a buszmegálló, a repülőtér, a strand és a gyalogátkelőhely jele.
- Vannak olyan képi jelek, amelyek egyáltalán nem, vagy csak kicsit hasonlítanak a látott formára. Ilyen például többek között a kút, a termálfürdő, a barlang, a kápolna és a rom jele.

A formák leegyszerűsített képét ábrázoló jeleket piktogramoknak nevezzük.

Beszélgétek meg közösen a rajzsorozaton látható piktogramok jelentését! Mondjatok példákat arra, hogy hol találkozhatunk ezekkel a jelekkel!

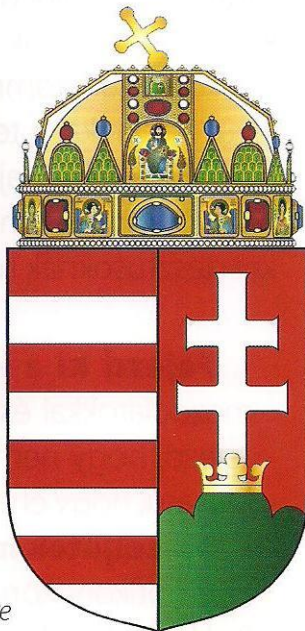
Gyűjtsd össze, milyen jelekkel találkozol az utcán a lakóhelyedtől az iskoláig tartó útvonalon! Például van-e közlekedési tábla, cégér, piktogram, embléma*, zászló, márkajelzés? Csoportosítsd, mely jelek szólnak az autósoknak, a kerékpárosoknak és a gyalogosoknak!

A színjelek

A zászló és a címér az egyik legfontosabb jelkép. Színe és rajzolata országot, megyét, pártot, sportkört jelképezhet. A fekete zászló a gyász jelképe, a fehér pedig háborús időben a békés szándékot, a megadást jelentette.

Az Európai Unió zászlója

Magyarország címere

Morzejelek

A	.-
B	-...-
C	-.-.-.
D	-.-.
E	.
F	..-.
G	---.
H
CH	-----
I	..
J	.----
K	-.-.
L	..-..
M	---
N	-..
O	---
P	.-.-.
Q	---.-
R	.-..
S	...
T	-
U	..-
V	...-
W	..---
X	-.-.-
Y	-.---
Z	---..

A hang- és fényjelek

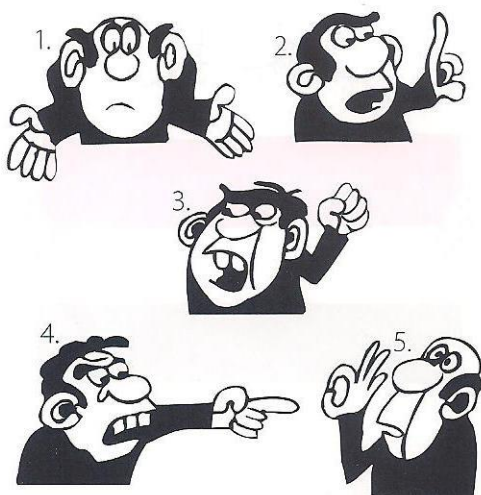
A szavak nélküli közlés eszközei a hangok, amelyekkel hangulatunkat is érzékeltethetjük (például sírás, nevetés). A közlekedésben vészhelyzetben dudával jelezhetünk. A lakás- vagy az autóriasztó szirénája is megszólalhat. Az iskolai csengő a tanóra kezdetét és végét jelzi.

A morzejelek pontokból és vonalokból álló, a betűket és a számokat helyettesítő hang- vagy fényjelek. Üzenetek, vészjelek továbbítására is alkalmazták. Például a veszélyt jelző SOS jele a következő: ... --- ...

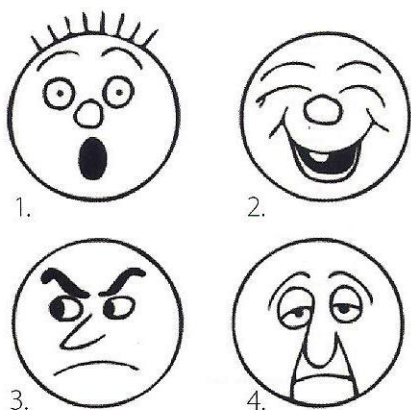
1. Változatos módon alkalmazhatjuk a morzejeleket, és játszhatunk is velük. **Próbáld leírni** a nevedet morzejelekkel úgy, hogy a pontokat és a vonásokat képekkel helyettesíted! Például a pont = fa, a vonás = ház; vagy a pont = virág, a vonás = lepke; vagy a pont = nap, a vonás = hold. A „betűk” közé mindig tegyél egy függőleges vonalat!

2. **Soroljátok fel** közösen, hogy hol találkoztatok már fényjelzéssel!

A közvetlen kapcsolat

Fülöp György karikatúrái*

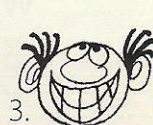
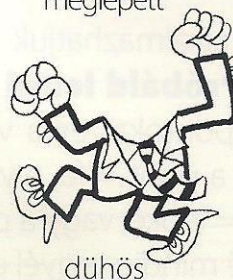
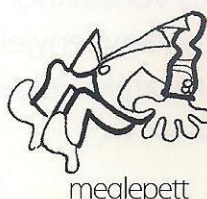
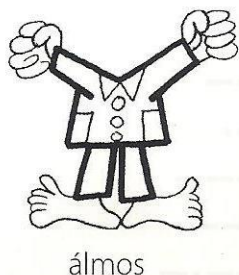

Emotikonok: érzelmeket kifejező hangulatjelek

Az emberek személyes találkozásaik alkalmával közvetlen kapcsolatot teremthetnek egymással. Ekkor az **információk áramlása kétirányú**: szólnak és jeleznek egymásnak, amire rögtön válaszolni is tudnak. A létrejött kapcsolatot közvetlen kommunikációnak nevezzük.

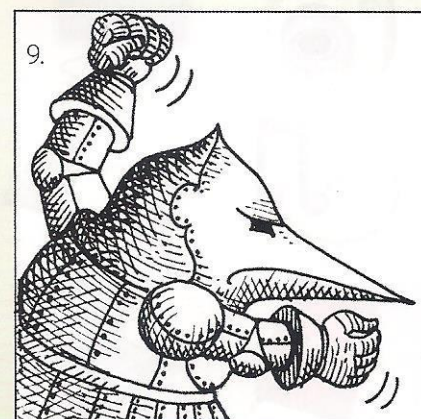
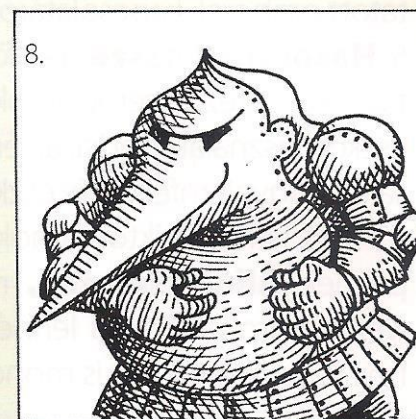
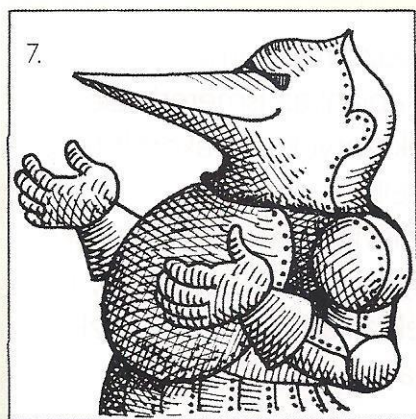
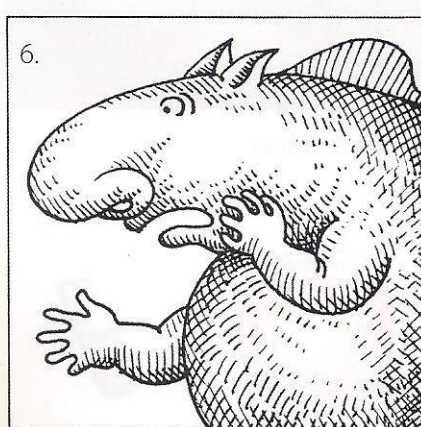
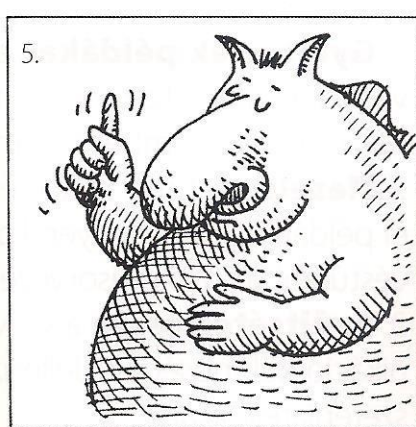
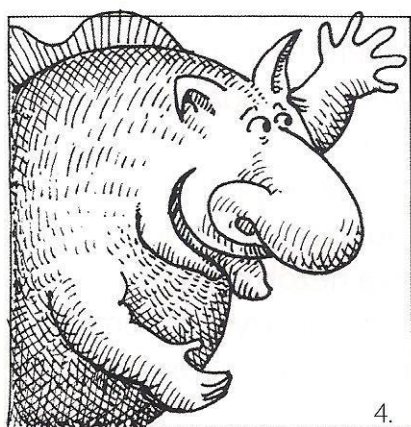
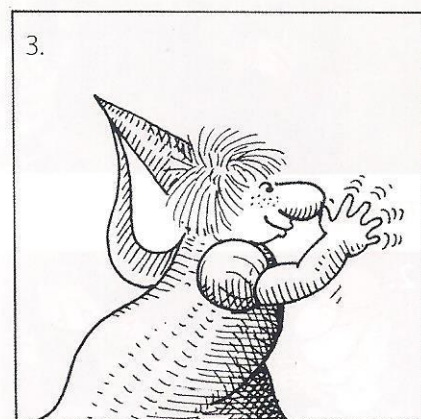
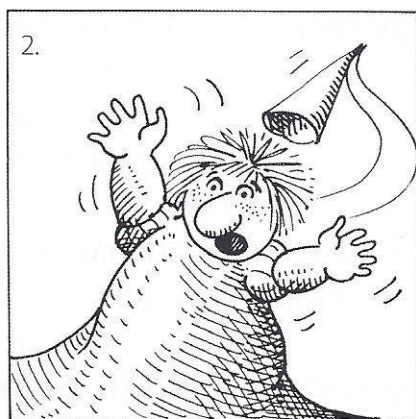
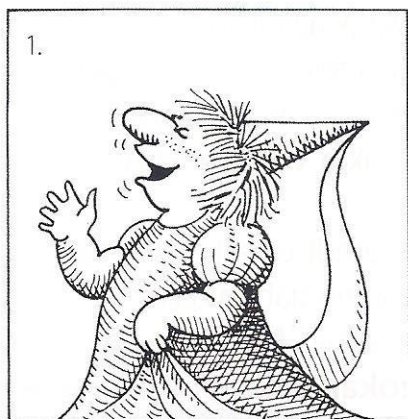
A közvetlen kommunikáció fontos része a beszédhangon kívül a mimika, a testbeszéd (a gesztikulálás, a testtartás, az öltözködés és a haj) is, hiszen ezek alapján is sokat megtudhatunk a másik emberről. A szavak nélkül is érthető kézjeleket gesztusoknak nevezzük.

- Fejezd ki** a következő cselekvéseket kizárólag kézmozdulatokkal és arckifejezéssel! (Hívj magadhoz valakit! Jelezd, hogy nem értesz vele egyet! Köszönj el valakitől! Mutasd, hogy éhes vagy!)
- Beszélgétek meg**, hogy mit fejez ki a karikatúrákon és az emotikonokon látott emberek arca és kézmozdulata!
- Hangulatodról nemcsak az arcod, hanem az egész tested árulkodik. Nézd meg, mit fejez ki a karikatúraemberek testmozdulata! **Keresd meg**, hogy a testekhez melyik fej illik! Éld bele magadat az egyik emberke helyzetébe! Játssz el a rajzon látott mozdulatot, és utánozd a hozzá tartozó arckifejezést!

Testbeszéd

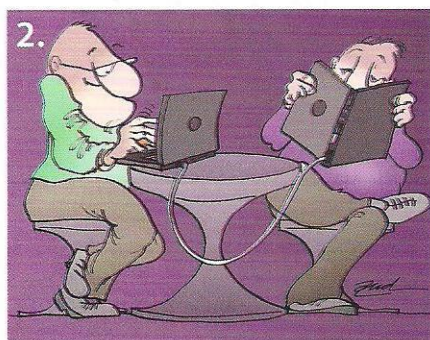
1. **Értelmezd** a képeken ábrázolt meseszereplők arckifejezését és kézmozdulatait! A rajzoló, Cristina Lastrego (krisztina lasztrégo) olyan kifejező mozdulatokat választott, hogy valószínűleg nem lesz nehéz jellemezni az alakokat. Fordítsd le szavakra a gesztusokat!
2. **Rajzolj** le egy kitalált történetet vagy személyesen átélt cselekvést három képből álló képsorozattal! A képeken a szereplők legjellegzetesebb mozdulatait hangsúlyozd ki!
3. **Nézzetek meg** közösen egy animációs mesefilmet! **Játsszátok el** az egyik szereplő mozgását, gesztusait, mimikáját és beszédét!

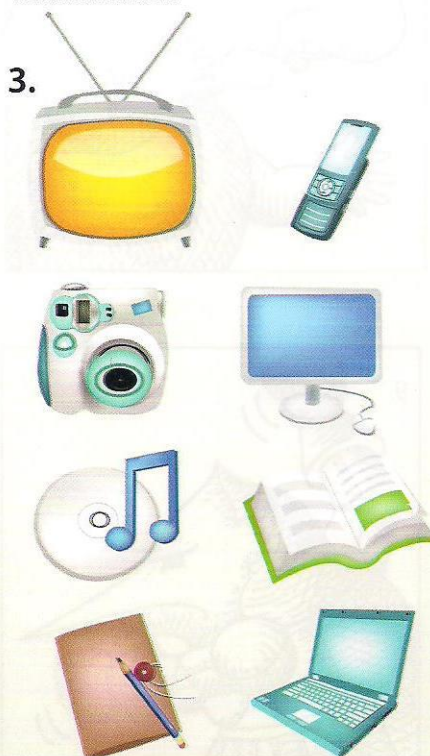
A közvetett kommunikáció

Tévéstudió

Kommunikáció

Piktogramok

Az ismeretek és az információk átadása nem mindig jöhet létre személyes találkozással. Az információt adók és az információt befogadók gyakran távol vannak egymástól. A kapcsolathoz ezért **közvetítő eszköz (médiium)** szükséges. Tömegtájékoztatási eszköz például a sajtó, a rádió, a televízió, az internet stb. Ezekon keresztül egyszerre sok emberhez eljuttatható az üzenet.

Ebben a **közvetett kommunikációban a tájékoztatás egyirányú**. Például ha kézbe vesszük az újságot, akkor nem látjuk a cikk íróját, ha bekapcsoljuk a televíziót, akkor sem találkozunk személyesen a képernyőn látott személyekkel. Nem tudunk válaszolni, nem tudjuk a véleményünket sem rögtön elmondani.

Biztosan hallottad már a környezetedben a következő kijelentéseket: a médiában olvastam, a médiában hallottam. De tudod-e, hogy mi a média szó tartalma? **A média a tömeg-tájékoztató eszközök és az azokat működtetők összefoglaló neve.**

1. **Gyűjtsetek példákat** a közvetett kommunikációra, vagyis amikor a közlések, ismeretek nem közvetlenül jutnak el az egyik embertől a másikig!

2. **Meséld el**, hogy mi történik az első képen! Magyarázd el példákkal, hogy milyen kommunikáció jöhet létre a tévéstudióban álló műsorvezető és a nézők között!

3. **Gyűjtsétek össze** a közvetlen és a közvetett kommunikáció különbségeit! Jellegzetességeiket mutassátok be szerepjátékokkal!

4. **Mondd el**, mi a véleményed a második képen bemutatott emberek kapcsolatáról!

5. **Hasonlítsd össze** a különböző médiumok használatát a következő szempontok alapján: az ismeretközlés és eszközhasználat módja, az érzékszervekre gyakorolt hatása és a figyelemfelkeltés eszközei!

6. Az itt látható piktogramok különböző eszközöket jelképeznek. **Állapítsd meg**, milyen kapcsolattartásra, milyen kommunikációra lennének alkalmasak! Egy eszköz-höz több megoldást is mondhatasz.

Médiaélmények – szokások

1. Melyek a televíziózás előnyei és hátrányai? **Folytasd** a felsorolást saját tapasztalataid megfogalmazásával!

A televíziózás előnyei: olyan eseményről is rögtön tudomást szerzek, ami több ezer kilométer távolságra történt; a természetfilmek olyan ismeretlen, távoli tájakkal is megismertetnek, ahová talán soha nem jutok el...

A televíziózás hátrányai: egyes műsorokat rendszeresen nézek, ezért kevesebb időm jut a tanulásra; a sportolás helyett is a televízió előtt heverészek...

2. **Mondj példákat** arra, hogy milyen műsortípusokra igazak a következő állítások! Egyes állítások több műsortípusra is igazak lehetnek.

- Befolyásolja a vásárlási szokásainkat.
- Agresszív jelenetek vannak benne.
- A műsorban elmondják, hogy kivel, mivel, mikor, hol és mi történt.
- A riporter az esemény helyszínéről közvetít.
- A műsorvezető kérdéseket tesz fel a műsorban részt vevő játékosnak, aki rossz válasz esetén kiesik a játékból.
- A műsor szereplői hétről hétre összemérik énektudásukat.

3. **Mi a véleményed** a rajzon látott jelenetről? Szerinted a valóságban is előfordulhat hasonló helyzet?

4. **Mondd el**, hogy milyen műsorokat nézhetnek a képeken látható személyek! Hozz példákat is a műsorújságból!

A betű mint jel

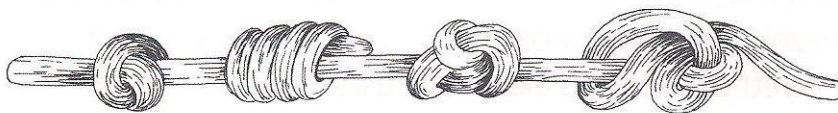
Milyen lehetett, amikor az ember még nem tudott írni?

Ősöregapánk öreg ősapja szomorúan kuporgott sötét barlangjának szögletében. Fázott. Fűteni kellett volna, de elfelejtette összegyűjteni a tüzelőt. Bosszankodott. Gyakran előfordult, hogy elfelejtett valamit, és ebből mindig bonyodalom származott. Most is legszívesebben csomót kötött volna a zsebkendőjére, nehogy elaludja a legközelebbi vadászat idejét. Csak hát akkoriban nem használtak zsebkendőt. Leleményes öregapánk nem esett azért kétségbe. Ahogy apjától is látta, hajlékony faháncsból vékony madzagot sodort, és arra kötött csomót. Aztán – mert sok tennivalója volt – minden feladathoz más formájú csomót készített, nehogy összekeverje a dolgokat. A különféle csomókból csomóírás született. Aki kibogozta az egyes csomók jelentését, elolvashatta az írást.

Ilyen és hasonló jeleket nemcsak az ősember használt. A fejlettebb közösségekben élő afrikai népek és az észak-amerikai indiánok egymástól függetlenül ismerték a gondolatrögzítésnek ezt a módját, vagyis a csomóírást.

A **csomóírás** megfejthetetlen a kívülálló számára, mert a jelek nem hasonlítanak arra, amit jelölnek. Igen nehéz lenne például tigris vagy medve formájú csomót kötni. Egyszerű gondolatok rögzítésére sokkal megfelelőbb a rajz. Az ősember barlangra festett bölénye mindenképpen bölényt jelentett. Az állat képe valószínűleg akkora vagy még nagyobb félelmet keltett a barlanglakókban, mint az igazi. (Megay László: *Könyves könyv* – részlet)

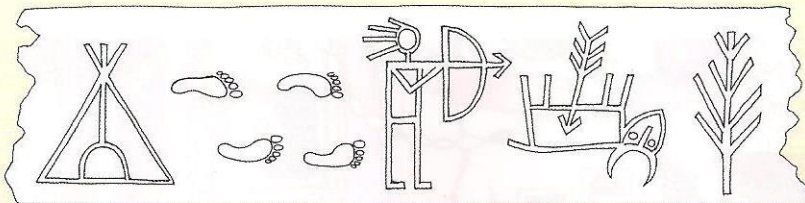
Az írás eredete a messze múltba nyúlik vissza. Manapság már természetes számunkra, hogy az emberek többsége tud írni és olvasni. Az őskorban azonban még betűk sem voltak. Mondanivalójuk lejegyzésére az emberek nem az írást használták, hanem nagy leleményességgel csomót kötöttek egy madzagra. A csomók jelentését a nagyság és a forma határozta meg. Így született meg a **csomóírás**.

Később rájöttek, hogy a gondolatok rögzítése sokkal egyszerűbb és érthetőbb, ha lerajzolják. A szavak helyett kis képecskéket rajzoltak egymás mellé. Így jött létre a **képirás**. A képecskék kezdetben csak azt jelentették, amit ábrázoltak. Például a láb rajza csak lábat jelentett, később már a lábbal végezhető cselekvést is (például: menni, állni, jönni).

Próbáld ki, hogy tudsz-e képirást olvasni! Vajon mit jelentene az egymás után rajzolt kunyhó, a lábnyomok, az ember az íjjal, a leterített bivaly és a fa rajza?

Mondd el a történetet két mondatban!

Egy idő után a képirás is körülményessé vált. Nagyon sok jelet kellett alkalmazni, nehéz volt megtanulni. Egy jelnek több jelentése is lehetett, ezért nem mindig volt egyértelmű a megfejtése. A képirásról fokozatosan áttértek a **szótagírásra** (ilyen például a kínai írás), majd a **jelírásra**. A jelírásban a hangokat jelekkel, betűkkel helyettesítették. Kezdetben csak a mássalhangzókat jelölték, a hiányzó magánhangzókat ki kellett találni.

Például Gábor iskolába indul.: GBR SKLB NDL.

Képzeld, milyen nehéz lehetett kitalálni a jelentését. Később fokozatosan megjelentek az írásban a magánhangzók is.

Titkosírás jelekkel

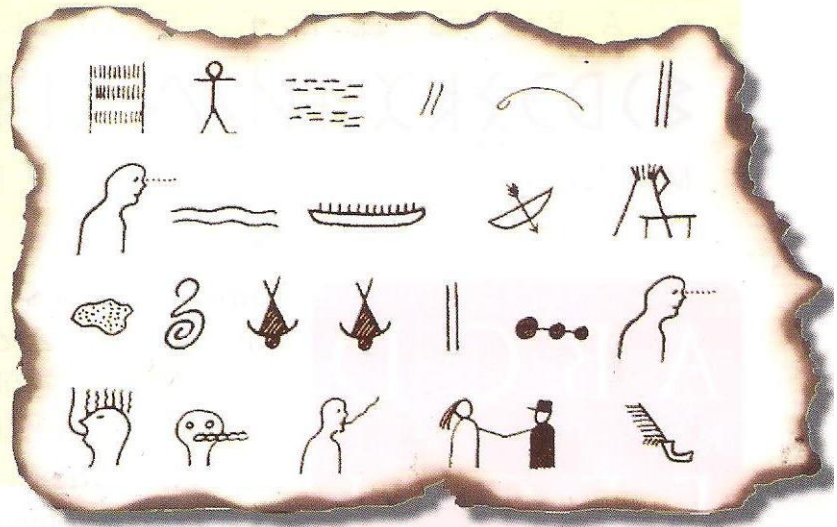
A titkosírások különböző fajtái arra valók, hogy úgy írjuk le az üzenetet, hogy illetéktelenek ne tudják elolvasni. A legegyszerűbb titkosírás állítólag a római császártól, Julius Caesartól (júliusz cézár) származik. Úgy készült, hogy az ábécé betűit elcsúsztatta egy másik ábécé alatt.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V X Y Z
P Q R S T U V X Y Z A B C D E F G H I J K L M N O

1. **Írj** egy rövid kérdést Julius Caesar módszerével az egyik osztálytársadnak! Fordítsátok le egymás levelét, majd a titkos módszerrel válaszoljatok is a kérdésre!

2. **Olvasd el** a titkosírással írt indián levelet! Keresd meg a jelek megfelelőjét a megfejtési kulcsban! A szöveges fordítást írd le a füzetedbe! Olvassatok fel néhány megoldást!

3. **Találj ki** olyan titkosírást, amelyet csak te tudsz elolvasni, vagy az, akinek a megoldási kulcsot átadod! **He-lyettesítsd** az ábécé betűit saját tervezésű jelekkel, majd **írj** egy titkos üzenetet!

Az indián írás kulcsa

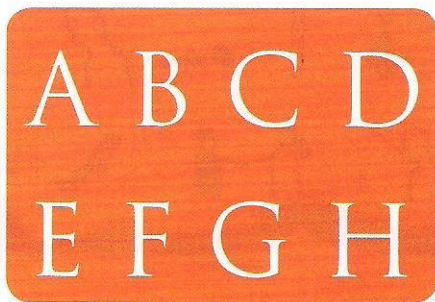
látni	beszélni	beszélgetni	hangosan énekelni	egymással beszélgetni	két testvér	fa	kidőlt fa	harcképtelen férfi
két testvér beszélget	hallani	énekelni	elment nyomozni	utca	tábor	sok	harminc	szomorú
kutya	csónak	hadicsónak	folyó	hegy	hazatérni	fiú	békepipa	
három éjszaka	pihenni	éhség	kettő	nap	beteg	tanácsadó	vadászni	férfi
felfedezni	éhínség	bőség	háború	békét kötni	ház	otthon	halott	

A rovásjelektől a római betűkig

Rovásírás

A magyar rovásírás betűi is egyszerű jelekből állnak. A jeleket egy botra faragták. A szöveg vésését a bot jobb oldalán indították, és elolvasni is jobbról balra tartva kellett.

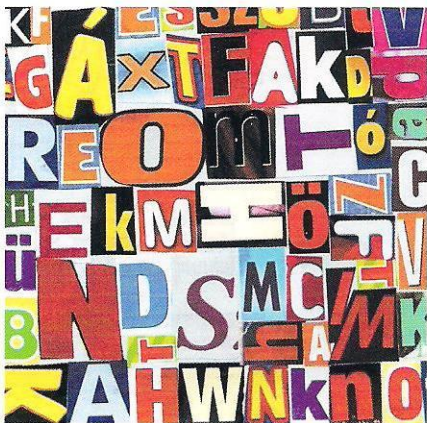
1. **Írd le** a nevedet rovásírással! Jobbról balra haladva dolgozz!

Római betűtípus

Mai írásunk őse a **római betűtípus**. Az ókorban a rómaiak még csak nagybetűket használtak. Kezdetben tekercsekre írták a szöveget, később megszületett a kézzel írt lapokból álló könyv: a **kódex***.

A középkori könyvekben a fő fejezetek kezdőbetűit aprólékosan kidíszítették. Ez a díszes kezdőbetű az **iniciálé***.

2. **Vágj ki** újságokból különböző formájú betűket! Készítsetek csoportmunkával közös kollázst a gyűjtött betűkből!

3. **Elemézzétek** közösen a különböző témájú újságok és könyvek címlapjait! Beszéljétek meg a figyelemfelkeltés módjait és a betűk jellegzetességeit! **Tervezd meg** egy könyv vagy újság címének betűit! Ügyelj arra, hogy a betűformák utaljanak a tartalomra!

Betű
Betű

BETŰ Betű
Betű BETŰ

Megelevenedő ábécé

Az egyszerű betűformák átalakításával érdekes, vicces betűket is tervezhetsz. **Folytasd** a betűrajzokat saját ötleteiddel! A legjobban sikerült betűformával **tervezd meg** a monogramodat (neved kezdőbetűit), vagy egy rajzlapra írd le a teljes nevedet! A betűk belsejét **töltsd ki** érdekes mintákkal, és **színezd ki** színárnyalatosan!

Origami tulipánokból kokárda

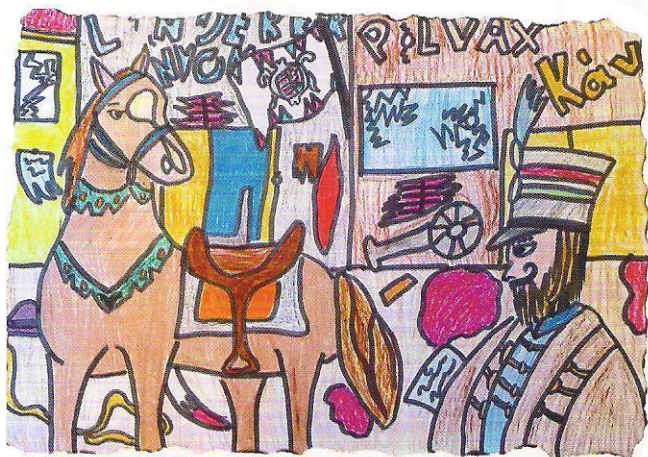

Magyar rózsakokárda

Minden év március 15-én megemlékezünk az 1848-as magyar forradalom hőseiről. Az ünnepi ruhánkra ilyenkor **szalagrózsát (kokárdát)** tűzünk, de tudjátok-e, hogy miért?

A kokárdát eredetileg a hadseregben használták a katonai rangok megkülönböztetésére. A háromszínű zászlót és kokárdát a francia forradalmároktól vettük át. A különbség, hogy a miénk piros, fehér és zöld színekből állt, míg a franciáké kék, fehér és piros volt. A néphagyomány szerint a kokárda színei közül a piros az erőt, a fehér a hűséget, a zöld pedig a reményt fejezi ki. A ma ismert kokárda első példányát Petőfi Sándor felesége, Szendrey Júlia varrta, és ő is tűzte fel férje mellkasára 1848. március 15-én.

Emlékezzünk meg együtt 1848. március 15-éről! **Nézzetek utána** a tanítótok és szüleitek segítségével, hogy milyen fontos események történtek még azon a napon!

Kovács Alexandra: 1848-as plakátok, filctoll, olajpasztell. Németvölgyi Általános Iskola, Budapest (tanár: Horváth Katalin)

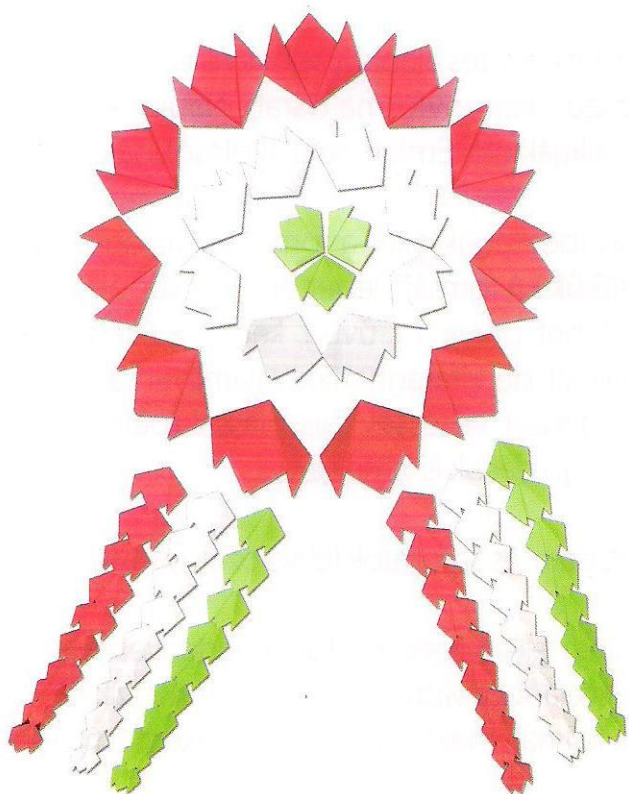
Tulipán készítése origami technikával
Anyagok és eszközök: piros színű papír a virághoz, zöld pedig a levélhez.

a-b) A virághoz egy négyzet alakú papírt hajtsd ketté az átló mentén! Ezután hajtsd fel a két kisebb szögű sarkot a szaggatott vonal jelölésének megfelelően!

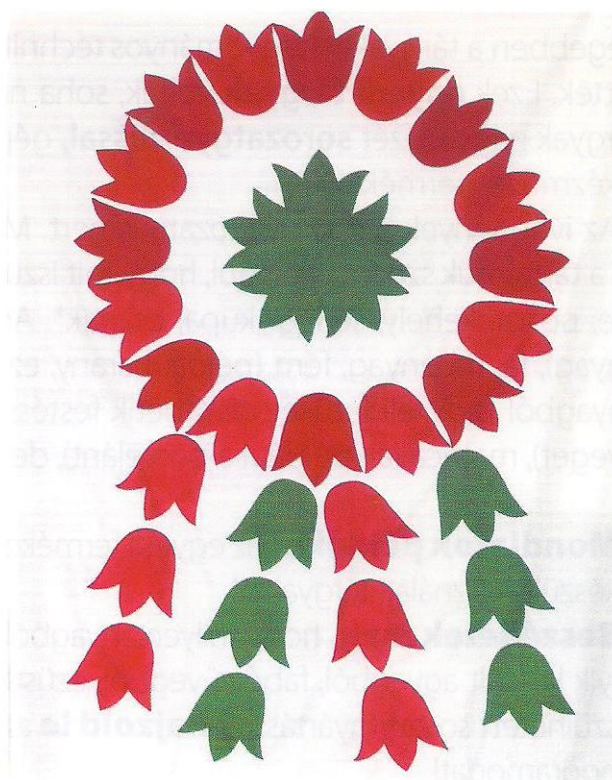
c-d) Rajzold rá a szárat és a leveleket a zöld papírra! Vágd ki egy darabból, majd ragaszd rá a virágot a szárra!

Csoportmunkával készült virágkokárdák

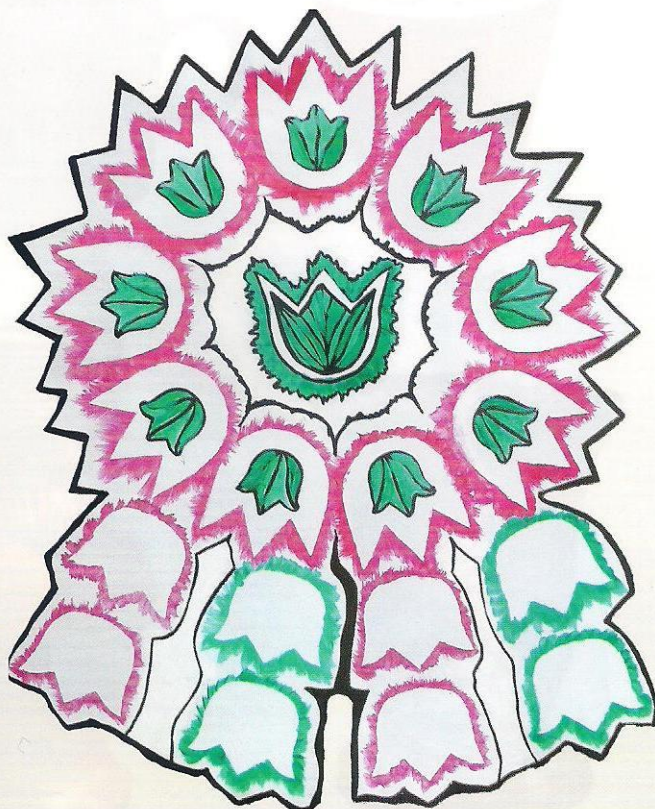
Origami tulipánokból összeállított kokárda.
Csoportmunka, Németvölgyi Általános Iskola, Budapest
(tanár: Nagy Ildikó)

Szabóné Márta Judit: Tulipános kokárda (2013), textilkép,
200 x 160 cm

Kéznyomatokból kokárda. Csoportmunka, Budapest

Tulipánsablonok felhasználásával készült kokárda.
Csoportmunka, Németvölgyi Általános Iskola, Budapest
(tanár: Horváth Katalin)

TÁRGYAK RÉGEN ÉS MA

Régebben a tárgyakat hagyományos technikával, természetes alapanyagokból, kézzel készítették. Ezek **egyedi tárgyak** voltak, soha nem készült két egyforma darab. Napjainkban a tárgyak nagy részét **sorozatgyártással**, gépeken állítják elő. Emiatt sokkal olcsóbbak, mint a kézműves termékek.

Az ivóedényeknek sok változata ismert. Megkülönböztetjük őket a formájuk, az anyaguk és a tartalmuk szerint. (Például, hogy mit iszunk belőlük.) A formája lehet bögre, csupor*, csésze, pohár, kehely, serleg*, kupa, csanak*. Anyaga lehet porcelán, üveg, kerámia (kiégetett agyag), fa, műanyag, fém (például arany, ezüst, bronz), de kifaraghatják valamilyen ásványi anyagból is. A felületüket díszíthetik festéssel, karcolással, véséssel, csiszolással (például az üveget), matricával (például a porcelánt), de más megoldások is ismertek.

Mondjatok példákat az egyedi termékek gyártására, és soroljatok fel sorozatgyártásban készült használati tárgyakat!

Beszélgétek meg, hogy milyen anyagból készülhettek a képeken látott ivóedények! Melyik készült agyagból, fából, üvegből, ezüstből, porcelánból vagy műanyagból? Melyik készülhetett sorozatgyártással? **Rajzold le** az egyik formát, majd rajzold rá mintaként a monogramodat!

Pohár

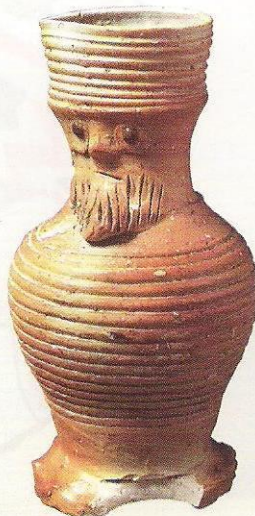
Bögre

Csanak

Talpas pohár (kehely; 1840 körül)

Középkori ivópohár

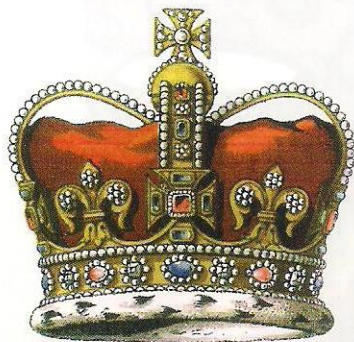

Fedeles kupa (1896)

Tervezd meg, milyen bögréből innád a reggeli teádat vagy kakaódat! Díszítsd kedvenc mintáiddal a bögrét és a kép háttérét is! Szépítsétek az iskola ebédlőjét az egymás mellé helyezett képekkel!

Koronák

A korona uralkodói, hatalmi jelvény, csak az arra jogosult személyek viselhették (pl. királyok, hercegek, grófok, bárók). A képeken különböző koronákat látsz, köztük megtalálod országunk legjelentősebb jelképét, a magyar koronát is. (Negyedik osztályban részletesen tanulunk még a magyar Szent Koronáról és a koronázási jelvényekről.)

1. **Gyűjtsétek össze**, miben különböznek ezek a fejdíszek a hétköznapi fejfedőktől! Vajon milyen anyagokból készültek? Soroljatok fel néhányat azok közül, amelyeket felismertek!
2. **Jellemezzétek** a magyar koronát a kép alatti leírás segítségével! Hány részből tevődik össze? Hol található ma?
3. **Nézzetek utána** az interneten vagy a könyvtárban, hogyan zajlott régen egy koronázási ceremónia! Ehhez a feladathoz kérjétek a tanítótok vagy szüleitek segítségét! Játsszátok el egy koronázási ünnepség rövidített változatát!

A magyar Szent Korona három részből áll: a keresztből, a koronatestből és a csüngőkből. Rekeszománc* képekkel, drágakövekkel és igazgyöngysorral díszítették. Anyaga arany és ezüst. Ma az Országházban őrzik.

Legyünk királyok és királynék!

Korona készítése

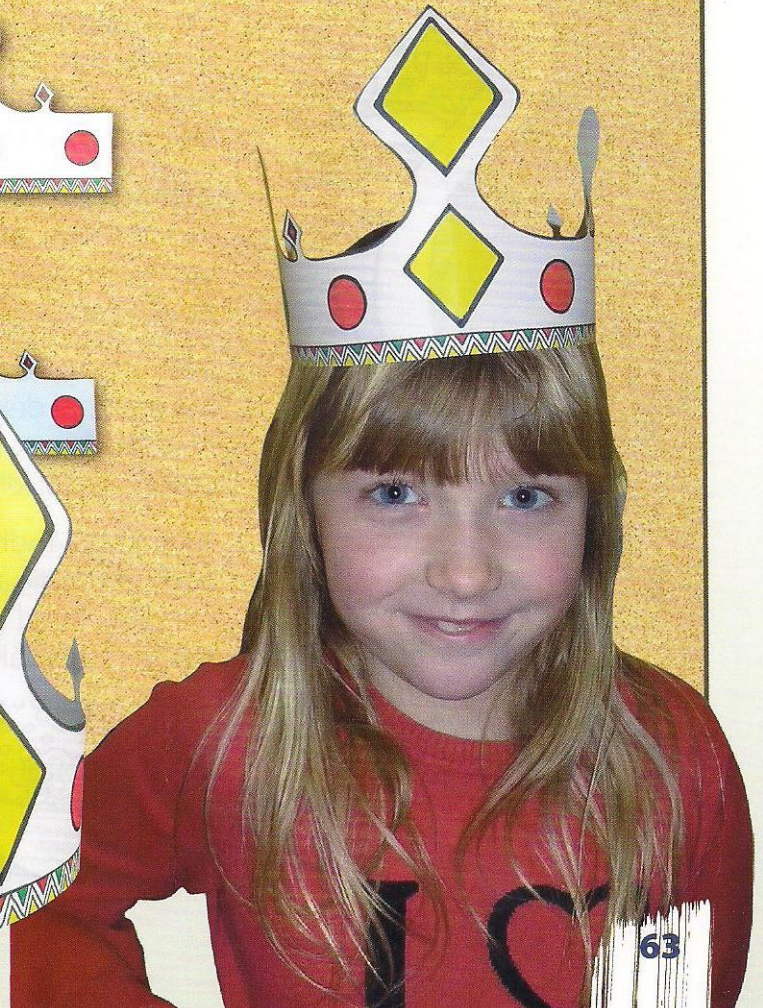
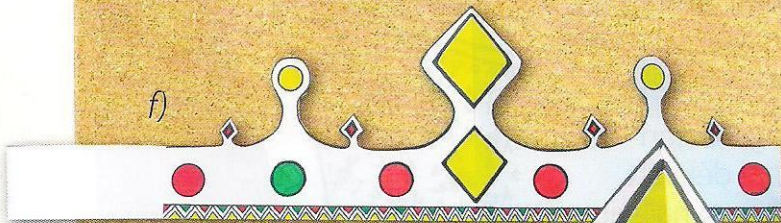
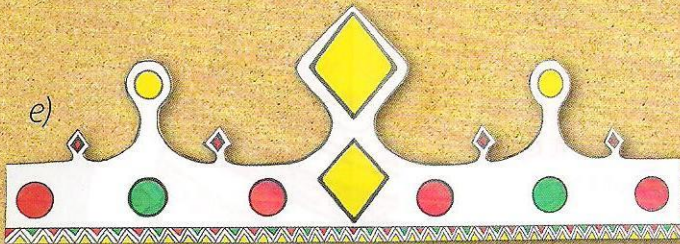
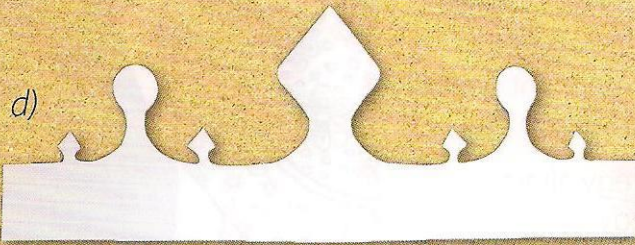
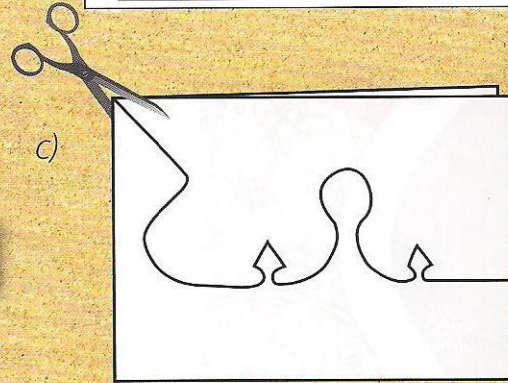
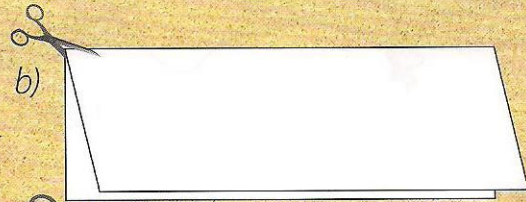
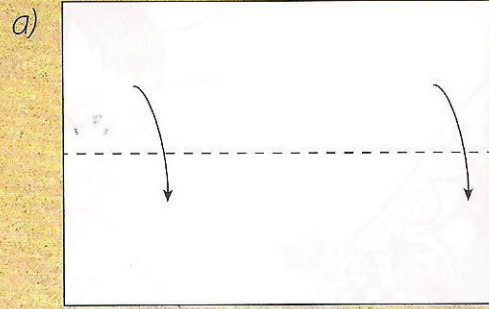
Anyagok és eszközök: A/3-as műszaki rajzlap, színes papírok, filctoll, ragasztó, olló.

a-b) Hajtsd ketté vízszintesen a lapot, majd vágd szét a hajtvonal mentén!

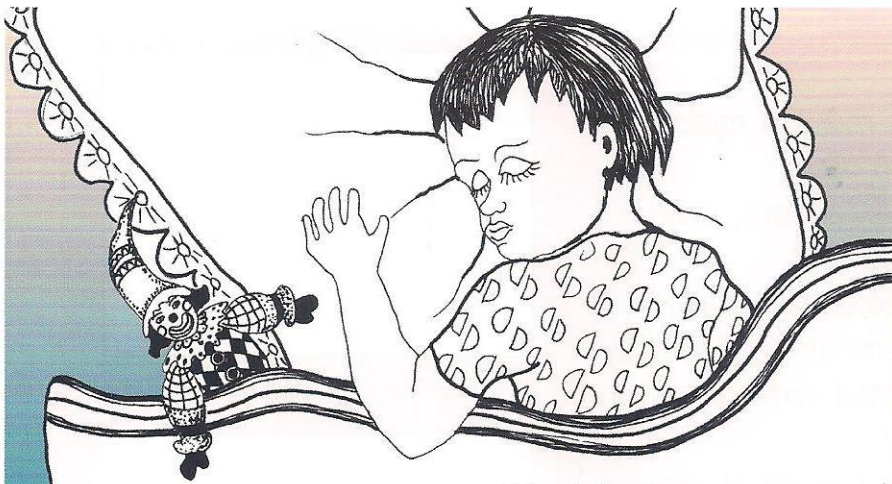
c) A félbevágott lapot függőlegesen hajtsd össze, majd rajzold rá a koronaminta felét!

d-e) Vágd ki a rajzot, és díszítsd kedved szerint a korona felületét!

f) Végül a maradék műszaki rajzlapból vágj ki egy csíkot, és ragaszd a korona végeire úgy, hogy átérje a fejedet!

A varázsszoba

Olvassátok el közösen a verset! Beszéljétek meg, hogy vajon milyen varázslatos lény jelenhetett meg a szobában!

Rajzold le a szobát, majd meséld el, hogy milyen varázslat történt ott!

Hárs László:

A varázsszoba
(részlet)

Van egy szobám, teljesen szobaszerű szoba az, négy fala van, mint bármely más szobának, így igaz,

négy fala, egy ajtaja, továbbá egy ablaka, szobaszerű nappal és szobaszerű éjszaka.

De amikor egyedül én látom őt, senki más, nappal, úgy, mint éjszaka, előtűnik a varázs;

nem tudom, hol búvik meg, van itt rejtek, nem kevés, van falban lyuk, van sarok és van padlórepedés,

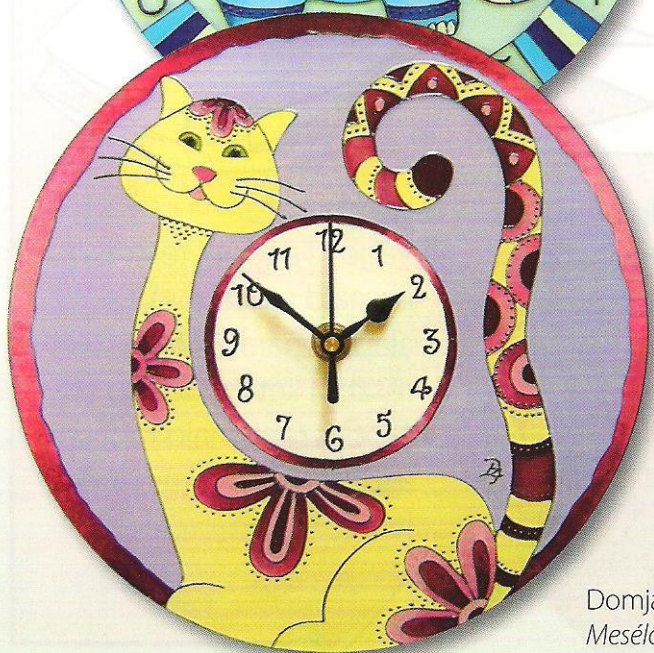
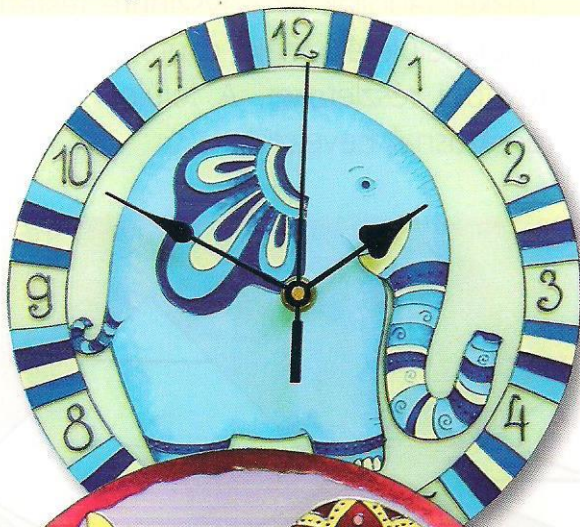
a fő az, hogy előjön hol este, hol délelőtt, nem látni, nem hallani, csupán tudni lehet őt.

Jötte abból tudható, hogy kezdődik a varázs, minden marad ugyanaz, mégis csupa változás...

Mesélő órák

1. **Mit gondolsz**, milyenek lehetnek a *Varázsszoba* című versből megismert tárgyak? Milyen lenne az a szék, amelyik lábra kelne a szobádban? Milyen mintái lennének a mesék birodalmába repítő varázsszőnyegnek? Milyen lehet a varázsszoba faliórája? Lakik-e valaki a különleges faliórájában? (Megismerheted az óraszerkezetben lakó parányi lényt, ha megnézed az interneten a *Manóka* című animációs filmet.)

2. **Tervezz** egy mesélő faliórát! Vágd ki a rajzlapból az óra kör alakú formáját! Írd fel körben a számlapra a számokat! Rajzolj rá még egy mesebeli figurát is, majd dolgozd ki élénk színekkel! Ragassz a kész lapra óramutatókat! Grafitceruzával és filctollal dolgozz!

Domján Judit:
Mesélő órák, festett
üveg

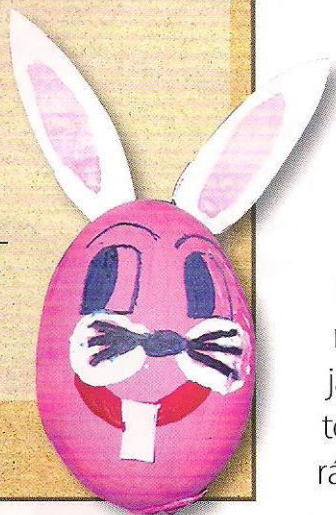
HÚSVÉT

Készíts húsvéti dekorációt! Válassz a 66–67. oldalon részletezett feladatok közül!

1. Nyuszifejek tojásból

Otthoni előkészületek: a nyers tojás kifújása és a függesztőzsinór befűzése (alul csomóval, felül hurokkal).

Iskolai feladat: a tojás befestése egyszínű temperával. A festék száradása után a nyuszifej jellegzetes részleteinek kialakítása festéssel, filctollrajzzal és papírból kivágott fülek, fogak felragasztásával.

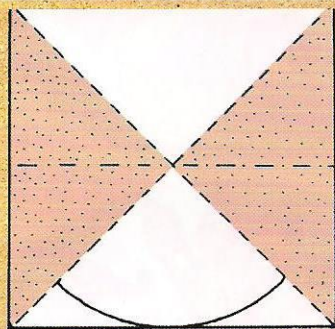

Húsvét vasárnapja a legfontosabb keresztény ünnep, Jézus feltámadásának ünnepe. Húsvéthétfő a locsolkodás napja. Régen vízzel locsolták meg a fiúk a lányokat, manapság már kölnivel érkeznek a fiúk a lányos házakhoz, és természetesen locsolóverset is mondanak.

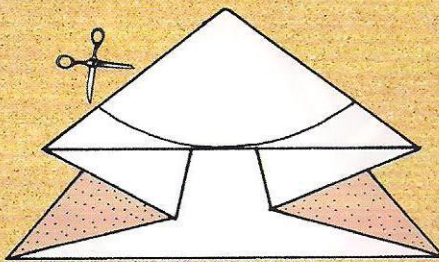
A locsolkodás a megtisztulást jelképezi, a cserébe adott piros tojás pedig a termékenység és a feltámadás szimbóluma.

Húsvéti tojásokat sokféle technikával készíthetünk. A magyar népművészetben a **festett (hímes) tojás** a legelterjedtebb. A mintázást azzal kezdik, hogy vízszintes és függőleges osztókörökkel tagolják az egyszínűre festett tojások felületét, majd ezután festenek rá további részleteket. A felület felosztását rájárásnak nevezzük.

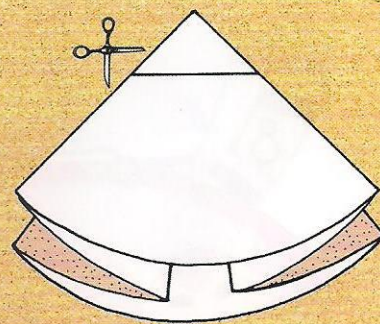
2. Nyuszi és kiscsibe – origami

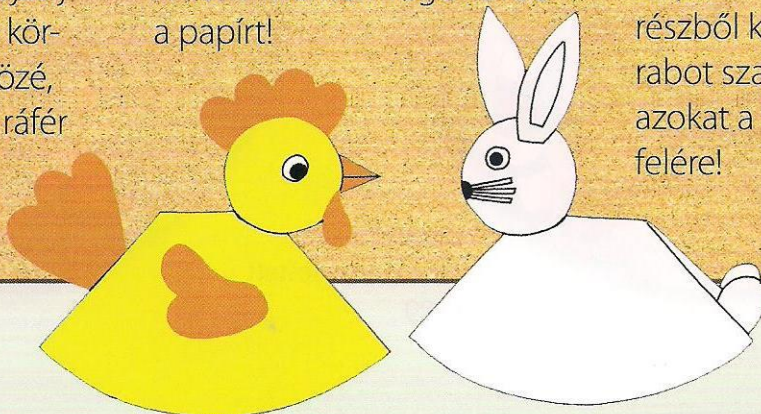
a) Hajtsd meg a négyzet alakú papír át-lóit és az egyik fele-zőegyenesét! Rajzolj kör-zővel akkora kör-ívet a két átló közé, amekkora csak ráfér a négyzetre!

b) Hajtsd hátra a papír felét, a színessel jelölt részeket pedig nyomd be középre! A körív mentén vágd körbe a papírt!

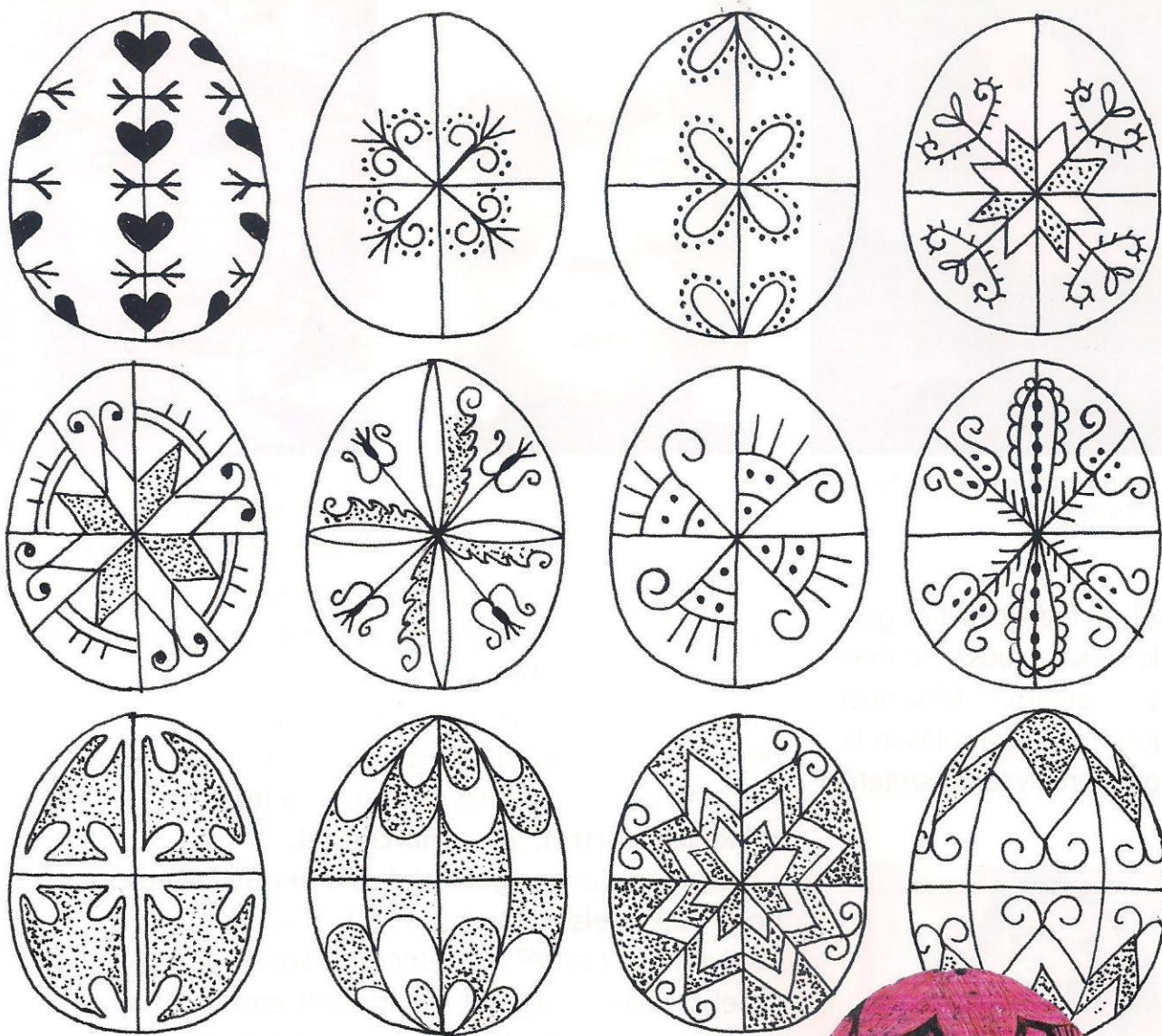

c) Vágd le a forma csúcsát! Vágd ki a többi testrészt is, majd ragaszd rá az alapformára! Minden testrészről két egyforma darabot szabj, majd ragaszd azokat a forma mindkét felére!

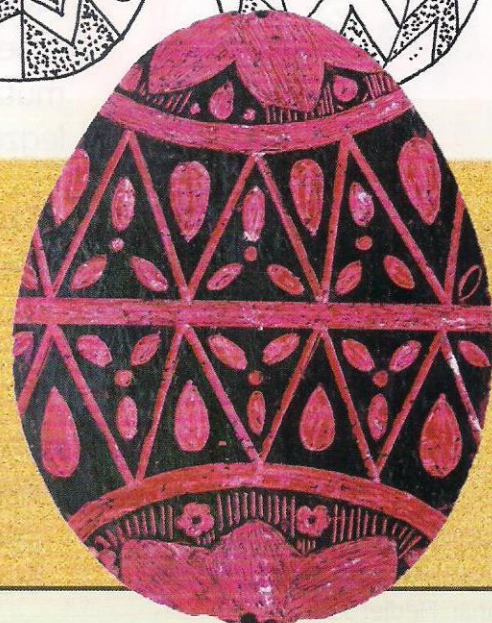
3. Hímes tojások

Gyűjtsd össze különböző hímes tojások mintáit régi könyvekből, képeslapokról, internetről! Készítsd el az egyiket egy választott színes technikával (pl. viaszkarc, pasztell, filctollrajz)! Az egyszerűbb rajzolatot egészítsd ki saját elgondolásod szerinti részletekkel!

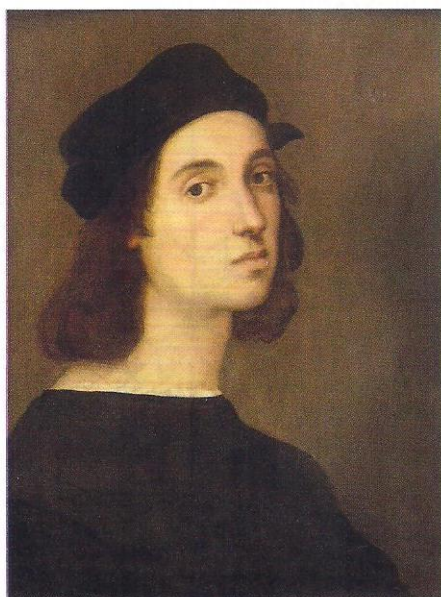

Viaszkarc

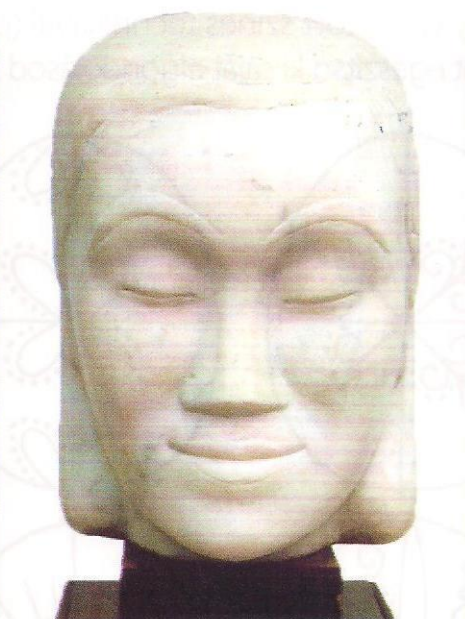
- Vágj ki A/4-es rajzlapból egy tojásformát!
- Alapozd le a lapot a viaszkarc technikája szerint! Színezd be a lapot világos tónusú olajpasztell árnyalatokkal, majd sötét színű szappanos festékkel ferdítsd át a felületét!
- A festék száradása után karcolj bele saját tervezésű vagy gyűjtött mintákat!

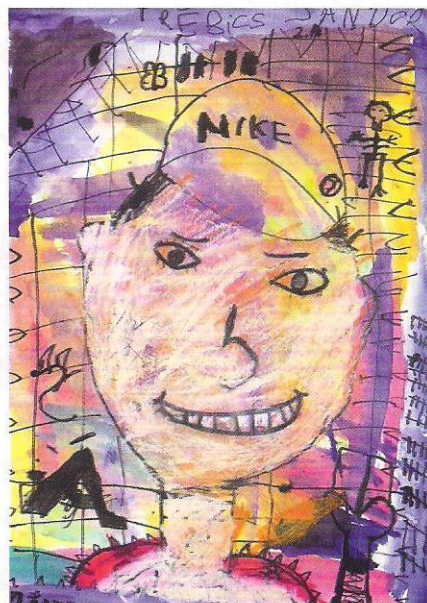
PORTRÉ (KÉPMÁS)

Raffaello Santi: *Önarckép* (1506), olaj, fa, 47,5 x 33 cm

Borsos Miklós: *Női portré*, márvány*, körplasztika*

Trébics Sándor: *Önarckép*, akvarell, pasztell, filctoll. Szolnok, Fiumei Úti Általános Iskola (tanár: Rab Beatrix)

Milyen érzelmeket és gondolatokat tudsz leolvasni az arcokról? Milyennek gondolod az alkotáson láttott személy természetét?

Ha belelapoztál már művészeti könyvekbe, akkor találkozhattál a képek között embert ábrázoló grafikákkal, festményekkel vagy szobrokkal. Ezek az alkotások legtöbbször valóságos személyről készülnek, de elképzelt személyt is bemutathatnak, például egy mese vagy egy bibliai történet szereplőjét. Izgalmas feladat, ha **a művész saját magáról készít portrét, azaz önarcképet.**

A képmás akár **az egész alakot is bemutathatja**, de lehet, hogy csak a **felsőtest** vagy a **fej** látható.

Milyen a jó portré? Ha nemcsak a külső vonásokat, hanem a belső tulajdonságokat, az ábrázolt ember jellemét is bemutatja. A kevésbé lényeges részleteket elhagyja, a legjellegzetesebbeket pedig kihangsúlyozza.

Bencző Ádám: *Kedvenc kutyám*. Szeged, Gedói Általános Iskola (tanár: Fiedler Judit)

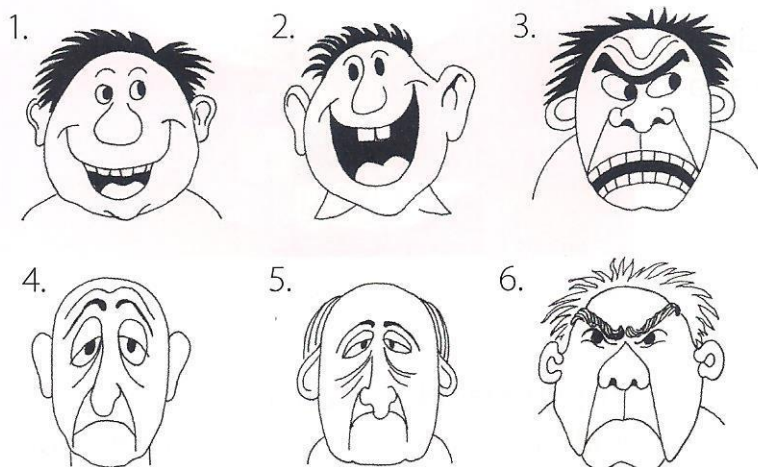
Szokatlan önarckép

Rajzold vagy fessd meg az önarcképedet egy A/4-es rajzlapra! Egy külön lapra rajzold meg egy kedvencedet (állat, játék, étel, könyv stb.)! Vágd körül, majd ragaszd fel az önarcképed aljára! Végül rajzolj egy másik rajzlapon az önarcképhez illeszkedő méretben karokat is, vágd körül, majd ragaszd a váll vonalához az egyik végét, a kezeket pedig a kedvencedhez! A síkból kilépő képpel azt a hatást éred el, mintha magadhoz ölelnéd a kedvencedet.

Érzelemábrázolás

Bizonyára tapasztaltad már, hogy ha jókedved volt, vagy éppen rossz hangulatban voltál, azt mások is észrevették rajtad. Ez azért van, mert érzéseink akaratunktól függetlenül is megjelennek az arcunkon.

Arcunk izmait szándékosan is tudjuk mozgatni. Tudunk fintorogni, grimaszt vágni, széles mosolyra húzni a szánkat, vagy felhúzni a szemöldökünket.

Szabó Luca: *Nevetés és sírás*, tempera. Budapest, Károlyi István 12 Évfolyamos Gimnázium (tanár: Dévai Anikó)

4. **Fesd meg** az önarcképedet két változatban! Mutasd be, hogy milyen vagy, ha örülsz, és milyen, ha szomorú vagy!

1. **Játsszatok** az arcotokkal! Alkossatok párokat, és felváltva utánozzátok le egymás arckifejezéseit! Próbáljátok ki, hogyan tudjátok megváltoztatni az arckifejezéseket úgy, hogy haragosnak, szomorúnak vagy vidámnak látszódjatok! Készítsetek fényképfelvételeket is erről a szavak nélküli pantomimjátékról! Ezután vetítsétek ki a képeket, és magyarázzátok el, hogy mi olvasható le az arcokról!

2. Egy-egy érzelemnek sokféle árnyalatát ismerjük. Például **mutassátok be**, hogy milyen az arca annak, aki kacag, mosolyog, nevet, vigyorog, hahotázik, kuncog stb.! Fogalmazzátok meg, hogy miben hasonlítanak, és miben különböznek egymástól a felsorolt kifejezések!

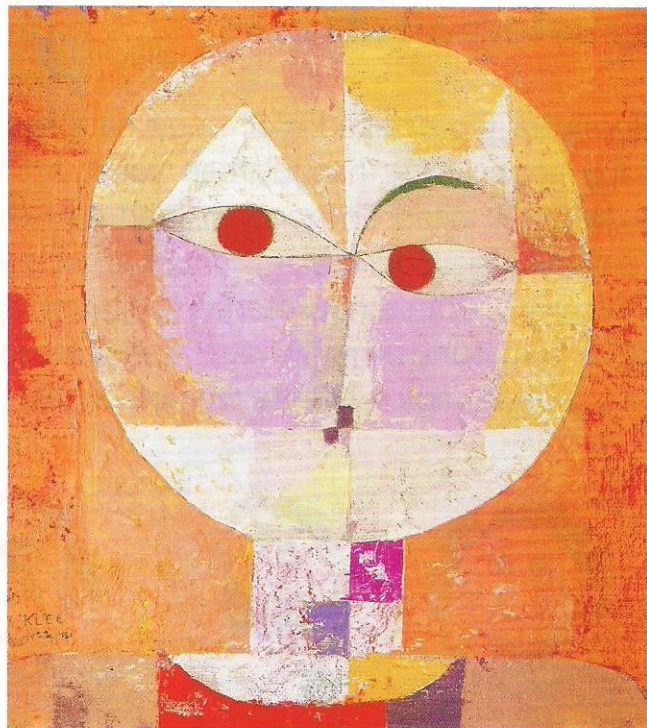
3. Több ismert szólás is megörökíti az arcunkon tükröződő érzelmeket. **Magyarázzátok el** egy szóval, hogy mit jelentenek a következő szólások! *Fülig ér a szája. Lógatja az orrát. Lesik az álla. Tátva marad a szája. Majd leragad a szeme.*

Gyűjtsetek hasonló szólásokat, amelyek az arcon tükröződő érzelmekről szólnak! Mely szólások jellemeznék a számozott rajzokat?

Körből fej

A művészek készíthetnek valóság-hű szobrot, festményt, grafikát vagy fényképet, de alkothatnak a látványtól eltérő műveket is. Egyes portrék fényképszerű hűséggel utánozzák a valóságot, mások eltérnek attól. A művészi átalakításnak sokféle módja létezik. Ismerj meg ezek közül egyet Paul Klee festménye által!

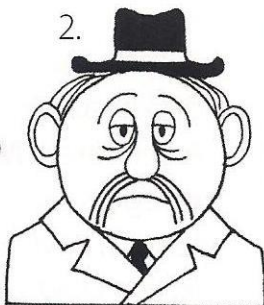
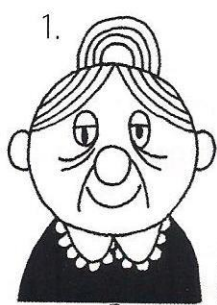
1. **Figyeld meg** Paul Klee *Senecio* című festményét! Jellemezd néhány szóval a portrét! Állapítsátok meg közösen, hogy miben tér el egy valóságos arcképtől ez a festmény! Mit fejeznek ki szerinted a színek és a formák?

Paul Klee: *Senecio* (1922), olaj, géz, fa, 40,5 x 38 cm

2. **Jellemezzétek** közösen a körből kialakított portrérajzokat! Mondjatok mindegyikre egy-egy jellegzetes tulajdonságot! Folytasd a körből rajzolt fejek sorozatát a rajzlapodon!

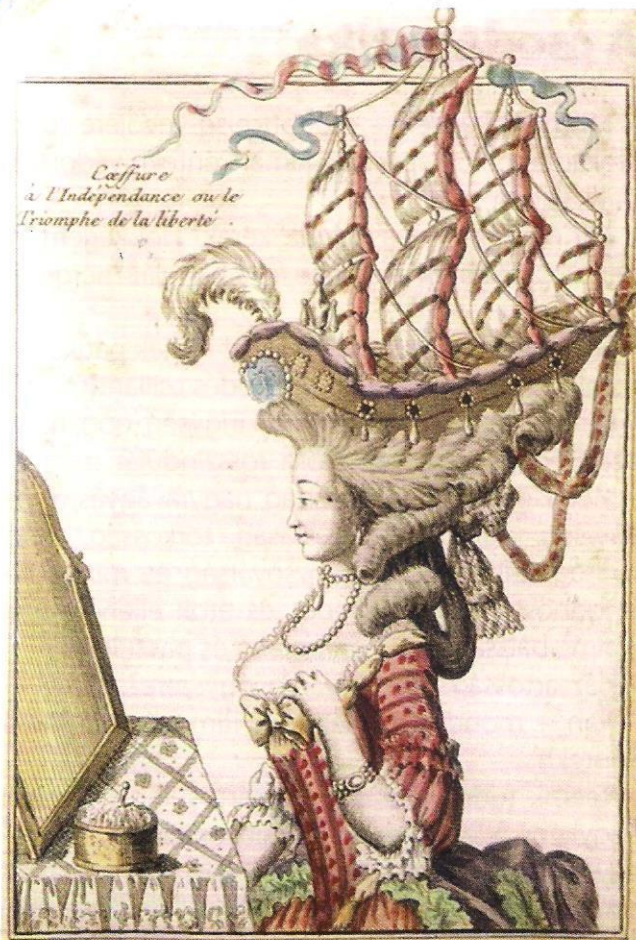
3. **Válassz** egyet a rajzok közül! **Rajzold meg**, majd színezd ki úgy, hogy a színek kifejezzék az arcról leolvasott tulajdonságokat! Nem kell az arc valóság-hű színeit használnod. Készítsd el a kiválasztott portré folytatását is! Milyen testet képzelsz el a rajzon bemutatott portréhoz?

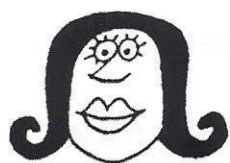
Arcmás – más haj

Ki gondolná, hogy még a hajviseletből is lehet következtetni az emberek tulajdonságaira? Sokan a divatot követik, mások az egyéniségükhöz alakítják a haj formáját, de vannak, akik arra törekednek, hogy kitűnjenek a többiek közül. Ez nem mai szokás, ugyanis minden időszaknak voltak a hagyományostól eltérő, szokatlanul kirívó frizurái.

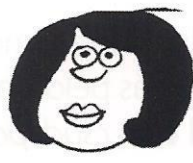
1. **Nézd végig** az alábbi karikatúrasorozatot! Válaszd ki, hogy melyikhez hasonlítasz a legjobban! Hogyan jellemeznéd egy szóval saját magadat és frizurádat?
2. **Rajzold meg**, hogy milyen testet képzelnél el az egyik portréhoz! Játssz el, hogyan mozogna, hogyan viselkedne, és hogyan beszélne ez a személy! Milyen témájú rajzfilmnek lehetne a szereplője?
3. **Keresd meg** a *Magyar értelmező kézi-szótárban* a *szolid*, a *zilált* és a *suhanc* szavak jelentését!

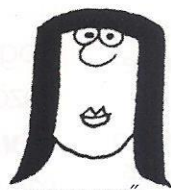
Magasra tornyozott haj hajó díszítéssel. Alig több mint kétszáz éve az előkelő nők olyan magas frizurát hordtak a fejükön, hogy erős drótvázzal kellett alátámasztani a haj súlyát. Ráadásul még olyan súlyos díszekkel is telepakolták, hogy egy segédnek kellett hátulról alátámasztani, nehogy ledőljön a hajkompozíció.

mindennapos

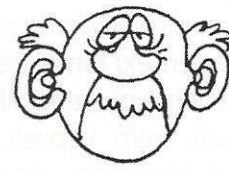
szolid

egyszerű

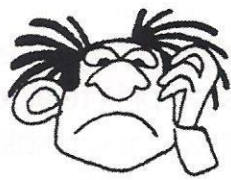
hiú

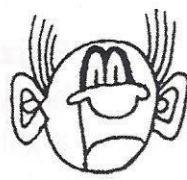
szomorú

régimódi

zilált

ijedt

rosszcsont

suhanc

mérges

csapzott

jófiú

ártatlan

hiszékeny

A csodapatika

– Mit nem képzels? – ordított első vevőjére torkszakadtából Rimapénteki Rimai Péntekh vadonatúj patikájában¹.

– Mit ordítózik, ha aszpirint² kérek? Hol kérjem, ha nem a patikában? – emelte fel a hangját mérgesen az első vevő.

– Embernek fia, ez nem a test, ez a lélek patikája.

Az első vevő szemében érdeklődés csillant.

– Lelki bajok ellen? Netalántán irigység, gög, nagyképűség, gyávaság, káröröm, rosszindulat...

– Meg kicsinyesség, kapzsiság, nagyravágyás, álszerénység, alamusziság, lustaság, torkosság, tohonyaság, lelki restség, pénzsóvárság és mindenféle gonoszság, eltévelyedés és átok ellen vannak írjaim³, balzsamjaim⁴, cseppjeim és pasztilláim⁵.

– Házsártosság⁶ ellen is van gyógyszere?

– Van – mondta gyanakodva Rimapénteki Rimai Péntekh...

– Tetszik tudni, van egy házsártos, irigy, lusta és nagyképű feleségem, egy kicsinyes, kapzsi napam⁷, egy torkos, tohonya, pénzsóvár ipam⁸, egy alamuszi ángyikám⁹, egy kárörvendő bácsikám¹⁰...

Rimapénteki Rimai Péntekh vakarta a feje búbját.

– Van egy bökkenő – mondta. – A gyógyszert mindenkinek magának kell kérnie a bajára, különben nem használ.

– Hát azt várhatja – mondta elkeseredetten a vevő, hiszen a feleségem azt hiszi magáról, hogy jóindulatú, szerény, szorgalmas. Éppenhogy rólam állítja, hogy irigy, lusta, veszekedős és nagyképű vagyok.

– Szívesen állok rendelkezésére – készségeskedett Rimapénteki Rimai Péntekh –, kérjen csak akár melyik ellen, egy szempillantás alatt meggyógyul.

– Csak nem képzeli, hogy igaz?! Még, hogy én irigy?! Még, hogy én lusta?! Még, hogy én nagyképű?! Nevetséges! – veszekedett a patikussal, majd nagy dérrrel-dúrral becsapta maga után a patikaajtót.

Nem tudom, ha te Rimapénteken laksz, elmentél volna-e Rimapénteki Rimai Péntekh patikájába valamilyen gyógyszerért? Igen? Nem?

(Részlet Lázár Ervin *A csodapatika* című meséjéből)

Egy régi patika (gyógyszertár; 1800)

Érzelmünket, tulajdonságainkat, hangulatunkat színekkel is kifejezhetjük. Ha például valaki mérges, akkor azt mondjuk, hogy elvörösödik mérgében. Gyűjtsetek közösen más példákat is!

Olvasd el *A csodapatika* című mesét! Te milyen gyógyszert vettél volna magadnak ebben a különleges patikában?

Rajzold le a történet szereplőit úgy, hogy a szereplők tulajdonságait nemcsak a jellegzetes gesztusokkal, hanem a színekkel is kifejezed!

¹patika: gyógyszertár

²aszpirin: gyógyszer

³ír: gyógyító kenőcs

⁴balzsam: illatos olajat tartalmazó kenőcs

⁵pasztilla: kis, korong alakú gyógyszer

⁶házsártos: minden apróságért veszekedő ember

⁷napa: anyós (férj vagy feleség édesanyja)

⁸ipa: após (férj vagy feleség édesapja)

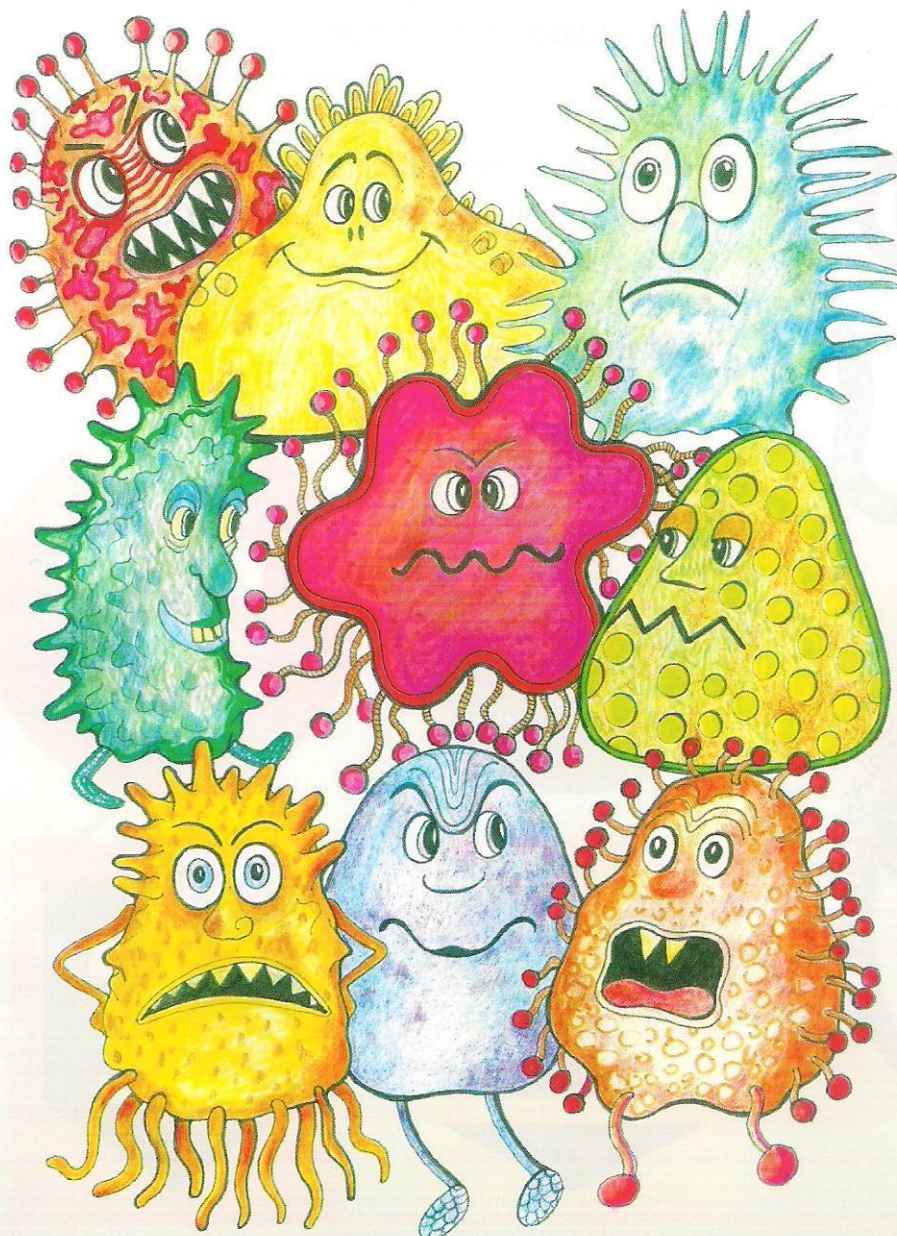
⁹ángy: idősebb asszonyrokon

¹⁰bácsika: idősebb férfirokon, nagybácsi

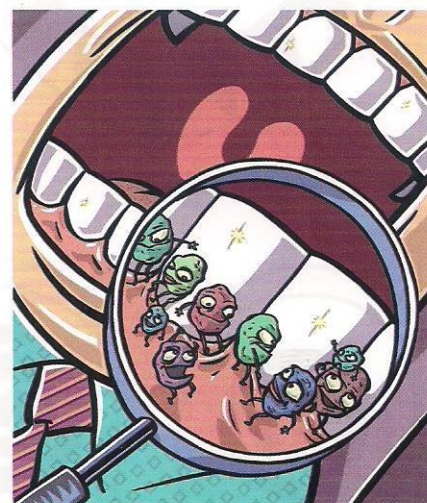
Miért leszünk betegek?

Sokféle betegség létezik. Vannak, amelyeket a káros baktériumok, másokat a vírusok okoznak. Ezek olyan parányi élőlények, hogy szabad szemmel nem is láthatók, mégis legyengíthetik a szervezetünket. Hogyan védekezhetünk ellenük? Egészséges életmóddal, tisztasággal és védőoltással.

1. **Nézzetek utána** az interneten, hogy milyen betegségeket okoznak a baktériumok, és milyeneket a vírusok! Keressetek baktériumokat és vírusokat ábrázoló képeket! Fogalmazzátok meg saját szavaitokkal fő jellemzőiket! Meséljete az itt látható képekről is!

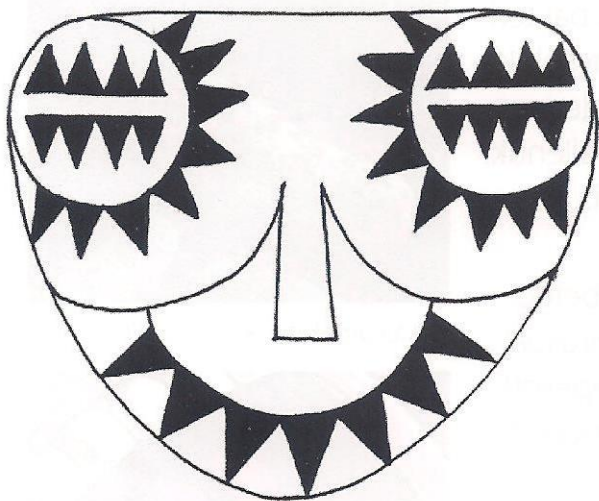
Baktériumok a mikroszkóp alatt

A baktériumok karikatúrái

2. Biztosan láttatok már a tv-ben tisztítószeret és testápolókat reklámozó filmeket. Gyakori szereplői ezeknek a kisfilmeknek a baktériumok. Meseszerű lényeknek ábrázolják őket, akik a lakások piszkos helyein jól érzik magukat, de végül a tisztítószeret legyőzik őket. Képzeld el, hogy a film rendezője rád bízta, hogy **tervezd meg** a reklámfilmben szereplő baktérium figurájának kitalálását! Készíts többféle változatot!

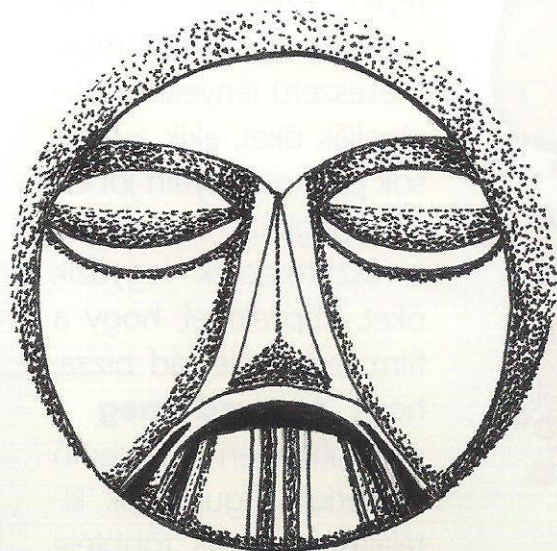
Kollázs

Evezőnyél végére faragott fej

Ruhadísz

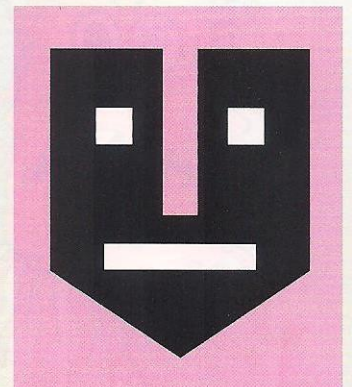
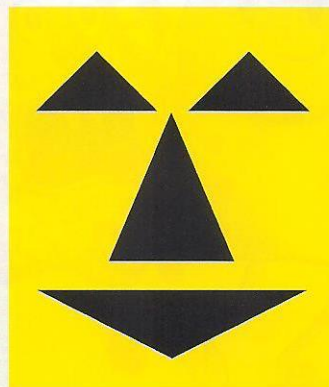
Maszkos kályhacsempe

A kollázs ragasztott részletekből álló kép. Készülhet különböző színű és mintájú papír, textil, bőr, pamut, spárga alkalmazásával. A kép kiegészíthető festéssel és belerajzolással is. Síkból kiemelkedő kollázs jön létre, ha nem lapos, hanem térbeli formákat ragasztanak a képbe (például dugókat, terméseket, gombokat).

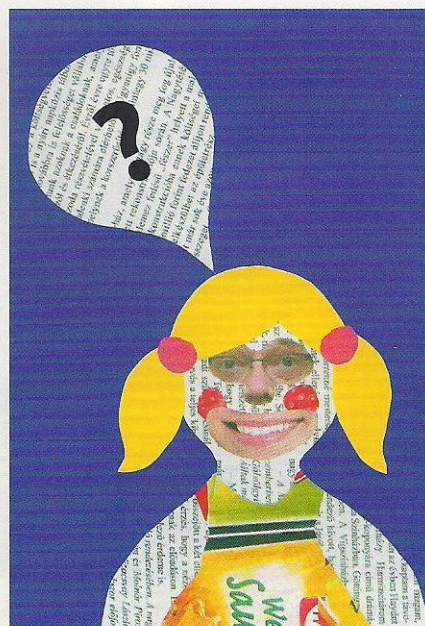
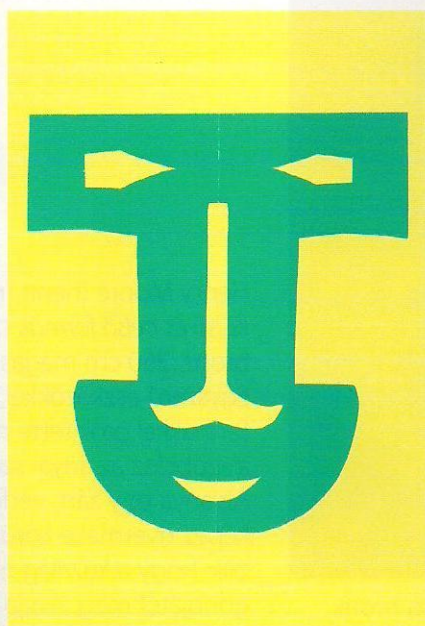
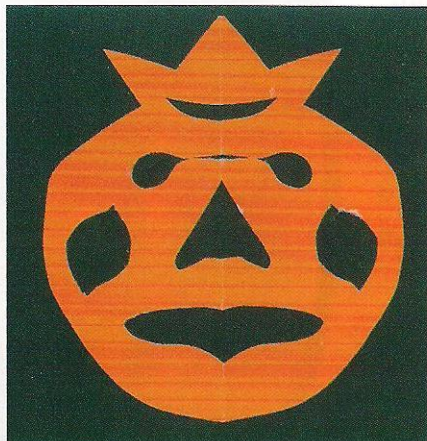
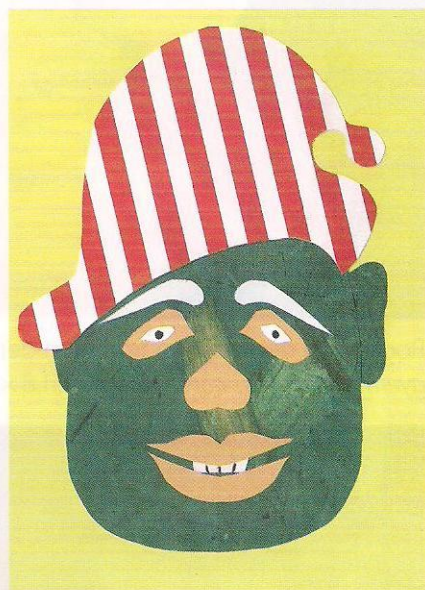
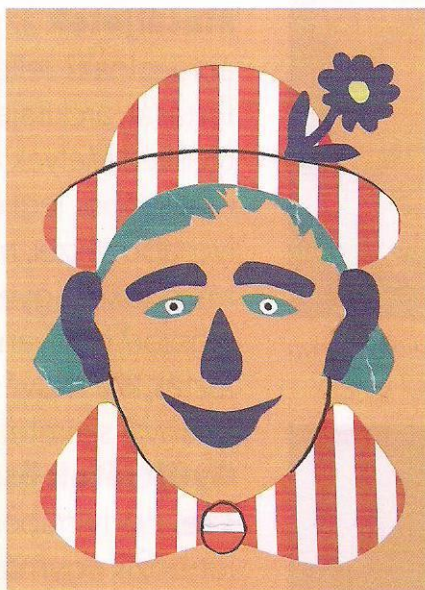
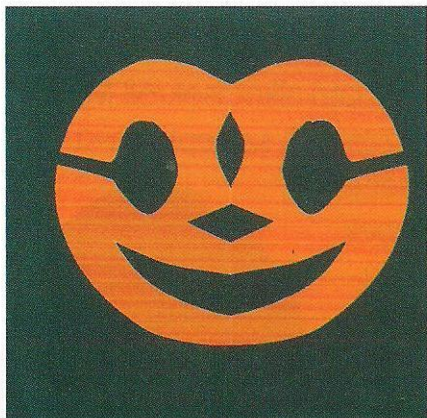
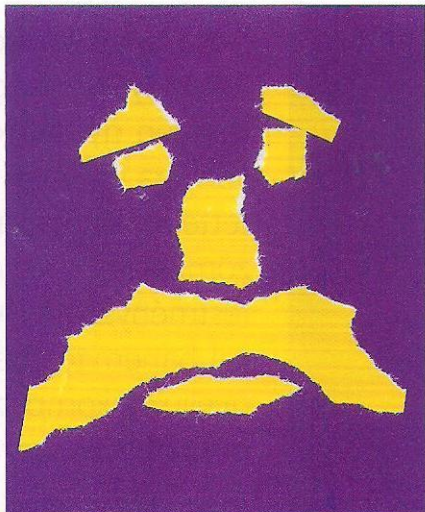
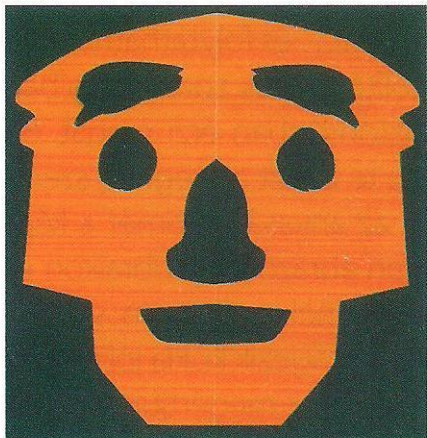
Portré készítése kollázstechnikával

Vágj ki egy arcformát egyszínű papírból! A szem, és a szemöldök, az orr, a száj és a haj az arctól eltérő színű legyen! A kivágott formákat csúsztatgasd az arcformán! A legérdekesebbnek vagy a legviccesebbnek ítélt helyzetet ragaszd rá az arcra!

Folytasd a lent látható rajzsorozatot! Tervezz portrékat úgy, hogy a szemet, az orrot és a szájat a valóságtól eltérő formákkal helyettesítsd! A legérdekesebb ötletedet készítsd el kollázstechnikával is!

Kollázsportrék

Horváth Katalin: Kollázsportrék

Anya és gyermeke

Rogier van der Weyden (rohír fan der vejden): *Anyja gyermekkel* (1460 körül), olaj, fa, 31,8×22,7 cm

Élisabeth Vigée Le Brun (elizabet vizsé lö brön): *Anyja és lánya* (1842), olaj, fa, 130×94 cm

Anya, anyu, anyuci, mami... és folytathatnánk az édesanyákat megszólító szavak sorát. Karjaiban minden gyermek biztonságban érzi magát. Bizonyára így vagy vele te is. Ezt a meghitt, szeretetteljes kapcsolatot, az anyaság örömét a képzőművészek is gyakran ábrázolják szobraikon és festményeiken. Az érzelmeket ők nem szavakkal, hanem testbeszéddel fejezik ki. Ha jól megfigyeljük a kompozíciót, akkor megértjük a képek beszédét, és szavakba önthetjük a látottakat.

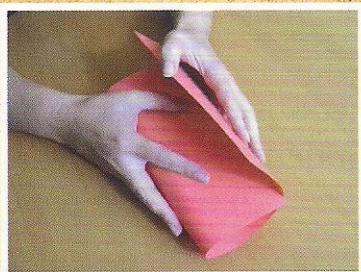
Meséljetek az itt látható alkotásokról! Mit ábrázolnak? Jellemezzétek a szereplők testtartását, arckifejezését és öltözkését! Melyek a képek és a szobor leghangsúlyosabb részei, melyik részletükre figyeltél fel először? Hogyan fejezték ki a művészek az anyai szeretetet? **Gyűjtsétek össze**, hogy miben különbözik egymástól a három alkotás stílusa!

Henry Moore (henri mór): *Külső és belső formák* (1953–1954), bronz, 260 cm magas
Egyszerű eszközökkel, jelképes formákkal örökítette meg a szobrász az anyai szeretetet. Az anya egy zárt, védő burkot képez gyermeke körül. Úgy érezzük, hogy a külvilág minden gondjától meg akarja védeni gyermekét.

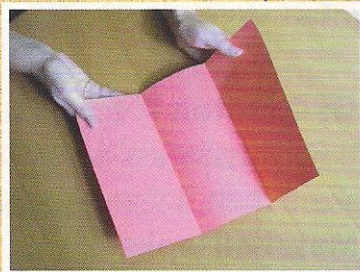

Készíts szív alakú üdvözlőlapot édesanyádnak!

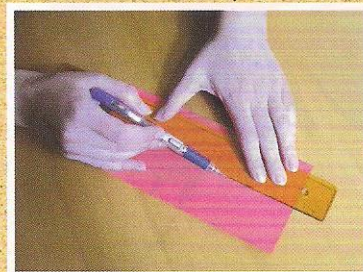
Anyagok és eszközök: piros origamilap (A/4-es), fehér műszaki rajzlap a szívsablonhoz, ceruza, vonalzó, olló, ragasztó.

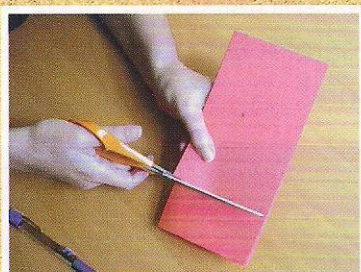
1. Hajtsd három egyenlő részre a lapot!

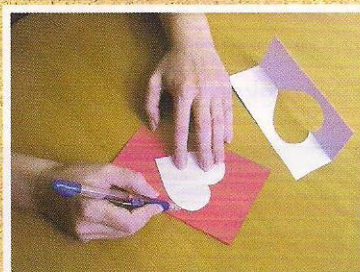
2. Élezd le a hajtásvonalak mentén!

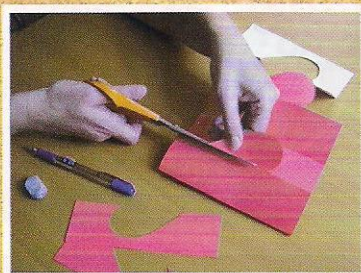
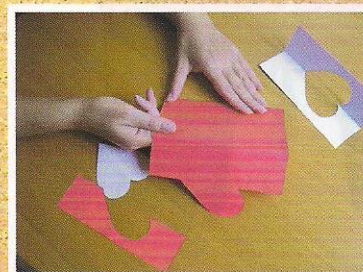
3. Húzz az összehajtott lap közepére egy hosszanti felezővonalat!

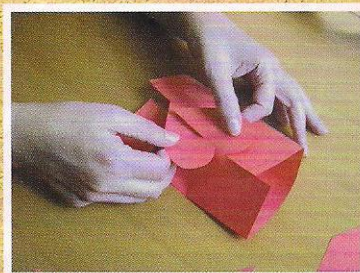
4. Ha kisebb üdvözlőlapot szeretnél, vágd le az összehajtott lap alját!

5–6. Helyezd a műszaki rajzlapból elkészített sablont a felezővonalra! Rajzold meg a szív felét, majd vágd ki a körvonal mentén! Ismételd meg a műveletet a másik oldalon, de most fordítva dolgozz!

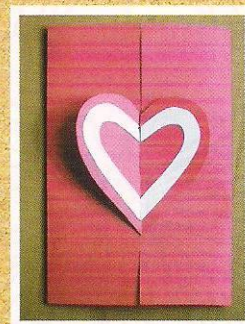
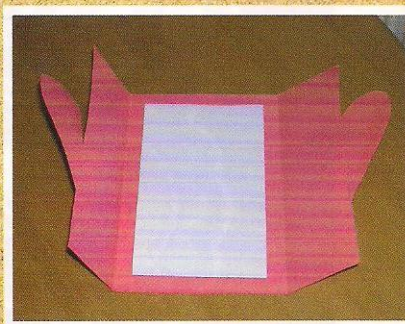
7. Vágd be a szívformákat félig, az egyiket fentről lefelé, a másikat ellenkező irányban!

8–9. Fűzd össze a két fél szívet, és már készen is van az üdvözlőlap!

10. Ha írni vagy rajzolni is szeretnél rá, ragassz egy fehér lapot a közepébe! Ragasztással tovább díszítheted a külső szívformát is.

SZIMMETRIA A TERMÉSZETBEN

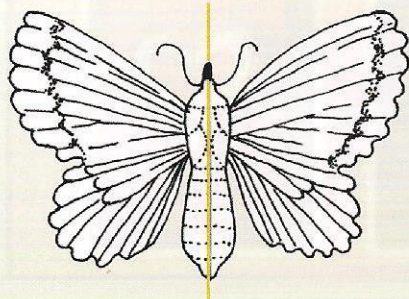
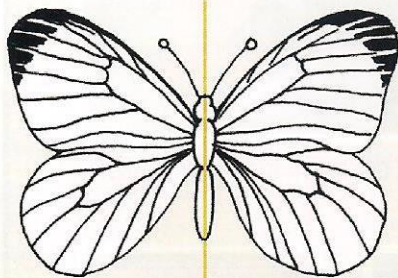
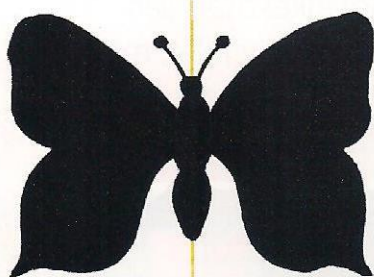
Tengelyesen szimmetrikus élőlényekkel gyakran találkozhatunk a természetben. Ezeknek a formáknak az egyik oldala tükörképe a másik oldalának. A középvonalat szimmetriatengelynek nevezzük.

1. **Gyűjtsetek** közösen szimmetrikus természeti formákat! Folytassátok a felsorolást! Szimmetrikus élőlény pl. a lepke, a méh, a szarvasbogár...

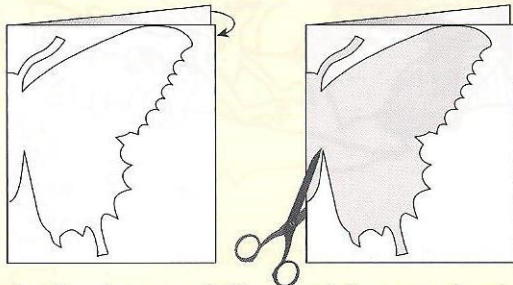
2. Mesebeli lepke

Keress lepkéket ábrázoló fényképeket és rajzokat! **Készíts** a valóságos formák szimmetriájából kiinduló papírlapkét felezéssel, hajtogatással és vágással! A kivágott forma felületét **díszítsd** kitalált mintákkal, de ügyelj a minták szimmetrikus ismétlődésére! A kész rajzot ragaszd fel egy fekete vagy színes kartonra!

3. Forma és környezete – kollázs

a) Hajts félbe egy A/4-es rajzlapot! Rajzold rá a lepke felét úgy, hogy testének középvonala a hajtásvonalnál legyen! Vágd körül a formát, majd nyisd szét a lapot! Fesd be a felületét színárnyalatosan!

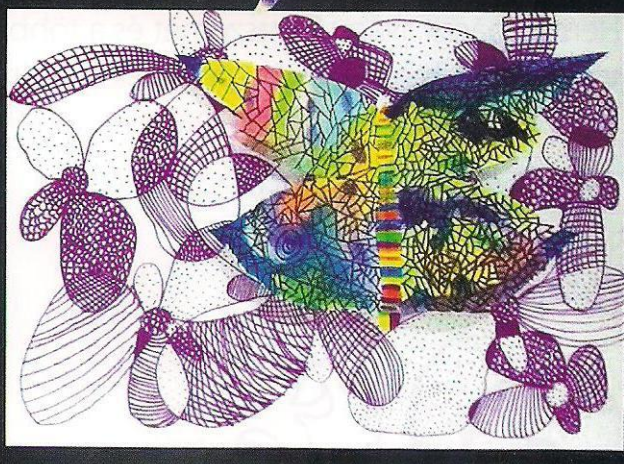
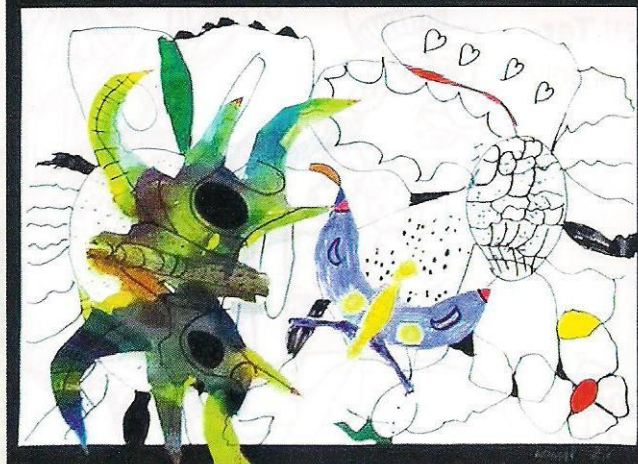
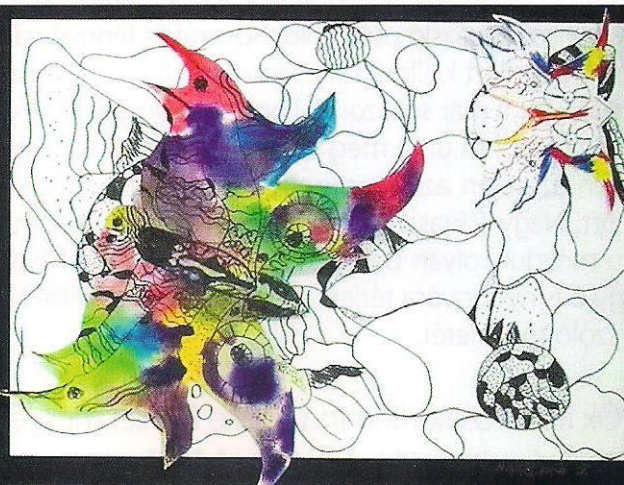
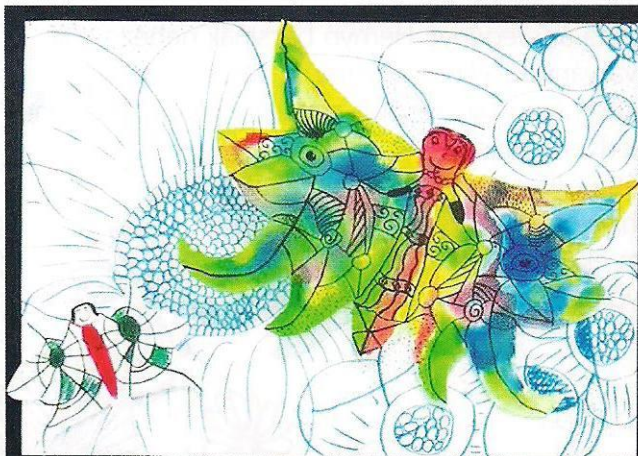

b) Rajzolj tele egy A/3-as rajzlapot a lepke életének megfelelő környezettel, pl. virágokkal, levelekkel, más rovarokkal! Filctollat használj!

c) Végül ragaszd fel a képre a festett lepkédet! Csak a középvonalát ragasztózd be, és így a szárnyait kiemelheted a síkból! Olyan hatást érhetsz el ezzel, mintha éppen felszállni készülne.

Zsigmond Zsófi: *Rejtőzködés az avarban.*
Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI
(tanár: Fiedler Judit)

Diákmunkák. Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI (tanár: Simon Edit)

Horváth Katalin:
Lepke Dániel

Lepke Dániel elhatározta, felröppen a diófára, és meglátogatja legkedvesebb barátját, Nagy Pávaszemet, aki mint köztudott, csak este mutatkozott.

Nagy Pávaszem volt a legnagyobb a lepkék között. De Lepke Dani nem ezért szerette, hanem azért kedvelte oly nagyon, mert amikor este nem jött álom a szemére, akkor barátja izgalmas történeteket mesélt neki Virágországról.

Ebben az országban színes virágszirmokból épültek a házak, virágszirmokból készültek a hajók is, amelyeken Virágország lakói utaztak az erdei patak hullámzó habjain. Itt élt Hernyó bácsi kicsiny virágsziromházában, akit fiatal korában elvarázsolt a magas hegyek varázlója.

A gonosz varázló csúf, zöld, hosszúkás lényvé változtatta át szegényt. Hernyó bácsinak nehéz próbákat kellett kiállnia, mire visszanyerte csodálatos, szivárványszínekben pompázó, daliás szárnyait.

Lepke Dani már sokszor hallotta Hernyó bácsi – kezdetben szomorú, később annál vidámabb – történetét, de mégsem unta meg soha, mivel ez volt az egyik kedvenc meséje.

Ezen az estén azonban nem várta meg a mese végét, elaludt az öreg diófa árnyas lombjai között. Nagy Pávaszem megigazította szemüvegét, köhintett egyet-kettőt, de Dani meg sem mozdult, olyan békésen szunyókált. Nagy Pávaszem ekkor arra gondolt, itt az ideje, hogy ő is nyugovóra térjen, majd máskor fejezi be Hernyó bácsi csodálatos átváltozásáról szóló történetét.

Ők itt körös-körül mind Lepke Dániel meseerdőbeli barátai. Segítségükkel **képzeld el** a mese szereplőit, Hernyó bácsit, Nagy Pávaszemet és a többieket! **Tervezd meg** annak a mesekönyvnek a borítóját, amely Lepke Dániel kalandjairól szólna!

Papírlapkék készítése

Papírkivágás

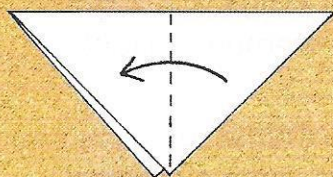
- Hajts félbe egy színes papírt! Rajzold rá a lepkeforma felét úgy, hogy testének középvonala a hajtásvonalnál legyen! Vágd körbe a formát, majd a szárnyakra is vágj mintákat!
- Gyűrj össze jó erősen egy papírt! Utána simítsd ki, és ferd be színárnyalatosan! Ha megszáradt, ragaszd rá a színes papírból kivágott lepkét, majd vágd körbe!
- Készítsetek közösen egy kompozíciót a papírlapkékból!

Diákmunkák. Győr, Kölcsey Ferenc Általános Iskola (tanár: Varga Mária)

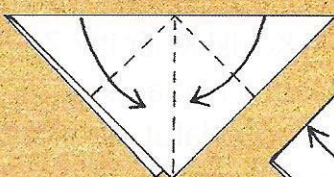

Origami lepke

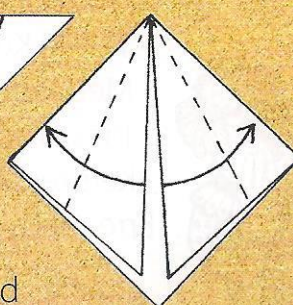
Anyagok és eszközök: egyszínű papír vagy mintás csomagolópapír, ragasztó.

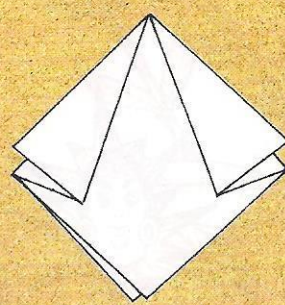
- Hajts átlósan félbe egy négyzet alakú színes papírt, majd a kapott háromszögletű formát a jelölés szerint ismét hajtsd félbe!

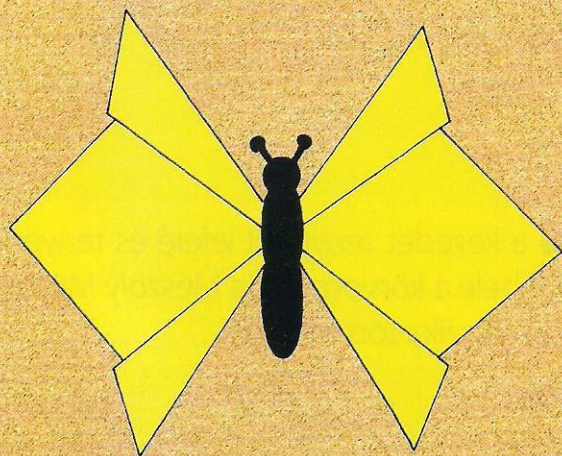
- A felső sarkokat hajtsd le az alsó csúcspont-hoz!

- A középső éleket hajtsd a négyzet bal és jobb felső éleihez!

- Ugyanezt a formát kétszer készítsd el! Ezek lesznek a pillangó szárnyai.

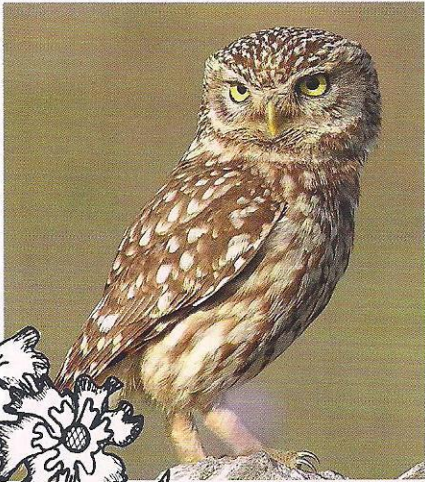
- Vágd ki a pillangó testét is két egyforma darabból!

Összeállítás

Ragasztózd be a test egyik felét! Ragaszd rá a szárnyakat a rajzon látottaknak megfelelően, majd ragaszd rá a test másik felét is! Mintázd a kész formát festéssel vagy rajzolással! Díszítheted színes papírból kivágott minták ráragasztásával.

Kerekecske – dombocska

Mészöly Miklós: *Kerekecske-dombocska*

Kuvik

Nézd csak, itt a tenyerem! Nincsen benne semmi sem.
Ha kinyitom – akkor sincs, ha becsukom – akkor sincs.
De most mutasd, hol a tiéd.

Most majd én nézek a tenyeredbe!

Meglátom, mi búvik benne...

Ó, hát itt sok minden van! Van egy kis házacska, házacska
mellett kertecske, kertecskében kutacska, abból iszik egy
nyulacska.

Jót ivott a nyulacska.

Nézi a nyúl, nézegeti: de szép ez a házacska!

Hogy lehetne bemenni? Házacskában aludni?

Körbejárja, kerülgeti – de az ajtót csak nem leli.

Itt sincs ajtó, ott sincs ajtó – hopp, de itt egy kicsi ablak!

Odamegy az ablakhoz, kapirgálja, kopogtatja – aztán bátran bezörget.

Ám a házból egy mérges hang azt kiáltja:

– Kuvik! Kuvik! Ki jár itt? Zöld a szemem, világít!

Megijedt a nyulacska.

Ideszalad, odafut, de előbbre mégse jut.

Kerekecske-dombocska – itt szalad a nyulacska!

Erre megyen, itt megáll, itt egy körutat csinál!

Erre-erre, zöld mezőre, jó-forrásra, legelőre.

Ideugrik, odaugrik – itt elbújik, ott felbukik!

Bokor alatt megbúvik!

Búvik, búvik furakodik!

Ott nem látja meg a kuvik, aki a kicsi házban lakik...

Kuvik, kuvik – vik, vik, vik!

Rajzold körbe a kezedet tenyérrel lefelé és tenyérrel felfelé! Rajzold bele a körvonalakba Mészöly Miklós meséje alapján a nyuszika történetét!

Ujjábok

A kezünk mindig kéznél van, nem felejthetjük otthon, mint egy füzetet vagy egy ceruzát. Használd fel most az ujjaidat különböző mesebeli lények mintájaként!

Ujjábok készítése

Rajzold körbe az egyik mutatóujjadat, ismételd meg az ujjrajzolás többször a rajzlapon! **Tervezz** ezekben a kontúrrajzokba figurákat! A terveidet megvalósíthatod báb formájában is. Vágj ki két ujjformát, és az oldaluknál vékony sávban ragaszd össze őket! Arra kell vigyáznod, hogy nagyobb és szélesebb legyen a kiinduló formád, hogy a lapok közé még beférjen a mutatóujjad! A ragasztás szélességét is figyelembe kell venni.

Bartos Erika: *Ujjbáb*

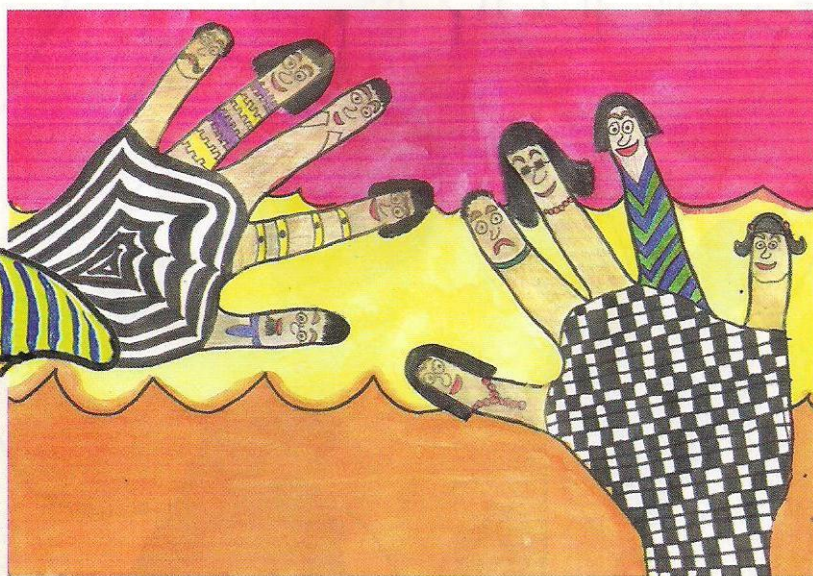
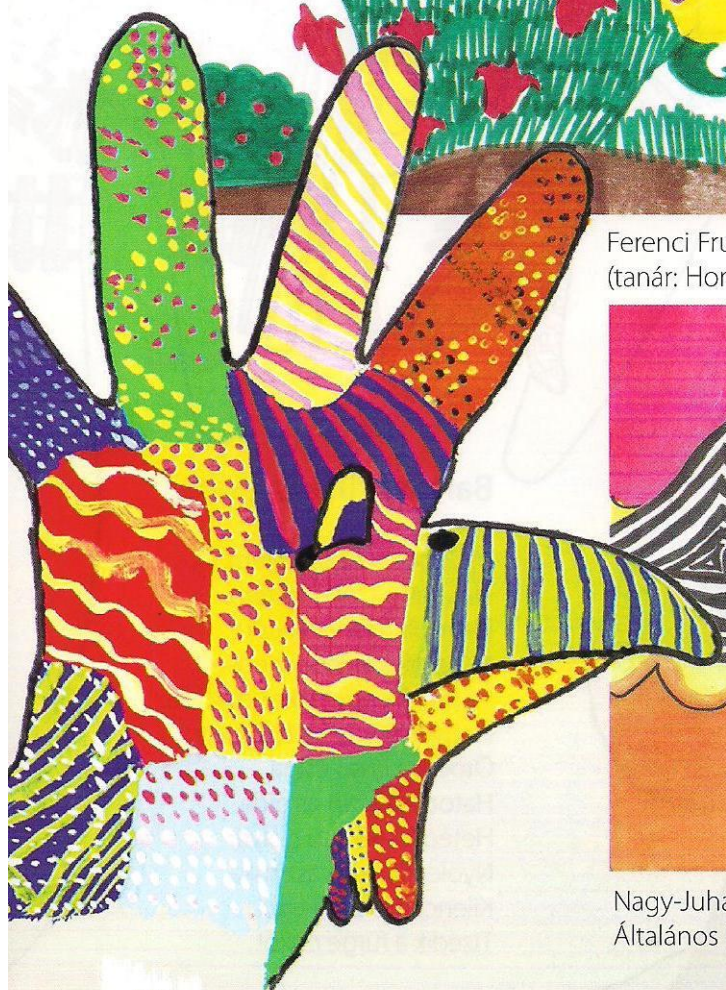
Ujjábokat készítettem,
Tíz ujjamra fel is tettem.
Első volt a fehér kecske,
Második a lomha medve,
Harmadik egy csíkos macska,
Negyedik egy kis halacska.
Ötödik a lassú csiga,
Hatodik a szarvas gida,
Hetedik a karcsú gólya,
Nyolcadik a ravasz róka.
Kilencedik lett a rigó,
Tizedik a fürge csikó!

Megelevenednek az ujjaim

Rajzold körbe a kezedet tenyérrel lefelé, egymás mellé kétszer, majd keltsd életre az ujjaidat! Öltöztess fel őket kedved szerint, legyen arcuk és testük is! Rajzolhatsz olyan képeket is, melyeken a kézformát egészében használod fel.

Ferenci Fruzsina: *Manók*, filctoll. Németvölgyi Általános Iskola, Budapest (tanár: Horváth Katalin)

Nagy-Juhák Andrea: *Kézformákból kialakított kép*, filctoll. Fiumei Úti Általános Iskola, Szolnok (tanár: Rab Beatrix)

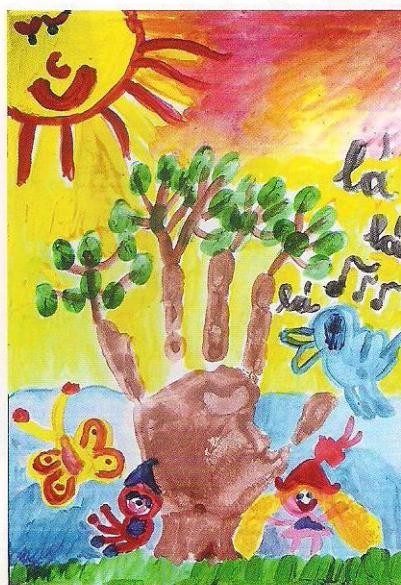
Fesd be a tenyeredet temperával, majd nyomd rá egy lapra!
Egészítsd ki a nyomatot rajzolással és festéssel!

László Emese: *Tenyérlenymatokból kialakított kép, tempera, filctoll.* BONI, Széchenyi István Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola, Bonyhád (tanár: Varga Sándorné)

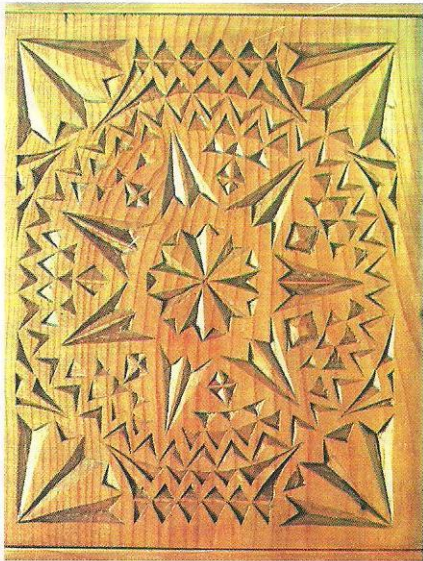

Horváth Katalin: *Az öreg király és udvari bolondja,* tempera, filctoll

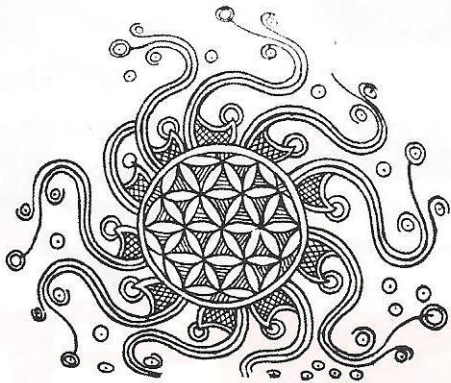

Bartos Sarolta: *Tenyérből fa,* tempera. Gádor Általános Iskola, Budapest (tanár: Nagy Ágnes)

A NAP AZ ÉLETÜNKBEN

Fafaragás napmintával

Forgó napkorong

Lőportartó szaru rajzolata megszemélyesített napkorongmintával

Lőportartó szaru forgó napkorongmintával (18. század),
Hadtörténeli Múzeum

Életünk legfontosabb része a Nap. Nélküle minden elpusztulna a Földön, ezért az élet jelképévé vált. Régen istenként tisztelték. Régmúlt idők ábrázolásai gyakran hét ágba font hajjal örökítették meg a Napistent. Ez azt jelentette, hogy derült az idő, mert „hét ágra süt a Nap”, tehát bevilágítja a világ hét sarkát.

1. **Szógyűjtés.** Összetett szavakban is találkozhatunk a nap szóval. Folytassátok közösen a felsorolást! Napszúrás, napernyő, naptár...
2. **Keress** a népművészeti könyvek fafaragásain, hímzésein, szöttesein, kerámiaedényein Napot ábrázoló mintákat!
3. **Készíts** magadnak rajzos mintagyűjteményt külön lapokra! **Lapozgass** mesekönyvekben is, és **rajzold meg** a szerinted legszebb Napot!

A magyar népművészeti tárgyak egyik kedvelt mintája a napkorong. Régen úgy gondolták, hogy a megrajzolt, sugárzó, forgó Nap varázslatos erejével minden rossztól megvédi a tárgy tulajdonosát.

A szaruból¹ készült tárgyakba éles kés hegyével karcolta bele a pásztor a mintát. Az így keletkezett mélyedésbe valamilyen zsíros, sötét anyagot dörzsölt, például zsiradékkal kevert kormot. Ez a sötét anyag szépen kiemelte a mintát a sárga háttérből.

Nézz utána, hogy a magyar pásztorok milyen tárgyakat készítettek az állatok szarvából!

¹szaru: a szarv anyaga

A Nap arca

Gyűjtsetek találós kérdéseket, közmondásokat, szólásokat és verseket a Napról!

Beszélgétek meg, hogy a Nap milyen tulajdonságai jelennek meg a következő találós kérdésekben!

Tüzes serpenyő befűti az egész világot. Mi az?

(A Nap melege)

Áthatol tövisbokron, mégsem szúrja meg magát. Mi az?

(A napfény)

Teremts Napot! Rajzold meg, milyennek képzeled el a vers főszereplőjét, Nap Anyót!

Christian Morgenstern¹:

A Nap éneke

Nap Anyó vagyok, hordozom a Földet nappal és éjszaka.

Én tartom, én melengetem, hogy felszínén élet legyen.

Kő s virág, állat, ember: egyként tőlem kapja a meleget s fényt.

Tárd ki szíved, mint kis patak, hogy átsugározhassalak.

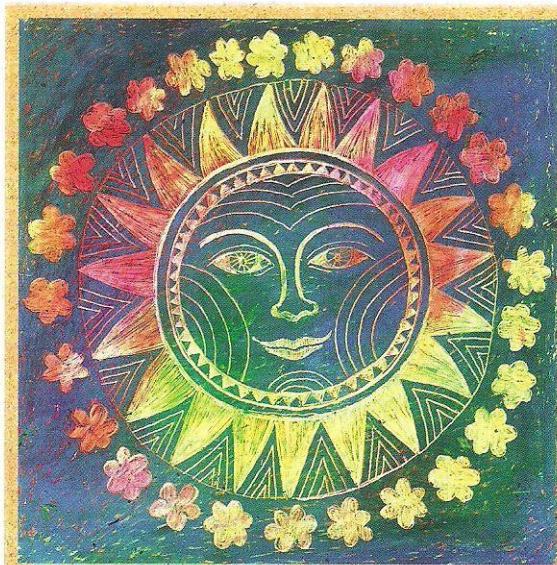
Tárd szíved, kedves gyermekem, jöjj, hogy egy fény lehess velem!

(Tandori Dezső fordítása)

¹lejtse: krisztián morgensztern

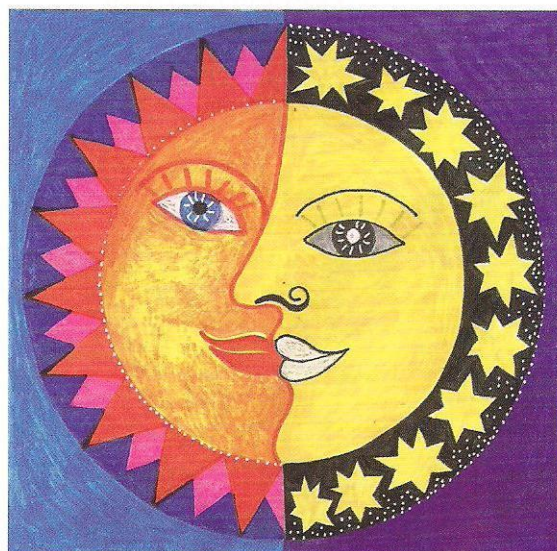
Nap-jelkép

1. Napkorong viaszkarc technikával

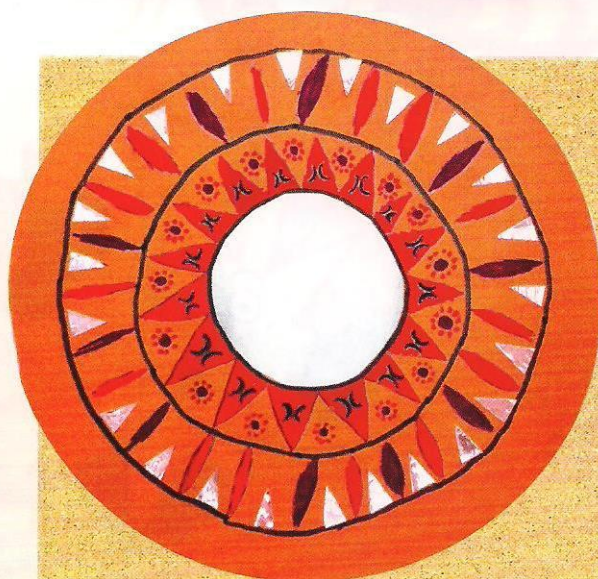
Anyagok és eszközök: A/4-es méretű sima felületű műszaki rajzlap, olajpasztell, sötétkék vagy fekete festék, folyékony szappan, hegyes karcoló eszköz.

Színezd be a lapot vastagon sárga, narancssárga, rózsaszín és piros színű olajpasztell krétával! Nyomj az olajpasztell alapozásra 2-3 csepp folyékony szappant, majd sötétkék festékbe mártott vizes ecsettel kend szét az egész felületen! A festék száradása után karcolj a kék felületbe egy mesebeli napkorongmintát!

2. Nap – Hold

Fejtsétek meg közösen a következő felirat jelentését! Gondolkozz el értelmén, és fogalmazd meg, milyennek kell lenned a tükör tanácsa szerint! „*Mint a Nap és a Hold, mint a víz és az arany, légy világos és fényes, s azt tükrözd vissza, ami a szívedben van.*” A nappalok és az éjszakák folytonos váltakozását egy képen belül is kifejezhetjük. Rajzolj egy kör alakú emblémát, melynek középpontjába helyezd el a Napot és a Holdat! Díszítsd a körkompozíció keretét napsugarakkal és csillagokkal!

3. Nap-tükör tervezése

Régen gyakran díszítették a tükör hátoldalát Napot ábrázoló rajzokkal.

Vágj ki a színes kartonból egy kör alakú korongot! Rajzolj a közepére a tervezett tükör méretének megfelelő kört, a keretet pedig tagold három különböző szélességű sávra! Körzövel dolgozz! Ragassz a középső körre a tükröt jelképező alufóliát! Díszítsd a keretet ritmikusan ismétlődő mintákkal! Filctollal dolgozz! Készíthetsz kollázst színes papírokból kivágott minták felragasztásával!

Mekler Balázs: *Nap-tükör* (tanár: Mosonyi Emese)

Olvasd el a Nap-mesét! Képzeld magad Kobak helyébe, és **rajzold meg** a történetet!
Mutasd be a rajzodon, hogy milyennek képzeled el a Nap-fiút és a Nap-leányt!

Hervay Gizella: *Nap-mese*

Kobak egyszer Napot rajzolt, és elcsudálkozott, hogy a Nap nem olyan, mint a kislány arca. Rajzolt hát neki szemet, száját, és csudálatosképpen most még inkább hasonlított a Naphoz, mint száj és szem nélkül. Ez már egészen furcsa volt. Rajzolt hát egy kislányt, ez nagyon hasonlított a kislányhoz, de mégse tetszett Kobaknak, hát rajzolt belőle egy Nap-arcú kislányt.

Ez már tetszett. Most az a kérdés: miért rajzolt a Napnak kislány-arcot, és a kislánynak Nap-arcot. Megkérdezte magamagától komolyan, de nem tudott válaszolni rá. Rajzolt hát külön egy kislányt és külön egy Napot.

Így sem tetszett. Unalmasabb volt, mint a Nap-arcú kislány és a kislány-arcú Nap. Biztos szeretik egymást, ha hasonlítanak – gondolta Kobak. – A Nap meg a kislány együtt sokkal szebb – tette hozzá. – Ha két dolog hasonlít, az érdekesebb együtt, mint külön-külön – szögezte le, és gyorsan elkezdett hasonló dolgokat keresni.

Rajzolt egy százlábút és egy óriás autóbust, és közben rájött, hogy nagyon érdekes lenne egy százkerekű autóbust rajzolni. Most megint elgondolkodott, hogy miért is érdekes. Mivel nem tudott válaszolni, abbahagyta a gondolkodást, és rajzolnivalót keresett. De nem talált újabb rajzolnivalót, és ezért Nap-arcú kislányt rajzolt. Ez rendkívül mulatságos volt. Igen ám, de Nap csak egy van, s neki már három is volt.

Elhatározta: kiradíroz kettőt, és csak egyet hagy. De melyiket radírozza ki? A kislány-Napot? Az sírni fog. Vagy a kislány-Napot? Az verekedni fog. Mit lehessen tenni? Sajnos egyiket sem lehet kiradírozni. Igen ám, de Kobaknak csak egy Napra volt szüksége. Kiradírozta hát a kislány-Napot is, a kislány-Napot is, és rajzolt helyettük egyetlen szem és száj nélküli Napot.

Most minden helyes és pontos volt, de unalmas volt az üres Nap, és egyáltalán nem volt szép.

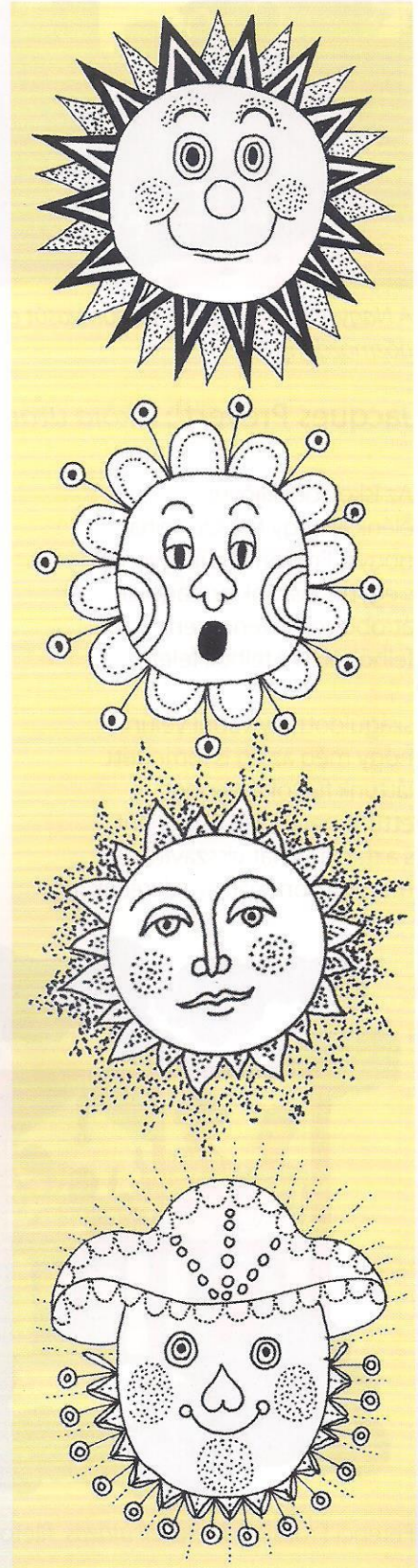
– Legalább még egyet rajzolok melléje, hogy ne unatkozzon – mondta, és rajzolt még egy üres Napot.

De képzeljétek – a két üres Nap még unalmasabb volt egymás mellett.

– Nem tudnak se nevetni, se játszani – szomorodott el Kobak, és fogta magát, és rajzolt az egyik Napnak kislány-arcot, a másiknak kislány-arcot, és kezet is rajzolt nekik, hogy meg tudják fogni egymás kezét.

És egyáltalán nem törődött többet azzal, hogy tulajdonképpen csak egy Nap van az égen. Kobaknak kettő volt, és roppant élvezte, ahogy fogta egymás kezét a két Nap.

– Biztos szeretik egymást, és ez a fő! – mondta, és gyorsan lábukat is rajzolt nekik, hogy elszaladhassanak, és megcsókolhassák egymást az igazi Nap mögött, ahol nem láthatjuk őket.

MESEBELI UTAZÁS

A Nagycenki Széchenyi Múzeumvasút egyik gőzmozdonya

Jacques Prévert¹: *Iskola után*

Az iskolából kijövet
elénk állt egy hosszú vonat,
hogyan a Földön körülvigyen,
s együtt lássunk országokat,
átrobogott a tengeren,
felhők alatt s felhők felett

száguldott oly vadul velünk,
hogyan még az ég is remegett:
láttunk füstölt heringet² is,
ettünk narancsot és banánt,
s aztán a vonat visszavitt,
mert otthon már vártak reánk.

Tudjátok-e, hogy régebben a mozdony kazánját szénrel vagy fával fűtötték, hogy felforrjon a tartájában lévő víz, és az így keletkezett gőzzel tudják a mozdonyok mozgását biztosítani? Ez a folyamat ahhoz hasonlítható, mint amikor az edényben felforr a víz, és az abból létrejött, felfelé áramló gőz megemeli a fedőt.

Ma már elektromos mozdonyok húzzák a vasúti kocsikat, és néhány gőzmozdony maradt csak meg, inkább a nosztalgiautazások kedvéért, a hagyományok ápolása miatt. Ha személyesen is szeretnétek megtekinteni, hogyan néznek ki a valóságban a régi gőzmozdonyok, látogassatok el a Magyar Vasúttörténeti Parkba!

Soroljatok fel olyan meséket, amelyeknek a főszereplői mozdonyok!

Olvasd el a verset! Rajzold le a vonatot és az ablakaiba azokat a barátaidat, akiket magaddal vinnél erre a különleges utazásra! Ez egy mesebeli vonat, ezért a mozdony és a vasúti kocsi tetején is lehet utazni.

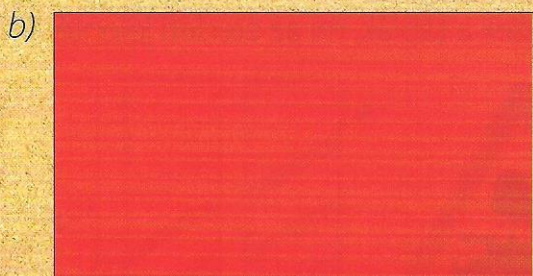

Ferenci Fruzsina: *Mesebeli utazás*, filctoll. Németvölgyi Általános Iskola, Budapest (tanár: Horváth Katalin)

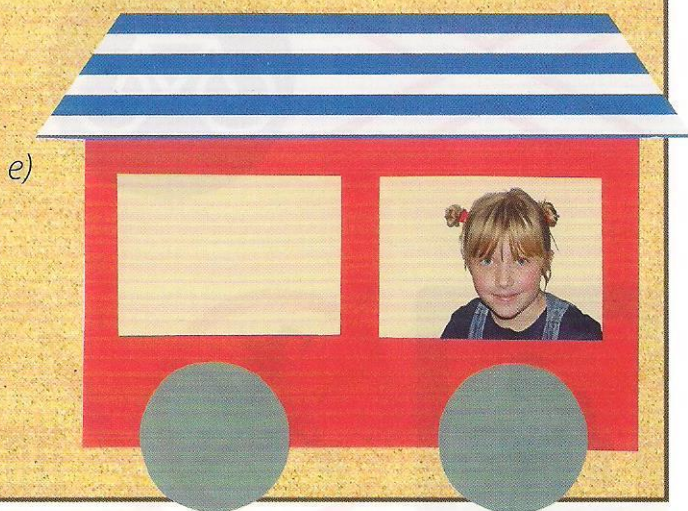
¹ejtsd: zsák préver

²hering: az Északi-tengerben élő hal

Készítsétek el közösen a versben olvasott hosszú vonatot!

Vágd ki az a)–d) ábrákon bemutatott darabokat színes papírokból! Ragaszd fel a részleteket egy kartonra az e) ábrán látottak szerint! Vágd körül a formát! Rajzold magadat, vagy ragaszd fel a fényképedet a vonat ablakába!

Csoportmunka, papírkollázs. Németvölgyi Általános Iskola, Budapest (tanár: Szöllősi Istvánné)

Közlekedési és mesebeli jelzőtáblák

Tanulmányozd a különböző jelzőtáblákat! Közülük a legtöbb a valóságban is létezik, egy kivétellel. Keresd meg, melyik lehet a kakukktojás!

Válogasd ki azokat, amelyek a vasúti közlekedéshez kapcsolódnak! Tanítói segítséggel beszéljétek meg, mire hívják fel a figyelmünket ezek a táblák, mi az eredeti jelentésük!

Figyeld meg ezeket a vicces jelzőtáblákat! Találd ki, mi lehet a jelentésük, vagy mire figyelmeztetnek minket!

Rajzolj olyan jelzőtáblákat, amelyek csak a képzeletben léteznek! Mit gondolsz, például hogyan néznének ki a következők?

- Vigyázat, a húsevő virágok nagyon harapósak!
- Vigyázat, sárkányveszély!
- Az erdei manókat etetni tilos!
- Belépés kizárólag vidám, mosolygós gyerekeknek!
- Varázsolni mentem, nemsokára jövök.
- A törpék és az óriások is lehetnek barátok.

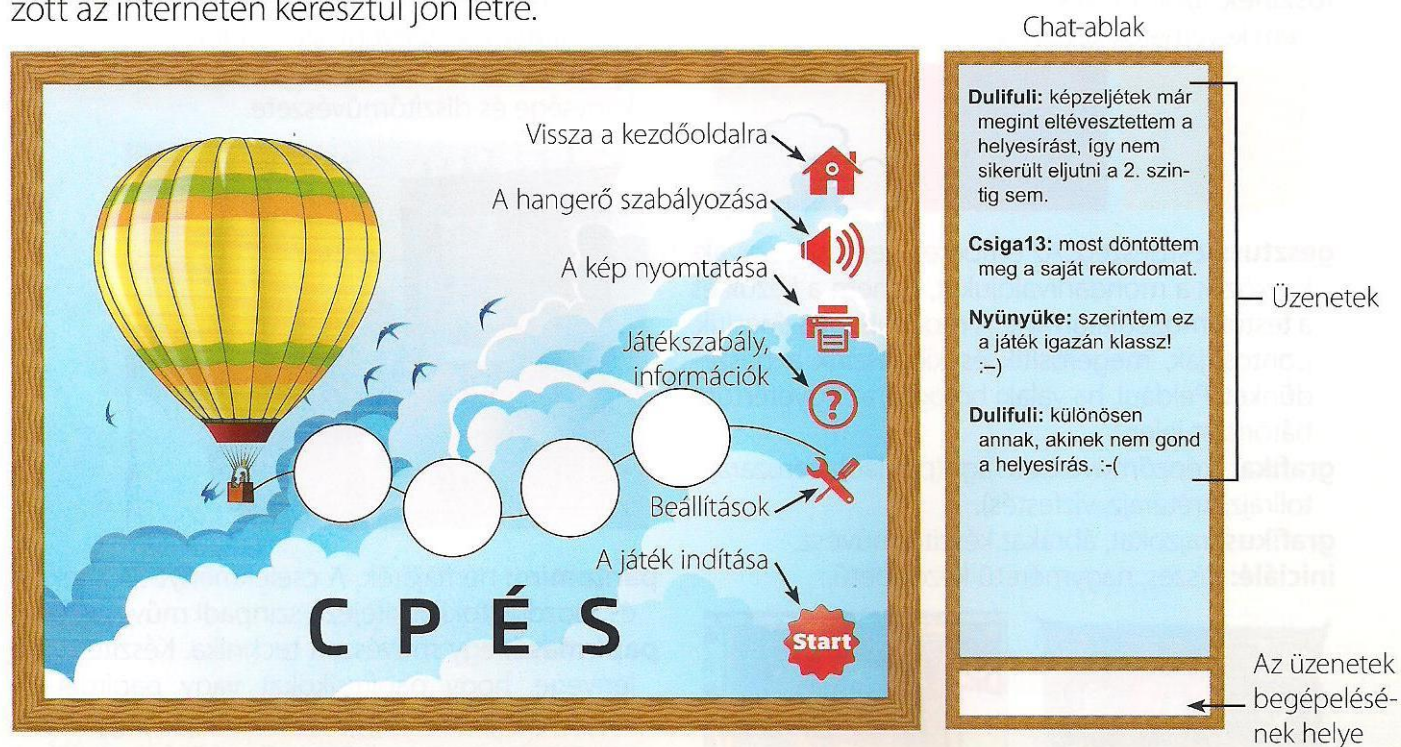

A számítógépes jelek, honlapok és játékok

A számítógépen a böngészőprogramok segítségével tudjuk megnyitni a honlapokat. A **honlap** (más elnevezés szerint webhely, weblap, weboldal¹) egy adott névhez tartozó lapgyűjtemény. Általában azért készítik a weblapokat, hogy egy-egy céget vagy személyt megtaláljanak az interneten és információt szerezzenek róla. Ez az információ lehet szöveges, állókép (például egy fotó), de mozgókép és hang is, illetve ezek együttese.

Léteznek kifejezetten gyerekeknek szóló honlapok, melyeken számos játék is található. A játékok működéséhez a monitoron lévő jelekre kell kattintanunk. A játékszabályokat szöveges ismertetőben közlik, amelynek elolvasása után már kezdődhet is a móka. Az alábbi kép egy **videojáték** nyitóoldalát ábrázolja, néhány ismert számítógépes jellel.

Némelyik videojáték oldalán még arra is van lehetőség, hogy a játékosok egy chat-ablakon (csetablakon) keresztül beszélgethessenek egymással. A **chat** (cset) szó magyar jelentése csevegés, írásos beszélgetés. A társalgás egy formája, amely kettő vagy több ember között az interneten keresztül jön létre.

1. **Állítsd** az illusztráción szereplő játék betűit a megfelelő sorrendbe, így megtudod, melyik városba repül a léghajó!
2. Neked melyek a kedvenc számítógépes játékaid? Szerinted a szülők miért nem szeretik, ha a gyerekek sok időt töltenek a számítógépen való játékkal?
3. **Tervezd meg** egy videojáték grafikáját! A téma lehet például divattal, öltözködéssel, utazással foglalkozó (közlekedési eszközöket ábrázoló) vagy különböző állatfigurák kalandjait megjelenítő. A tervezést kezd a játékszabály kitalálásával! Ne feledkezz meg a kezeléshez szükséges jelek megrajzolásáról sem!

¹ web: jelentése világháló, a szó az angol World Wide Web (vörld vайд web) kifejezésből származik, az internet egyik szolgáltatása. A weblapok hasonló megjelenésűek, felépítésűek (pl. címek, szövegek, képek), mint az újságok, azzal a különbséggel, hogy zenével, egyéb hangokkal és animációkkal is kiegészíthetők.

KISLEXIKON

akvarell: vízfesték.

animáció: különféle technikai módszerekkel megelevenített rajzfilm, amely a hangok, a zörejek, a zene és a kép egységére épít. A szó jelentése: lelkesít, megelevenít, életre kelt (anima: 'lélek').

csanak: egy darab fából faragott, különféle formájú és díszítésű, nyeles vagy egyfülű edényke, amelylyel az erdőt-mezőt járó ember a forrásból vizet merített.

csupor: kisebb (hasas) cserépbögre.

dombormű: a fal síkjából kiemelkedő alkotás. Három fajtája van, a magas, a lapos és a mélyített.

embléma: egyszerűsített, jelképes rajz, jelvény.

főszínek: azok a festékszínek, amelyek más színekből nem keverhetők ki. Ezek a sárga, a vörös és a kék.

gesztus: testbeszéd. Az emberek nemcsak szavakkal közlik a mondanivalójukat, hanem a kezük és a testük mozdulataival is. A mozdulatok színesítik, pontosítják, megerősítik és kiegészítik a beszédünket. Például, ha valaki bólogat, az egyetértést, bátorítást jelent.

grafika: képzőművészeti ág (például ceruzarajz, tollrajz, krétarajz, vízfestés).

grafikus: rajzokat, ábrákat készítő művész.

iniciálé: díszes, nagyméretű kezdőbetű.

internet: elektronikus világháló. Számítógépes hálózatok világhálózata, amely az egész Földre kiterjed, összekapcsolva sok-sok intézményt és az egyéni felhasználókat is.

karikatúra: az ábrázolt személy jellegzetes vonásait kifigurázó rajz.

kódex: kézzel írott könyv.

kollázs: különböző anyagokból (például levélből, papírból, textilből) ragasztott kép.

kompozíció: a formák és a színek elrendezése a képen.

körplasztika: térbeli szobor, amely körbejárható és a különböző nézetekből élvezetes látványt mutat.

márvány: egy kőzetfajta. Szobrok készítésére és az épületek díszítésére, burkolására használják. Nagyon értékes, időtálló. Leghíresebb fajtáját az olaszországi Carrarában (karrara) bányásszák.

mellékszínek: két főszín összekeveréséből kialakított szín (kevert szín). A vörös és a sárga keveréke a narancs, a vörös és a kék keveréke a lila, valamint a sárga és a kék keveréke a zöld lesz.

mimika: az arc izmainak mozgása, különböző érzelmeket fejezhetünk ki vele. Például mosolygás, grimasz, összevont szemöldök.

népművészet: a parasztság tárgyformáló tevékenysége és díszítőművészete.

pantomim: némajáték. A cselekményt arcjátékkal és mozdulatokkal kifejező színpadi művészet.

papírmásé: egy művészeti technika. Készítésének lényege, hogy papírcsíkokat vagy papírdarabkákat rétegeznek egymásra, amelyet egy kötőanyaggal ragasztanak össze. Ez a kötőanyag lehet tapétaragasztó vagy csiriz (liszt és víz keveréke). Általában álarcokat, domborműveket vagy szobrokat készítenek ezzel a technikával.

pásztor: háziállatokat őrző, legeltető személy.

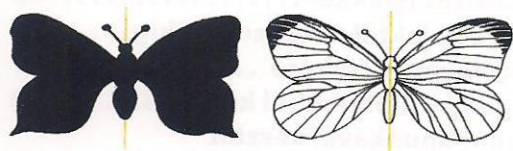
portré: arckép, képmás. Az embereknek a különböző művekben (szobor, festmény, rajz, fotó) megörökített képmása.

rekeszománc: ez egy olyan művészeti technika, amelynek során a fémből készült tárgy felületére vékony fémszalagokat forrasztanak. Az így létrehozott kontúrok (rekeszek) közeit kitöltik zománcanyaggal (víz és üvegpor keverékével). Ezután a tárgyat kiégetik, majd a felületét simára csiszolják.

sablon: előre elkészített forma, amelyet körberajzolva, többször ugyanazt a formát kapjuk.

serleg: díszes, nagyobb, talpas ivóedény.

szimmetrikus: azokat az alakzatokat vagy formákat nevezzük szimmetrikusnak, amelyek két egyforma részre oszthatók úgy, hogy a két oldal tükörképe egymásnak. Az alakzatot kettéosztó vonalat szimmetriatengelynek nevezik. A természetben sok szimmetrikus forma létezik, például falevelek, pillangók, virágok.

színárnyalat: egy szín különböző világosságú és sötétségű változata.

tempera: tejjel vagy tojással készített, vízzel hígítható, sűrű festék.

tónus: a színek árnyalatai (világossága és sötétsége). Másik jelentése szerint az emberek hangszínére, hangnemére vagy modorára vonatkozik, vagyis arra, hogyan beszélnek másokkal.

tükörkép: a tükörben látszódó, a jobb és a bal oldalt felcserélő kép.

valóságkép: olyan kép, amelyik a látott formákat pontosan ábrázolja.

Irodalomjegyzék

- Dallos Jenő: *Krix és Krax*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1978
E. H. Gombrich: *A művészet története*. Gondolat, Budapest, 1975
Fülöp György: *Karikatúrasuli*. Móra Ferenc Kiadó, Budapest, 1973
H. Vass Ildikó: *Papírvarázslat*. Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990
Kováts Albert: *A rajzról – Műhelytitkok*. Corvina Kiadó, Budapest, 1973
Morant, Henry de: *Az iparművészet története a kezdetektől napjainkig*. Corvina Kiadó, Budapest, 1976
Pataki Tibor: *Papírcsodák*. Ságvári Endre Könyvszerkesztőség, Budapest, 1983
Tarbay Ede: *Roskad a kormos hó*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1983
Varga Péter: *Hajtogatós*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1981

Képjegyzék

A szerzők és a kiadó köszönetet mondanak a felsorolásban szereplő rajztanároknak és tanítványaiknak a diákmunkák megjelentetésének engedélyezéséért (az oldalszámok megjelölésével):

Dévai Anikó, Budapest, Károlyi István 12 Évfolyamos Gimnázium (69.); Fiedler Judit, Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI (11., 13., 15., 16., 68., 79.); Gyantár Berta, Üröm, Művészeti Iskola (23., 45.); Kertész Jánosné, BONI, Széchenyi István Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola (27.); Kis Virág (5.); Kovács Éva, Keszthely, Csány-Szendrey Általános Iskola és ÁMK (12., 35.); Lázárné Verebes Ilona, Győr-Ménfőcsanak, Petőfi Sándor Általános Művészeti Központ (9., 14.); Mosonyi Emese, Felsőörs, Malomvölgy Általános Iskola (88.); Nagy Ágnes, Budapest, Gádor Általános Iskola (85.); Nagy Ildikó, Budapest, Németvölgyi Általános Iskola (59.); Rab Beatrix, Szolnok, Fiumei Úti Általános Iskola (14., 68., 84.); Simon Edit, Szeged, Gedói Általános Iskola és AMI (17., 79.); Szabóné Márta Judit, Budapest, Németvölgyi Általános Iskola (59.); Szöllősi Istvánné, Budapest, Németvölgyi Általános Iskola (91.); Varga Mária, Győr, Kölcsey Ferenc Általános Iskola (81.); Varga Sándorné, BONI, Széchenyi István Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola (85.); Vercse Adél, Bonyhád, BONI, Széchenyi István Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola (8.)

Csizmatervek (28–29.) Bártfai Dorottya, Benke Kristóf, Bogdán Viola, Bimbó Ilona, Csikós Zsófia, Deák Szabolcs, Fábíán Daniella, György Márton, Juráncsik Árpád, Karácsonyi Eszter, Kaufmann Angéla, Kiss Niké, Kiss Gabriella, Kovács Alexandra, Rashid Farwa, Tóth András, Budapest, Németvölgyi Általános Iskola, tanár: Horváth Katalin

Bögreterek (61.) Keresztury Armand, Ferenci Márton, Bártfai Dorottya, Szabó Franciska, Bogdán Viola, Bimbó Ilona, Jánossy Barnabás, Kozák Zóra, Pelikán Dóra, Gálosi Fanni, Rashid Farwa, Kovács Alexandra, Almási Arnold, Nagy Eszter, Wáger András, Budapest, Németvölgyi Általános Iskola, tanár: Horváth Katalin

Külön köszönetet mondunk a tankönyvben szereplő művészeknek, akik hozzájárultak alkotásaik megjelentetéséhez: Bartos Erika – író (83.); Domján Judit – iparművész (65.); Szabó Sára – grafikusművész (44.); Tari Márta – iparművész, rajztanár (30ja.).

A szerzők illusztrációi:

Imrehné Sebestyén Margit: 4., 6., 7., 31ba., 32., 36., 39., 40., 41., 42., 66., 67., 70., 73., 78., 81., 87., 88., 89.

Horváth Katalin: 3., 4jf., 17jf., 19., 20., 21., 25., 33., 37., 48., 49., 59jl., 63., 64., 74., 75., 77., 79bf., 80., 82., 83., 85bl.

Fotó: Imreh Zoltán (10jf., 47.); Vida Szabolcs (16.)

Cultiris Képzőművészet

Profimédia – REDDOT Képzőművészet